

Kristina Villers

**ESINEMISKOSTÜÜMIDE
VALMIMISPROTSESSI ANALÜÜS
AKROBAATIKARINGI „ZAGADKA“
NÄITEL**

LÕPUTÖÖ

Tallinn 2015

Kristina Villers

**ESINEMISKOSTÜÜMIDE
VALMIMISPROTSESSI ANALÜÜS
AKROBAATIKARINGI „ZAGADKA“
NÄITEL**

LÕPUTÖÖ

Rõiva- ja tekstiiliteaduskond
Rõiva- ja tekstiiliala ressursikorraldus

Tallinn 2015

Mina, Kristina Villers, tõendan, et lõputöö on minu kirjutatud. Töö koostamisel kasutatud teiste autorite, sh juhendaja teostele on viidatud õiguspäraselt.

Kõik isiklikud ja varalised autoriõigused käesoleva lõputöö osas kuuluvad autorile ainuisikuliselt ning need on kaitstud autoriõiguse seadusega.

Lõputöö autor

Kristina Villers.....

Nimi, allkiri ja allkirjastamise kuupäev

Üliõpilase kood r0862k

Õpperühm KRR81

Lõputöö vastab sellele püstitatud kehtivatele nõuetele ja tingimustele.

Juhendajad

Diana Tuulik.....

Nimi, allkiri ja allkirjastamise kuupäev

Heldi Kikas

Kaitsmisele lubatud „.....“20....a.

Rõiva- ja tekstiiliteaduskonna dekaan Mare-Ann Perkmann.....

Nimi ja allkiri

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	5
1. TOODE, TOOTEARENDUS JA TOOTEARENDUSPROTSESSI KORRALDUS.....	8
1.1. Toode, toote klassifitseerimine ja teenus.....	8
1.2. Tootearendus ja tootearenduse suunad	10
1.3. Tootearendusprotsessi etapid ja meetodid	13
1.4. Tootearendusprotsesside juhtimine ja kvaliteedi tagamine	21
1.5. Tootearendusprotsessi hindamine ja analüüs	23
1.6. Nõuded akrobaatide esinemiskostüümidele	24
2. ESINEMISKOSTÜÜMIDE VALMIMISPROTSESSI KIRJELDUS JA ANALÜÜS	26
2.1. Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemaja ja akrobaatikaringi „Zagadka“ tutvustus	26
2.2. Uurimismeetodite valik ja põhjendus	29
2.3. Olemasoleva esinemiskostüümide valmimisprotsessi kirjeldus.....	32
2.4. Esinemiskostüümide valmimisprotsessi etapid ja etappide kirjeldus.....	36
2.5. Esinemiskostüümide valmimisprotsessi etappide toimivuse võrdlemine teooriaga.....	37
2.6. Kokkuvõtte ringiõpetajatega läbiviidud intervjuust	40
2.7. Kokkuvõtte õmblejaga läbiviidud intervjuust	40
2.8. Akrobaatikaringi „Zagadka“ lastevanemate küsitluse tulemused	41
2.9. Akrobaatikaringi „Zagadka“ varem ömmeldud kostüümide analüüs.....	51
2.10. Kostüümide valmimisprotsessi analüüsist tehtud järeldused.....	57
2.11. Ettepanekud esinemiskostüümide valmimisprotsessi parendamiseks	59
KOKKUVÕTE.....	63
SUMMARY	65

VIIDATUD ALLIKAD.....	67
LISAD	70
Lisa 1. Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemaja juurdelõikuse aktide analüüs	70
Lisa 2. Lastevanematele ankeetküsitlus	72
Lisa 3. Intervjuu Marina Ravlusejeviš`iga	78
Lisa 4. Intervjuu Tatjana Zaitseva`ga.....	82
Lisa 5. Intervjuu Andrei Bondarevi`ga	84
Lisa 6. Intervjuu Koolinoorte Loomemaja õmbleja - kostümeerijaga	88

SISSEJUHATUS

Kvaliteedi tagamine rõivaste valmistamisel on väga oluline, olgu selleks siis igapäevärõivad või esinemiseks mõeldud esinemisrõivad ehk kostüümid. Kvaliteet on suhteline mõiste ja ühest definitsiooni ei ole. Igaühe jaoks on kvaliteet oluline, kuid igaüks määratleb seda erinevalt, kõik oleneb sellest, millised on indiviidi ootused ja vajadused. „Kvaliteet tähendab kliendi nõuete täitmist ja see pole piiratud ainult toote või teenuse funktsionaalsete karakteristikutega“ [1, p.16]. Selleks, et tagada kliendile võimalikult suurt rahulolu tuleb ettevõttel välja selgitada tootele esitatavad nõudmised, vaadelda tootmisprotsessi kui tervikut, analüüsida kõiki tootmisprotsessi etappe ja neis toimuvaid tegevusi pidevalt parendades. Läbi tootmisprotsessi etappide analüüsi on võimalik toote valmimisprotsesse suunata ja tagada tarbijale kvaliteetne toode.

Käesoleva lõputöö teema kujunes autoril välja diplomipraktika käigus, mis viidi läbi Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemajas, vaadeldes, kuidas õmmeldakse lastele esinemiskostüüme ringiõpetajate poolt lavastatud tantsuseadetele. Vaatluse tulemusena selgus, et õmmeldakse uusi kostüüme teadmata lapsevanemate vajadusi, nõudmisi ja tootmisesfektiivsust. Samas pole ka teada, millised on lastevanemate nõudmised kostüümidele, ning kui palju nad on nõus esinemiskostüümide eest maksma.

Esialgse vaatluse tulemusena selgus, et ei jõuta korralikult välja töötada rõivaste disaini ja tehnoloogilist osa. Tuleb ette ka juhtumeid, kus kostüümid peavad vastu vaid paar esinemiskorda ja muutuvad kasutuskõlbmatuteks. Kostüümide õmblemine toimub nagu individuaalõmbluses, kus igale lapsele õmmeldakse kostüüm vastavalt figuuri mõõtude järgi.

Tantsukollektiiv „Zagadka“ on Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemajas tegutsev akrobaatilise suunaga tantsukollektiiv, mis on tegutsenud juba 15 aastat [2]. 2014/2015 õppeaastal osaleb akrobaatikaringi õppetöös 62 last [3]. Kollektiiv on Ida-Virumaal väga tunnustatud ja kõrge tasemega, annab palju kontserte nii Eestis kui ka väljaspool Eesti Vabariiki. Kuna esinemisi on palju, siis vajadus kostüümide järgi on suur. Enamasti koosnevad akrobaatikaringi kostüümid trikoodest või liibuvatest kombinesoonidest, mis õmmeldakse Koolinoorte Loomemaja õmbleja poolt igaks uueks tantsuks.

Käesoleva töö eesmärgiks on analüüsida ja parendada akrobaatikaringi „Zagadka“ esinemiskostüümide valmimise protsessi.

Eesmärgi saavutamiseks püstitab autor järgmised tööülesanded:

- tutvuda toote ja tootearendusprotsessi alase kirjandusega,
- anda ülevaade töös käsitlevatest teoreetilistest seisukohtadest,
- kirjeldada olemasolevaid tootmisprotsesse kostüümide valmistamisel,
- välja selgitada esinemiskostüümide valmimisprotsessi etapid, kontrollides nende toimimise vastavust teooriale,
- välja selgitada akrobaatiliste esinemiskostüümide olulisemad omadused,
- teha ettepanekuid esinemiskostüümide valmimisprotsessi parendamiseks.

Töö esimeses, teoreetilises osas käsitleb autor toote- ja tootearendusprotsessi mõisteid, tootearenduse protsessi ja protsessi etappe ning käsitleb esinemisriiete seatud nõudeid ja üldisi soovitusi. Töö empiirilises osas, tutvustab ettevõtet, kirjeldab töö eesmärgi saavutamiseks kasutatavaid meetodeid, analüüsib kostüümide valmimise protsessi ja kirjeldab protsessi etappe, viib läbi vaatluse, dokumendianalüüsi, intervjuu ja ankeetküsitluse ja analüüsib tulemusi.

Antud probleemi lahendamiseks sobib autori arvates kõige paremini juhtumiuuring, mis kuulub kvalitatiivsete uurimismeetodite hulka. Kvalitatiivse uurimismeetodi tulemuseks on hinnanguline info, mis võimaldab välja selgitada kostüümide olulisemad karakteristikud, kostüümide valmistamise protsessi kitsaskohad ning leida võimalikult sobivam esinemiskostüümi tegumood akrobaatikaringile „Zagadka“.

Esinemiskostüümide valmistamise protsessi kitsaskohtade välja selgitamiseks teostab töö autor esiteks esinemiskostüümide valmimisprotsessi vaatluse ja koostab olemasoleva esinemiskostüümide valmimisprotsessi kohta voodiagrammi. Voodiagramm on sündmuste loogiline jada, mis näitab ära sündmuse teostaja ning oodatavad lõpptulemused [4, p. 116]. Teiseks viib autor läbi intervjuu iga ringiõpetajaga eraldi. Intervjuude eesmärgiks on välja selgitada, kuidas toimub kostüümide loomise protsess ning millised on õpetajate ootused kostüümile, kuidas ollakse rahul esinemiskostüümi kvaliteediga ning mida tähendab ringijuhtide arvates kvaliteet esinemiskostüümides. Protsessi probleemsete kohtade välja selgitamiseks ja parendamise eesmärgil viiakse töö autori poolt läbi intervjuu ka õmblejaga, kes akrobaatikaringile „Zagadka“ kostüüme valmistab. Intervjuu eesmärgiks on saada täiendavat informatsiooni olemasoleva esinemiskostüümide valmimisprotsessi kohta.

Kolmandaks viiakse läbi ankeetküsitlus akrobaatikaringi „Zagadka“ lastevanemate seas, eesmärgiga välja selgitada ootused esinemiskostüümidele, millised esinemiskostüümide omadused on lastevanemate jaoks olulised ja vähem olulised. Vajadustele vastava esinemiskostüümi tegumoe välja selgitamiseks analüüsib töö autor 2009-2014a. akrobaatikaringile õmmeldud kostüümide juurdeldõikuse akte. Analüüsi käigus soovib autor välja selgitada, millistest rõivaesemetest koosnevaid kostüüme on kõige rohkem õmmeldud ning milline võiks olla akrobaatikaringi jaoks kõige sobivam tegumood. Kostüümid liigitatakse töö autori poolt erinevate parameetrite alusel ja analüüsitakse.

Lähtuvalt eesmärgist on käesoleva töö tulemuseks ettepanekud esinemiskostüümide valmimise protsessi parendamiseks, arvestades kõikide huvipoolte soove, vajadusi ja nõudmisi esinemiskostüümidele.

Autor tänab Diana Tuulikut, Heldi Kikast ja Merje Beilmanni lõputöö kirjutamisel osutatud abi eest. Autor tänab ka Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemaja töötajaid meeldiva koostöö ja andmete kogumisel osutatud abi eest.

1. TOODE, TOOTEARENDUS JA TOOTEARENDUSPROTSESSI KORRALDUS

1.1. Toode, toote klassifitseerimine ja teenus

Me kõik tarbime igapäevaselt tooteid, olgu need siis materiaalsed või mittemateriaalsed. Enamasti me ei mõtle sellele, kuidas need tooted valmisid, milliseid protsesse ja protsessietappe nende valmistamiseks läbiti. Protsessides toimuva mõistmiseks peaks kõigepealt lahti seletama, mis on toode, milliseid toiminguid selle arendamiseks ja väljatöötamiseks tehakse, enne kui kliendid seda tarbima saavad hakata.

„Toode on pakkumine, mis on tehtud turule hankimiseks, kasutamiseks, tarbimiseks või tähelepanu saamiseks“ [5, p.150]. Tooted võivad olla materiaalsed e. füüsilised, milleks on reaalsed, käega katsutavad tooted ja mittemateriaalsed e. mittefüüsilised, milleks on ideed, teenused ja pakkumised. Tänapäeval kaasneb sageli füüsilise tootega ka mittefüüsiline toode või teenus, väga harva, kui on tegemist vaid puhtal kujul füüsilise või mittefüüsilise tootega. [5, p.150]

Toodete klassifitseerimisel lähtutakse ennekõike toote kasutusaja pikkusest, eristatakse lühiajalise kestvusega tooteid, mis tarbitakse ära kiirest või lühikese aja jooksul ning pikaajalise kestvusega tooteid, mida saab kasutada palju aastaid. Tooted liigitatakse ka tarbekaupadeks ja tootmiskaupadeks. Vastavalt toodete liigitusele toimub ka nende tootmine, kas siis lõpptarbijale või isikutele ja ettevõtetele, kes kasutavad antud tooteid oma toodete koostisosana. [5, p.149-162]

Tarbekaupu klassifitseeritakse vastavalt tarbija hoiakutele ja selle järgi kuidas neid ostetakse. Tarbekaupadeks on: mugavustooted, valiktooted, spetsiaaltooted, mitteotsitavad tooted ja tabutooted. [5, p.153]

Mugavustooted (*convenience products*) on tooted, mis on enamasti madala hinnaga, neid ostetakse sageli ning neid on võimalik hankida paljudest müügikohtadest. Mugavustoodete ostmisele kulutatakse võimalikult vähe aega ja energiat, samuti ei otsita alternatiive ega võrrelda nendega.

Mugavustooted jagunevad omakorda esmatarbotoodeteks, mida ostetakse rutiinselt, impulsstooteteks, mille ostmist ei planeerita ning hädastooteteks, mida ostetakse vajaduse tekkimisel kiiresti, seejuures ei arvestata toote hinnaga ning ei võrrelda alternatiividega. [5, p.149-162]

Valiktooted (*shopping products*) on tooted, mida ostetakse harvem kui mugavustooteid, nende hankimisel uuritakse põhjalikult toote hinda ning võrreldakse paljude sarnaste toodetega. Valikute tegemisele kulutatakse palju aega ja energiat. Toote ja alternatiivtoodete kohta kogutakse võimalikult palju informatsiooni ning võrreldakse neid omavahel enne lõpliku ostuotsuse tegemist. Ostuotsuse langetamiseks pakutakse sageli klienditeenindajate poolt suuremat ostuabi, jagatakse võimalikult palju informatsiooni toote kohta. [5, p.149-162]

Sõltuvalt toote võrreldavatest omadustest jaotatakse valiktooted homogeenseteks ja heterogeenseteks toodeteks. Homogeensed tooted on valiktooted, mis on tarbija jaoks sarnaste omadustega tooted, millel olulisi erinevusi ei eristata ning nende otsustamisel lähtutakse enamasti toote hinnast. [5, p.149-162]

Spetsiaaltoode (*specialty products*) ehk eritoode „... on eriliste bränditunnuste ja omadustega toode, mille soetamiseks on lojaalne ostja valmis kandma täiendavaid kulusid“ [6, p. 134]. Spetsiaaltooteid iseloomustavad unikaalsed toote tunnused või brändi nimi. Toote ostmiseks on kliendid nõus kulutama veelgi rohkem energiat, aega ja raha, kui valiktoodete puhul. Ostmisel ei võrrelda tooteid alternatiividega vaid kulutatakse pigem rohkem aega soovitud tunnustega toote või bränditoote leidmiseks. [5, p.149-162]

Mitteotsitavad tooted (*unsought products*) on tooted, mille olemasolust ei ole tarbija teadlik ning tarbijal puudub ka otsene vajadus toote järele. Toote olemasolust saadakse teada alles pärast promotsiooni. [5, p.155]

Tabutoodeteks on tooted, mis on sotsiaalselt mitteaktsepteeritavad või piinliku iseloomuga [5, p.156]. Tabutoodete puhul on väga oluline ära määratleda tarbijate sihtrühm ja oma toodang suunata konkreetsetele neile, mittetarbijate seas tuleks ühiskondliku pahameele vältimiseks hoida madalat profiili. Aja jooksul võib mõningatesse tabutoodetesse suhtumine muutuda, ka erinevate sihtrühmade jaoks võib sama toode kuuluda erinevatesse klassifikatsioonidesse. [5, p.149-162]

„Teenused tähendavad tegevust, mida pakutakse müügiks, mis on oma olemuselt mittemateriaalne ja mille osutamisega ei kaasne mingi asja omandiõigust...“ [5, p.150]. Teenuste ja materiaalsete toodete

erinevustena võiks välja tuua, et paljudel juhtudel klient vaid tarbib või kasutab füüsilist objekti, kuid ei omanda teenuse omandiõigust. Teenuseid tarbides kogetakse midagi, kuid seejuures puudub kliendil selle katsumise ja säilitamise võimalus. Samuti on väga keeruline hinnata teenuse juures kvaliteeti, kuid pettuda saamise võimalus on tunduvalt suurem, kui materiaalse toote puhul. Mittekvaliteetset materiaalsset toodet on võimalik ringi vahetada või tagasi viia, samas mittemateriaalse toote puhul selline võimalus puudub või osutub see väga keeruliseks ja komplitseerituks. [5, p.149-162]

Kvaliteedikontroll materiaalsete toodete puhul toimub juba tootmiskeskkonnas, kus kontrollitakse toormaterjalide vastavust neile esitatud kvaliteedinõuetele kui ka valmis produktide vastavust kvaliteedistandarditele ja ohutusnõuetele. [5, p.149-162]

Teenuse tootmine erinevalt materiaalsest tootest, toimub kasutamisel ning sellepärast on ka raske määratleda selle kvaliteeti. Teenuse kvaliteet selgub tavaliselt kohapeal, teenuse osutamise ajal ja sõltub nii klienditeenindajast kui ka kliendist endast. Sellepärast on ka teenuse pakkujal keerulisem parandada oma produktiivsust, tõsta kvaliteeti ning pakutava teenuse stabiilsust, kuna teenuse pakkumine toimub käesoleval hetkel ning seda pole võimalik ette toota ega varuda. Teenuse puhul on oluliseks teguriks ka aeg, kuna sageli peavad kliendid teenuse saamiseks minema kohapeale ning neil tuleb arvestada ka teenuse osutamisele kuluva ajaga. Ka teenuse osutajad peavad arvestama ajaga, kuna sageli on kliendid nõus teenuse ootamisele kulutama vaid teatud aja, selle puudumisel nad loobuvad ootamisest ja lahkuvad. [5, p.149-162] Käesolevas töös käsitletakse esinemiskostüüme, kui materiaalsset toodet, millega kaasneb ka teenus. Kuna kostüümid valmivad vastavalt tellimusele, siis võib neid liigitada spetsiaaltoodeteks.

1.2. Tootearendus ja tootearenduse suunad

Iga tootearendus saab alguse vajadusest, millestki, mis tingib vajaduse hakata arendama ja täiustama seniseid tooteid. Põhiliseks tootearendust käivitavateks faktoriteks võib nimetada turu tõmbel arendatavaid tooteid, mis töötatakse välja turu ja tarbijaküsitluse tulemusena. Tarbija vajaduste rahuldamiseks otsitakse ettevõtete poolt uusi tehnoloogilisi lahendusi ja täiustatakse olemasolevaid tooteid. [8, p.108]

Toodete arendamisel eristatakse kahte suunda, täiustatakse olemasolevaid tooteid, tehes nende juures väikeseid muudatusi detailides või parendatakse nende kvaliteeti. Ettevõtte tasandil lahendatakse tehnoloogilisi probleeme, vaadatakse üle toote disain ja funktsionaalsus, hangitakse kvaliteetsemaid

toormaterjale, täiustatakse seadmete parki, pikendades niimoodi toote vastupidavust ja eluiga. Teise suunana arendatakse tarbijate jaoks välja täiesti uus toode. [6, p.132-158]

Tootearendus on protsess, mille edukaks läbi viimiseks on väga oluline protsessis osalevate isikute omavaheline suhtlemine, arutlused, läbirääkimised ja katsetamised, kus headele ideele leitakse toimivad lahendused. Tootearendusprotsessi põhiliseks eesmärgiks on kliendi nõuete täitmine ja maksimaalse rahulolu tagamine. Ettevõtte tasandilt on väga oluline selgeks teha kliendi tegelikud vajadused ja nõudmised ning määratleda ära toote karakteristikud. Toote karakteristikute välja selgitamiseks võib käsitleda klientide tagasisidet, olgu see siis positiivne või negatiivne ning korraldada turu uuringuid klientide tegelike vajaduste välja selgitamiseks. Tootearenduseks tuleks kõik tooteid puudutav informatsioon kokku koguda, andmeid omavahel võrrelda ja analüüsida ning analüüsist tehtud järelduste põhjal asuda tooteid arendama ja täiustama. Samas peaks arvestama ka sellega, et kliendinõuete täitmine ei piirdu vaid toote funktsionaalsete karakteristikutega vaid üha olulisemaks on kujunenud toote omandamisega kaasnev rahuldustunne. Ettevõtete seisukohalt on rahuldustunde pakkumine väga oluline tegur, kuna läbi kliendi nõuete täitmise hoitakse kõrgel tasemel organisatsiooni mainet ning kõige parem reklaam on ettevõttele rahulolev klient, kes oma kogemust ja positiivset emotsiooni teistega jagab. Tarbijate vajaduste maksimaalseks rahuldamiseks arendavad ettevõtted oma tootmistehnoloogiat, täiustavad protsesside toimivust ja analüüsivad protsesse, teostavad pidevat kvaliteedikontrolli, koolitavad ja motiveerivad oma töötajaid. [1, p.4-17]

Kuna iga ettevõtte konkureerib turul oma koha eest, siis just sellepärast ongi väga oluline tagada oma toodangule võimalikult kõrge kvaliteet. Samas peaks jälgima, et toote kvaliteedi ja hinna suhe oleksid omavahel kooskõlas, vastasel juhul võivad kliendid eelistada hoopis konkurentide tooteid. Kvaliteedi tagamine tootmisprotsessis saab alguse juba toote heast ideest ja eskiisi kvaliteedist. Sellepärast tuleks enne tootmise alustamist kriitiliselt hinnata eskiisi, kas selle järgi valmistatav toode on praktiline, realselt kasutatav ning täidab võimalikult hästi kõik klientide nõudmised. Toodangu halb kvaliteet toob ettevõttele kaasa lisakulutusi, klientide kaebusi, toodangu tagastusi, parandustööde tegemisi, tekitades ettevõttele halba mainet. Tootearendus on protsess, mis toimub peamiselt rühmatööna. Just sellepärast on väike-ettevõtjatel või eraisikutest ettevõtjatel keeruline või hoopis võimatu kokku panna tootearenduse meeskonda. Sellisel juhul tuleks leida vähemalt partner, kes suudaks anda tagasisidet uue toote ideele ja teostatavusele ning suunaks tähelepanu tootel olevatele puudustele. [27, p.71]

Tootearendus kujutab endast suurt protsessi, mida tuleks läbida etappide kaupa, selleks, et toode oleks võimalikult edukas tuleks igasse tootearenduse etappi suhtuda täie tõsidusega, läbides neid etappide

kaupa, vajaduse tekkimisel minna tagasi eelmiste etappide juurde, teha muudatusi ja korrektiive ning liikuda samm- sammult jälle edasi. [6, p.150-158]

Tootearenduse protsessi paremaks mõistmiseks tuleb kõigepealt vaadata, millest toode koosneb, milliseid etappe läbib ja mis saab sellest peale kasutamist. Tootearendusetappide mõistmine võimaldab välja töötada eduka ja vastupidava toote. Toode või teenus koosneb olelusringist ehk elutsüklist, millel on toodete välja arendamiseks seitse olulist etappi; uurimine, toote projekteerimine, tootmise tehnoloogiline ja organisatsiooniline ettevalmistamine, tootmine, toote realiseerimine, toote kasutamine ja toote utiliseerimine [9, p.14-16].

Järgnevalt on välja toodud tootearendusprotsessi etapid ja nendes tehtavad tegevused;

- Uurimis etapp, kus teostatakse uuringuid toote nõudluse prognoosimiseks, saadud vastused analüüsitakse ja põhjendatakse toote arendamise vajadused. Hinnatakse toote konkurentsivõimet ning teostatakse katseid;
- Toote projekteerimise etapp, kus töötatakse välja ettepanekud, koostatakse toote tehniline projekt, eskiis, spetsifikatsioonid ja muud dokumentatsioonid mis oleksid ühemõtteliselt arusaadavad tootmisprotsessis;
- Tootmise tehnoloogilise ja organisatsioonilise ettevalmistamise etapp, kus töötatakse välja toote konstruktsioon, tehnoloogilised protsessid ja vormistatakse tehniline dokumentatsioon. Valitakse välja materjalid ja teostamiseks vajalikud seadmed. Tootmise organisatsioonilise poole pealt keskendutakse toote kvaliteedile ja toote valmimise tähtaegadele, vajalike toormaterjalide, abimaterjalid ning seadmete õigeaegseks saabumiseks tootmisesse;
- Tootmise ehk valmistamise etapp, kus toimub tehnoloogiliste protsesside realiseerimine, mis hõlmab endas kõiki tootmis etappe ning kvaliteedi kontrolli;
- Toote realiseerimise etapp, kus vastavalt ettevõtte turustus strateegiale ja tootepoliitikale toode realiseeritakse;
- Toote kasutamise etapp, kus tooteid kasutatakse ja paigaldatakse vastavalt etteantud juhiste ja ohutusnõuetele;
- Toote utiliseerimise etapp, kus vananenud või kasutuskõlbmatuks muutunud tooted lahti monteeritakse ning ümber töödeldakse. [9, p. 14-16]

„Toote elutsükli ehk olelusringi etappide ja sammude ning nendel tehtavate tööde teadmine ja arvestamine võimaldab komplekselt (süsteemselt) käsitleda ja lahendada kõiki tekkivaid küsimusi ja probleeme, koordineerida tegevust erinevate tootearendusprojekti meeskonna liikmete vahel

konkurentsivõimelise toodangu loomisel“ [9, p.16]. Ettevõtte tasandil on väga oluline mõista kõiki protsessi etappe, jälgida, et tootearenduse protsessis olevates kõikides etappides tehtavad tegevused oleksid võimalikult efektiivselt korraldatud ja teostatud. Igat protsessi etappi läbides tuleks teostada kontrolli, kuna kontrolli puudumine võib põhjustada väikeseid eksimusi, millel on kalduvus igas järgnevas protsessi etapis muutuvad järjest suuremaks ning lõpp toodanguks on sellisel juhul ebakvaliteetne toode. [9, p.14-17] Tootearendusprotsessi paremaks mõistmiseks toob töö autor järgnevalt välja tootearendusprotsessi etapid, mis on käesoleva tööga seotud ja kirjeldab neis toimuvaid tegevusi.

1.3. Tootearendusprotsessi etapid ja meetodid

Erinevates erialastes raamatutes käsitletakse tootearendusprotsessi etappe erinevalt. Antud töös toetub töö autor Eesti Maaülikooli poolt välja antud "Tootearenduse ja Toodangu kvaliteet" raamatus välja toodud tootearenduse etappidele ning kirjeldab neis tehtavaid tegevusi.

Kõik tootearenduse protsessid saavad millestki alguse, olgu selleks siis klientide nõudmised ja kaebused, konkurentsivõimelisema toodangu välja töötamine või mõni muu tootearendust käivitav faktor. Oluline on jälgida kogu tootearenduseprotsessis olevaid etappe ja neis tehtavaid tegevusi.

Tootearenduse esimeses, uurimise ja planeerimise etapis teostatakse tootearenduse põhjendamiseks uuringuid, koostatakse küsitlusi ning põhjendatakse tootearenduse vajadust [9, p.14]. Peale tootearenduse vajaduse välja selgitamist tuleb hakata otsima arendatava toote jaoks võimalikult häid ideid, mida edasi arendades luuakse kliendi soove ja vajadusi arvestades uus toode. „Idee genereerimine on protsess, milles kasutatakse loovat mõtlemist uute toodete kohta suure hulga ideede esile kutsumiseks“ [10, p.5]. Tootevõimaluste ehk uue toote idee ja näitajate kindlaksmääramiseks kasutatakse mitmesuguseid allikaid: käsitletakse varasemaid ideid, uuritakse klientide arvamusi, uurimisasutuste infot, uuritakse teisi sarnaseid ettevõtteid ja neis korraldatud tootmist. Vastavalt ettevõtte eesmärkidele otsitakse toote arendamise eesmärgil sobivaid ideid. Meetodid, mille abil uusi ideid leitakse, jagunevad sisemisteks ja välisteks allikateks. Sisemisteks ideede allikateks on ettevõtte enda töötajad, alustades reatöötajatest kuni ametnikeni välja. Välisteks ideede allikateks on kliendid, kelle käitumist analüüsides võivad tekkida uued ideed. Väga olulisel kohal tootearenduses on ka klientide kaebused, mida käsitledes võib leida uusi ideid, mille peale tootearenduse meeskond ise poleks tulnudki. [5, p.181-189]

Ideede genereerimiseks on välja töötatud mitmeid meetodeid nagu ajurünnak, Delfi meetod, morfoloogilised tabelid, 635 meetod, konkurentsiluure, TRIZ meetod, eeliskombinatsiooni meetod jne. [6, p.150-158]

Levinumaks ideede genereerimise meetodiks on ajurünnak, mida kasutatakse nii individuaalselt kui ka rühmatööna. Ajurünnaku põhimõte seisneb selles, et mõeldakse välja võimalikult palju ideid probleemide lahendamiseks, ükskõik kui mõttetud need esialgu ka ei tundu [5, p.181-189]. Oluline on, et protsessi vältel ei kritiseeritaks ühegi protsessis osaleva isiku ideid. Ajurünnaku meetodit kasutatakse nii individuaalselt kui ka rühmadena. Individuaalne ajurünnak võimaldab saada rohkem ideid, on loovam ja keegi ei pea teiste arvamuse pärast muretsema. Rühmaajurünnak aitab sagedamini minna ideedega sügavuti ja on enamasti tõhusam, kuid samas võib ühe isiku hea idee jääda hoopis tagaplaanile. [10, p.5-32] Ajurünnaku läbi viimiseks saavad tootearenduse meeskonnaliikmed tavaliselt omavahel kokku, kuid alati pole see võimalik, kas siis pika vahemaa tõttu või on selleks mõni teine põhjus. Sellisel juhul sobib väga hästi Delfi meetod, kus ideede genereerimine toimub rühmaliikmete vahel füüsiliselt kokku saamata.

Delfi meetodi töötas välja Rand Corporation 1960ndatel. Antud meetodi puhul toimub informatsiooni vahetus posti, Faxi ja e- maili teel. Aja kokkuhoiu ja probleemi kiirema lahenduse saavutamiseks kasutatakse valdavalt e-posti ja faxi. Meetodi eeliseks on see, et ideede genereerimiseks ja tootekontseptsiooni välja töötamiseks saab kaasata väliseid eksperte. Protsessi kaasatakse ka koordinaator, kes suhtleb osalejatega ja korraldab saadud teavet. Koordinaator koostab probleemist lähtuvalt esimese küsimustiku ja saadab osalejatele laiali. Toimub individuaalne ajurünnak, kus genereeritakse võimalikult palju ideid. Osalejad vastavad küsimustikule lühidalt, kokkuvõtlikult ja vastuseid põhjendamata. Küsimustik saadetakse koordinaatorile tagasi anonüümselt. Seejärel koostab koordinaator uue küsimustiku, kuhu on kirja pandud kõik eelmise küsitluse käigus kogutud ideed ja saadab küsitluse osalejatele uuesti laiali. Selline ideede kogumine ja küsitluste laialisaatmine toimub nii kaua kuni kõikide ideede nõrgad ja tugevad küljed on välja selgitatud. Ideede lõplikuks sõelumiseks kasutatakse kahte moodust: koordinaator laseb osalejatel hinnata ideid 0-10 punkti skaala, tulemuste põhjal valib koordinaator välja parima lahenduse antud probleemi lahendamiseks. Teiseks ideede sõelumise võimaluseks selle meetodi puhul on, et kõik osavõtjad hääletavad viie idee poolt, koordinaator koostab viie parima idee kohta aruande. [10, p.17-18], [12]

Ajurünnaku meetodite hulka kuulub ka meetod 635 (*brainwirting*), mille töötas välja B. Rohrbach 1977 aastal. Meetodiga 635 lahendavad probleemi ja otsivad uusi ideid kuus meeskonnaliiget. Igaüks neist mõtleb probleemile kolm lahendus varianti viie minuti jooksul, paneb need paberile kirja ja

annab edasi kõrvalistujale, kes tutvub kirja pandud ideedega, lisab omalt poolt veel kolm ideed või täiustab olemasolevaid. Seejärel antakse paber edasi järgmisele osalejale. Paberid liiguvad järgmisele osalejale edasi niikaua, kuni ring saab täis. Meetodiga 635 eeliseks on aja kokkuhoid, välditakse võimalikke tekkivaid vaidlusi ning keegi osalejatest ei saa domineerida ega anda teiste ideedele hinnanguid. [12]

Uute ideede leidmiseks kasutatakse ka turundusuuringuid, mille abil kogutakse informatsiooni spetsiaalsete küsimustike kaudu. Saadud informatsioon analüüsitakse ja tulemusi kasutatakse uue toote arendamiseks või tootekontseptsiooni välja töötamiseks. Turundusuuringuga kogutakse kvalitatiivseid andmeid, milleks on klientide arvamused ja hinnangud. [10, p.25-28]

Teiseks tootearenduse etapiks on toote projekteerimise etapp, kus töötatakse välja ettepanekud, koostatakse toote tehniline projekt, eskiis, spetsifikatsioonid, selleks, et tootmisprotsess oleks kõigile tootmisprotsessis osalejatele üheselt mõistetav. [9, p.15]

Uue tootekontseptsiooni väljatöötamise aluseks on ideede leidmise faasis välja sõelatud ideed, millele hakatakse tootekontseptsiooni arendama. Parima tootekontseptsiooni leidmiseks tuleb ühele toote ideele leida võimalikult palju erinevaid lahendusi, neid omavahel võrrelda ja analüüsida. Tootekontseptsiooni välja töötamiseks ja testimiseks on erinevaid meetodeid nagu kontrollitu ühtekoondamine, jõuvälja analüüs, kliendikeskne kavandamine, otsustustepuu analüüs, KANO mudel ja kvantitatiivne uurimus. [10, p.33-56]

Käesolevas töös käsitleb autor lähemalt neid tootekontseptsiooni väljatöötamise meetodeid, mida antud töö näitel saab kasutada, nendeks on kontrollitud ühtekoondamise meetod ja kliendikeskne tootearendusmeetod.

Kontrollitud ühtekoondamine on tootekontseptsiooni välja töötamise meetod, mida kasutatakse kohe peale sobiliku tooteidee leidmist. Selle meetodi töötas välja 1980. aastatel Stuart Pugh [10, p.34]. Meetod võimaldab võrrelda omavahel tootekontseptsioone juba eelnevalt määratletud kriteeriumite alusel. Meetodit on lihtne kasutada ja selle kasutamine ei eelda spetsialistide oskusi. Meetod koosneb mitmest etapist. Kõigepealt määratakse välja valitud tooteideele 5-10 tootekontseptsiooni, kõigile neile tehakse visandid ja kirjeldatakse neid mõne sõnaga. Oluline on seejuures jälgida, et kõik visandid oleksid üksikasjalikud ja annaksid võimalikult hästi edasi esialgset ideed. Seejärel määratakse ära kriteeriumid, mille alusel hakatakse tootekontseptsioone välja valima. Kriteeriumite valimisel lähtutakse ennekõike klientide vajadustest ja soovidest. Seejärel koostatakse maatriks, kuhu märgitakse kriteeriumid vasakule vertikaal teljele, kontseptsioonid aga ülemisele horisontaalteljele.

Järgmiseks valitakse üks tootekontseptsioon valdavaks, ning võrreldakse teisi tootekontseptsioone valdava kontseptsiooniga. Kui võrreldav toode on parem ja lihtsam, kui valdav tootekontseptsioon, siis tähistatakse seda plussiga, kui võrreldav toode on halvem siis tähistatakse see miinusega. Seejärel arvutatakse iga tootekontseptsiooni juures eraldi plussid ja miinused kokku ning saadakse teada iga kontseptsiooni punktide arv. Protsessi lõppedes loetakse tulemused kokku ja analüüsitakse disainimeeskonna poolt. [10, p.33-34]

Tõhusaks tootekonseptsiooni väljatöötamiseks on ka kliendikeskne tootekavandamise meetod, mis on otseselt suunatud tarbijate maksimaalse rahulolu saavutamisele. Tooteid ja teenuseid arendatakse vastavalt kliendi nõudmistele, viiakse läbi turu uuringuid ja testitakse tootekontseptsioone klientidel.[10, p.33-56]

Eduka tootekontseptsiooni välja arendamisel on oluline uurida ka konkurentide tegevust, mis on oma olemuselt kliendikeskse kavandamise meetod. Konkurentsiuuringu teostamiseks kasutatakse avaliku materjali, milleks võivad olla küsitlusuuringud ja vestlused, kohapeal tehtud tähelepanekud, konkurentsiluure ja võrdlev analüüs, veebiandmebaasid jne. [10, p.33-56] „Konkurentsiluureprogrammi edukaks rakendamiseks on vaja mitte üksnes teavet konkurentide kohta, vaid ka teavet olemasolevatest turutrendidest, tehnoloogilistest edusammudest, majandustingimustest ja kehtivatest õigusaktidest ning eeskirjadest“ [10, p.12].

Kliendikesksele tootekavandamisele (*Quality Functional Deployment, QFD*) pani aluse 1985. aastal Jaapanis tuntud firma, kes kasutasid seda uute toodete arendamisel või olemasolevate toodete parendamiseks. Meetodit viiakse tavaliselt läbi tootearenduse meeskonna poolt, kusutades mitut maatriksit, kuhu märgitakse uue tooteidee kohta kogutud informatsioon. Kliendikeskne tootearendus meetod koosneb järgnevatest etappidest;

- hangitakse toote iseärasused või toote tarbija nõudmised;
- töötatakse välja tootekontseptsioonid, mis võivad neid nõudmiseid rahuldada;
- hinnatakse iga tootekontseptsiooni;
- tuletatakse madalatasemelised nõudmised tootele;
- tuletatakse kõrgetasemelised nõudmised tootele;
- määratakse kindlaks tootmisprotsess nii madala- kui ka kõrgetasemeliste nõudmiste rahuldamiseks;
- töötatakse välja protsessi ja kvaliteedi kontrollmehhanism. [10, p.43]

Kui organisatsioon on oma väga heale ideele välja valinud sobilikuma tootekontseptsiooni, teostanud testimisi, siis tuleks hakata tegema tehnoloogilisi ettevalmistusi toote valmistamiseks.

Tootmise tehnoloogilises ja organisatsioonilises ettevalmistamise etapis töötatakse välja toote konstruktsioon ja toote tehnoloogilised protsessid, valitakse toote teostamiseks vajalikud seadmed ning vormistatakse tootmisesse andmiseks vajalik tehniline dokumentatsioon. Tootmise organisatsioonilise poole pealt keskendutakse toote kvaliteedi tagamisele, toote valmimise tähtaegadele, vajalike toormaterjalide, abimaterjalide ning seadmete õigeaegseks saabumiseks tootmisesse. [9, p.15]

Tootmise tehnilises ettevalmistamise etapis tehakse kõiki töid, mis on vajalikud toote kvaliteetseks konstrueerimiseks ja tootmisesse andmiseks [25, p.7-10]. Tootmise tehnoloogiline ettevalmistamine koosneb nii ajas kui ka ruumis toimuvatest ettevalmistamistest, mida jaotatakse;

- operatsioonideks, mille all mõistetakse töö sooritust ühel töökohal;
- töödeks, mis on omavahel loogiliselt seotud operatsioonide kogumikuga, etteantud töö sooritamiseks;
- staadiumiteks, mis on ettenähtud ülessande lahendamiseks vajalike tööde hulk, mida omavahel seob töö sisu ja lahendusmeetodite ühtsus;
- faasiks, mis on tootmise tehnilise ettevalmistamise iseseisev osa, mis omakorda koosneb staadiumitest ja töödest. [25, p.7-10]

Tootmise tehnoloogilises ettevalmistamise etapis tehakse kõik otsused, mis on seotud materjalidega ja nende hankimisega. Materjalidega seotud vajadusi võib jaotada lähtuvalt hangitavate materjalide kasutusala. Sellest tulenevalt jaotatakse need toormaterjalideks, abimaterjalideks, sisseostetavateks materjalideks või ressurssideks. Toormaterjalideks on materjalid, mida on vaja otseselt toodangu valmistamiseks ja need materjalid moodustavad toodangu põhiosa. Abimaterjalideks nimetatakse materjale, mida on vaja tootangu valmistamiseks, kuid mis on vaid abivahenditeks toodangu valmistamisel. Sisseostetavateks materjalideks on valmistooted, mida kasutatakse valmistatava toote juures vahetult, näiteks seadmed ja töövahendid. Ressurssideks on materjalid, mis tootesse ei kuulu, kuid neid läheb toodangus valmistamiseks vaja, selleks võib olla näiteks elekter, bürootarbed, seadmete hooldusvahendid jne. [8, p.132-136]

Materjalid on enamasti tootmisprotsessi sisendiks, neid kasutatakse toote koostisosana muutmata või töödeldud kujul. Enamik tootmiseks vajalike kaupu ostetakse otse tootjatelt, olulisemateks teguriteks on teenindus ja hind. Toote koostisosad lähevad ka mõningal määral turule müügiks, kus toote

remontimise käigus asendatakse toote koostisosa lõpptarbijale mõeldud tootega. Kapitalitooted otseselt toote sisse ei lähe, kuid kaudselt kuuluvad tootmisprotsessi sisendiks. [5, p.158-161] Abimaterjalide ostmiseks kulutatakse minimaalselt aega ja raha, sarnaselt mugavustoodetega alternatiive ei hinnata. Abimaterjalid ei kuulu ettevõtte toodangu sisendiks vaid on pigem tootmisvahendite hooldamiseks ja remondiks vajaminevad vahendid. Teenused äriturul hõlmavad endast konsultatsioone ja teenuseid ning toetavad ettevõtte põhitegevust. Teenuste ostmisel võrreldakse teenusele kuluvat summat oma ettevõttes tehtava töö peale kuluvat summat. Aina enam levib ettevõtete seas teenuste sisse ostmine ja keskendutakse vaid põhitegevusele [5, p.158-161]

Tootmisprotsessiks vajalikud sisseostetavad materjalid jaotatakse;

- toormaterjalid, mis on otseselt seotud toote valmistamiseks ja moodustab tootepõhiosa;
 - abimaterjalid, mis täidavad toote valmistamisel abifunktsiooni;
 - ressursid, mis ei kuulu tootesse, kuid mida on vaja toote valmistamiseks;
 - sisseostetavad materjalid, mis on valmistooted, mida kasutatakse valmistatava toote juures.
- [24, p.132-135]

Materjalivajaduse planeerimisel tuleks ennekõike välja selgitada, millist liiki materjali on vaja, kui suured peaksid materjali kogused olema ning millal need peaksid ettevõttesse saabuma, et toodang jõuaks planeeritud ajaks valis. Kindlasti peaks võimalikult täpselt välja arvutama Materjalide planeerimisel tuleks võimalikult täpselt kindlaks määrata tellimuste arv, et välja arvutada vajamineva materjali kogus tellimuse täitmiseks. Materjalivarude planeerimisel lähtutakse ennekõike varude vajalikkusest, et võimalikult kiiresti kliendi vajadused rahuldada. [8, p.132-136] Tootmise organisatsiooniline ettevalmistamine hõlmab endast ka tööjõu, töövahendite ja tööseadmete planeerimist. Kõige olulisemaks elemendiks tootmisprotsessis on tööjõud, mis määrab ära milliseid töövahendeid ja tööobjekte kasutatakse ja millises ulatuses. [11, p.115-122]

Igas tööstusettevõttes toimuv tootmine koosneb paljudest osadest ja erinevatest tootmiskombinatsioonidest, kuid üldiselt jaotatakse tootmist põhitootmiseks ja abitootmiseks. Põhitootmine on ettevõttes tehtavate toimingute kogum, mis avaldab otsest mõju tööobjektidele ning muudab need vastavalt ettevõtte spetsialiseeritusele valmistoodeteks. Põhitootmine koosneb mitmest staadiumist, mille jaotamise aluseks on „...põhitoodangu valmistamise tehnoloogilise protsessi liigendamine osadeks, mis toimub vastavalt toote valmidusastmele“ [11, p.115]. Ettevõtetes toimuv põhitootmine koosneb enamasti ettevalmistustaadiumist, töötlemisstaadiumist, koostamisstaadiumist ja viimistustaadiumist. [11, p.115-151] Põhitootmise kõrval toimub ettevõtetes ka abitootmist, kus

tootmise ülessandeks on põhitootmist teenindada. Abitootmise tulemuseks on põhitootmises kasutatavad tooted, tööd ja teenused, näiteks remonditööd, energia tootmine ja ülekanne, tööriistade valmistamine ja remontimine ning teised tehtavad tööd. [11, p.115-119]

Peale tootmisprotsessi tehnoloogilist ja organisatsioonilist ettevalmistamist või hakata tooteid realiseerima ja tootma vastavalt eelmises etapis välja töötatud meetoditele. Tootmise kõige olulisemaks osaks on operatsioon, mida sooritab „... üks tööline või tööliste rühm ühel ja samal töökohal, tööobjektide partii juures seadet ümber seadistamata“ [11, p.115].

Tootmise korraldamiseks ettevõtetes on esitatud põhinõuded mida on soovitatav järgida. Tootmise efektiivseks juhtimiseks ja toomiseks on soovitatav spetsialiseeruda võimalikult kitsale tootmisele, kus sarnased tööoperatsioonid korduvad pidevalt. Tööobjektide liikumine tuleks organiseerida ühesuunaliseks, jälgides, et tööobjektide liikumine oleks võrdsetes ajavahemikes, ilma katkestusteta ja vaheaegadeta, et tagada võimalik ühesuguse toodangukoguse väljalaskmine. Juhul kui ettevõtte pole võimalik tootmises katkestusi vältida tuleks need tegurid viia miinimumini. Tootmiseks valitavad sedamed peaksid olema töökorras ja võimalikult suure tootlikusega, pidevalt tuleb täiustada tootmistehnoloogiat ja tootmiskorralduse meetodeid. [11, p.115-119]

Olenevalt ettevõtte tootmistüübist korraldatakse ettevõttes tehnoloogilised protsessid, tootmiskultuur ja töövõtted. Tootmistüüpe jaotatakse tellimusejärgseks tootmiseks, saritootmiseks, hulgitootmiseks ja timmitud tootmiseks. Tellimusejärgset tootmist iseloomustab väikeste partiidenä tootmine töökodades, kus toodangu valmistamiseks kasutatakse katkevaid tehnoloogilisi protsesse. Saritootmist toodetakse ettevõttes, kus toodangus sortiment on suhteliselt stabiilne, enamasti toodetakse sama tehnoloogilise skeemi järgi ning ettevõtte toodang väljastatakse perioodiliselt. Hulgitootmises toodetakse spetsiaalseid seadmeid kasutades suurt kogust standartseid tooteid. [11, p. 115-119] Hästi organiseeritud tootmisprotsess võimaldab ühe töötaja kohta välja anda väga palju toodangut, langetades toote omahinda ja vähendades igat liiki mittetootliku töö tegemist. Tööline kordab konkreetset tööülessannet või ülessannete kogumit samu töövahendeid kasutades. Tootmine on korraldatud tootmisliinides kus iga tööline valmistab toote eri osasi ja ühendatakse lõpuks omavahel kokku valmistoodanguks.[10, p.111]

Timmitud tootmine on saanud alguse tänu infotehnoloogia kiirele arengule. Tootmissüsteemid on automatiseeritud ja neid juhitakse kvalifitseeritud tehniliste töötajate poolt. Tänu sellele on tootmises vähenenud inimtööjõu vajadus, vähenenud on ka materjaal-tehnilised varud ja võrreldes hulgitootmisega kasutatakse ka vähem tootmispinda. Timmitud tootmises on väga olulisel kohal

meeskonnatöö. Toodang on timmitud tootmise puhul väiksema mahuline, millest tulenevalt on ka väikesed lõpetamata toodangu kogused ning kulutused sellele. Samas võivad väikesed varud tekitada ka ettenägematuid probleeme, mis omakorda seab tootmise planeerimisele suuremad nõudmised. Timmitud tootmises on väga oluline meeskonnatöö toodangu kvaliteedi saavutamiseks ja defektide võimalikult varajaseks avastamiseks. [11, p.116-119]

Kvaliteedi tagamine tootmises on väga oluline, selle tagamine toimub igas tootearenduse etapis, kuid erilist tähelepanu pööratakse sellele tootmise etapis ning kvaliteedi tagamiseks on välja töötatud erinevaid meetodeid.

Väga levinud on kvaliteedi tagamisel kasutada PDCA tsüklit, mis tähendab planeeri-teosta-kontrolli ja tegutse. „PDCA tsükel on tegelikult lihtsalt neljast etapist koosnev kontroll-loend, mis tuleb läbida punktist „probleemiga silmitsi“ punkti „probleem lahendatud“. Tsükli töötas algselt välja Walter Shewhart“. [10, p.112] Igas tsükli on vaja teha teatud tegevusi, mille tulemuseks ongi kvaliteetne toode. Esimeses meetodi etapis tuleb planeerida tegevuste täiustamist, välja selgitada probleemid ning leida neile lahendusi. Teises etapis tuleb avastatud probleemide lahendamiseks kavandatud muudatusi katsetada katseeksemplarides, välja selgitamaks kas ja kuidas tehtud muudatused toimivad. Kolmandas etapis kontrollitakse kas katsetena tehtud muudatused on piisavad probleemi lahendamiseks, samas tuleb pidevalt kontrollida ka protsessi põhitegevusi, vältimaks uute probleemide tekkimist ja võimalikult kiiresti need avastada. Neljandas etapis, katsete õnnestumise korral tuleks viia vajalikud ja kontrollitud muudatused sisse juba suuremas mastaabis. [10, p.112]

Peale toote tehnoloogiliste protsesside realiseerimist ja pidevalt kvaliteedikontrolli läbinud tooted jõuavad toote realiseerimise etappi, kus toimub valmistoodete realiseerimine vastavalt tootja poolt ettenähtud korrale ning jõuab järgmisesse tootearendusprotsessi etappi, kus kliendid saavad hakata tooteid kasutama. Tootete kasutamise etappis tuleb jälgida tootjapoolt ettenähtud kasutusjuhendit, et tagada toote ohutu- ja nõuetekohane kasutamine ning läbi viia vajalikke hooldustöid, toote pikaaegse kestvuse eesmärgil. [9, p.14-16]

Olles kõik toote olelusringi etapid läbinud jõuab toode viimasesse utiliseerimise faasi, kus toimub füüsiliselt vananenud või kasutamiskõlbmatuks muutunud toote lahti võtmine, osadeks sorteerimine või ümber töötlemine. Selles etapis on oluline säästa keskkonda ohtlike tootmisjääkide eest, mis reostavad keskkonda ja halvendavad mikrokliimat. Seetõttu on hakatud üha enam tegelema keskkonnahoidliku tootearendusega, kus juba toote esimestest etappidest alates tegeletakse keskkonnahoiu probleemidega. [9, p.14-17]

1.4. Tootearendusprotsesside juhtimine ja kvaliteedi tagamine

Protsessi defineeritakse, kui „...iga tegevust või tegevuste kogumit, mis kasutab ressursse muutmaks mingid sisendid väljunditeks“ [11, p.166]. Protsesside juhtimist käivitavateks faktoriteks organisatsioonides on klient. Protsesse analüüsid saadakse teadmisi, kõrvaldatakse puudused ning likvideeritakse ressursside raiskamine. Tulemuseks saadakse võimalikult kõrgel tasemel tootmine ja kliendi jaoks kõrgema väärtusega teenuse võimaldamine. Avades ettevõtte töötajatele protsessi toimimise, aitab see neil mõista ja aru saada oma kohast organisatsioonis. Sellepärast on väga oluline hästi läbimõeldud protsess, kus toimub järjepidev võtmetegurite mõõtmine ja hea kommunikatsioon protsessis osalevate osapoolte vahel. Hea kommunikatsioon aga tagab ettevõtte eduka toimimise. [1, p.170-192]

Kui ettevõtted näevad, et nende tootmises esineb tõrkeid tootmise kvaliteedis, tooted ei vali ettenähtud tähtaegadeks ning ettevõttes esineb tõrkeid protsessis osalevate osapoolte vahel, tuleks hakata juhtkonnal üle vaatama olemasolevaid protsesse, et välja selgitada, millest need tõrked alguse saavad ja kuidas neid oleks võimalik lahendada. Varem laialdaselt levinud ettevõtete juhtimine seisnes selles, et juhid vastutasid üksikute organisatsioonis toimuvate protsesside eest. Tänapäeval järjest enam levima hakanud protsesside juhtimine seisneb aga selles, et protsessi haldajateks on tippjuhid, kes vastutavad organisatsioonis toimuvate protsesside eest algusest kuni lõpuni välja. Tippjuhtidele kuulub kogu vastutus, nad kavandavad protsesse, kontrollivad nende toimimist ning mõõdavad olemasolevate protsesside toimimist. Sageli kaasatakse tippjuhtide poolt protsessijuhtimisse ka allüksustes olevaid juhte. Siinkohal on väga oluline, millised on protsessihaldaja juhtimisoskused ja protsessijuhi lähenemine oma töötajatele, mis peaks olema pigem tõhus mõjutamine, kui kamandamine ja oma hierarhilise seisundist tuleneva positsiooni ära kasutamine. Protsessijuht peaks tähelepanu pöörama koolitusprogrammide väljatöötamisele ja täideviimisele, regulaarselt ja silmast silma suhtlema oma töötajatega, rääkima neile klientinõuete muutumisest ning ära kuulama nii nende mured kui ka ideed, pidama läbirääkimisi ja tegema kõikide protsessis osalejatega pidevat koostööd. Kõige olulisem on aru saada, et põhiline rõhuasetus peaks olema protsessil kui tervikul, mitte konkreetsete tööülesannetele sooritamisel. Protsesside parendamisel on oluline loomingulisus ja innovatiivsus ning pidevad protsesside toimivuste üle vaatamine. [1, p.169-188]

Protsessijuhtimise käivitamiseks või välja töötamiseks on tihti mõni strateegiline algatus nagu näiteks tootmise tsükliaja lühendamine, kliendile suurema tooteväärtuse loomine ja rahulolu tagamine, ressursside planeerimine või muutused tehnoloogia valdkonnas. Seejuures tuleks tähelepanu pöörata

sellel, et protsessijuhtimise ellu rakendamine ei toimu kergelt ja kiirelt. Selleks, et muuta ettevõttes toimuvate protsesside struktuuri, peab tippjuhtkond olema otsusekindel ja pühendunud, mõistma ennekõike, mida ja kuidas tuleks teha, koostada sellest nimekiri ning selle alusel luua raamistik edenemise jälgimiseks. [1, p.169-191]

Olenevalt ettevõtte strateegiast määratakse ära ettevõtte tegevuskeskkond, tootestrategiad, tootmismahud, kulutused ja tulemused tervikuna. Protsessi kirjeldamiseks kasutatakse erinevaid meetodeid, oluline on seejuures, et ettevõttes kasutatakse ühtset meetodit, kirjeldamise lähtekohaks võib olla nii hetkeolukord kui ka soovitud olukord. [11, p.167]

Protsessidest parema ülevaate saamiseks võib neid kujutada voodiagrammina. Voodiagrammi saab kasutada erinevate protsesside planeerimiseks ja vaatlemiseks, „...olgu selleks siis administratiivse teenuse tarnimine, tootmine või juhtimistegevus, on vaja registreerida sündmuste või tegevuste, staadiumite ja otsuste jada sellisel kujul, mida kõik kergesti mõistaksid ja mida saaks kõigile hõlpsasti edastada“ [1, p.184].

Protsessi parendamise eesmärgil on vaja kõigepealt registreerida faktid, protsesside kirjeldused peaksid olema võimalikult lühikesed aga täpsed ja võimalikult selgelt kirja pandud. Eriti keerukate ja pikkade protsesside kirjanemiseks, mis ulatuvad mitmetele lehtedele, see ei sobi, kuna tähtsate detailide uurimine on keerukas ja raskesti käsitletav. Sellest probleemist lähtuvalt on välja töötatud protsesside registreerimise meetodeid, millest kõige tõhusamad on voodiagrammid. Voodiagrammi koostamisel kasutatakse standardseid sümboleid, kus alguspunkt tähistab ringi, protsessi astmed tähistatakse nelinurkadega, protsesse, kus mõni otsus hargneb tähistatakse rombiga ning protsessi lõppu tähistab ovaal. Noolega jooned ühendavad protsesside sümbolid ja näitavad voogude suunda. [1, p.184-188]

Protsessi täielikuks kirjeldamiseks peavad kõik tegevused olema omavahel ühendatud algusega ja lõpuga. Voodiagrammil kujutavate protsessi voogude koostamine annab teadmisi protsesside kohta ning võimaldab välja selgitada protsessis esinevad probleemsemad kohad. Voodiagrammi koostamisel on oluline jälgida, et voodiagrammil olevad andmed oleks saadud vaatlemise tulemusel, mitte oletuse teel. Kõige keerulisem on voodiagrammil kujutada protsesse, mis on seotud juhtimis süsteemidega. Protsessi parendamise eesmärgil oleks kasulik teha mitu voodiagrammi, esimene, milles kujutatakse olemasolevat protsessi ja teine voodiagramm, kus kujutatakse, mida protsess võiks järgida. Seejärel tuleks neid kahte protsessi voodiagrammi omavahel võrrelda ning juhtida tähelepanu vajalike muudatuste tegemisele. [1, p.184-188]

Ettevõtetes toimuvate protsesside toimivuse parendamise vahenditena kasutatakse ka kontroll-lehti või loenduslehti, histogrammi, hajuvusdiagrammi, stratifitseerimist, põhjus-tagajärg-analüüs, ajurünnak, nominaalgrupi meetod, jõuvälja analüüs, kaalukuskõver, ohjekaardid, statistilist protsessiohjet ja SPC süsteemi [1, p.228-226]. Käesoleva töö raames kasutab autor esinemiskostüümide valmimisprotsessi analüüsimiseks ja parendamiseks voodiagrammi, mis võimaldab visualiseerida ettevõttes toimuvaid protsesse ja vaadelda protsessis toimuvaid tegevusi, näha kes on protsessietapi võtmeisik ning leida üles probleemsemad kohad.

1.5. Tootearendusprotsessi hindamine ja analüüs

Tootmise ümber korraldamine saab toimuda vaid sellisel juhul, kui ettevõtte juhtkond on analüüsinud oma olemasolevaid protsesse ja neis toimuvaid protsessi etappe. Kui ettevõttes on jõutud arusaamisele, et protsessid ei ole korraldatud ratsionaalselt, tuleks hakata mõtlema nende ümber korraldamisele. Samas on ettevõtte juhtkonnatasandil oluline jõuda arusaamisele, et edu saavutamiseks ei ole vaja töötajatelt nõuda rohkem töö tegemist, vaid seda tuleks teha efektiivsemalt. [1, p.194-206]

„Ettevõtte protsesside efektiivsemaks ümberkorraldamine või ümberkujundamine (BPR) on meetod optimaalsete protsesside või ülesannete leidmiseks, mille tulemusena vähendatakse kulusid, optimeeritakse efektiivsust ja tootlikust ja parandatakse ettevõtte töötulemust“ [10, p.130]. Meetodit kasutatakse sageli organisatsioonides, kus protsesside toimivust on vaja kiiresti muuta, enamasti kasutatakse meetodit kulude vähendamiseks, kuid ka ressursside optimeerimiseks ja ettevõtte efektiivsemaks ümberkorraldamiseks. [1, p.194-206]

Meetodi olemus seisneb selles, et kõigepealt selgitatakse välja organisatsioonis olevad protsessid ja kogutakse informatsiooni protsessi etappides osalevatelt inimestelt. BPR ümberkavandamisprotsess koosneb seitsmest etapist;

- leidke probleem,
- looge ümberkavandamismeeskond,
- analüüsige ja kommenteerige protsesse,
- uuendage ja ehitage uuesti üles,
- kujundage töö ümber,
- mõõtke toimivust,
- pidev ümberkavandamine ja parendamine. [1, p.200]

Meetodi kasutamisel on oluline põhjalik olemasolevate protsesside tundmine, nende kaardistamine, soovitatavalt ka voodiagrammi koostamine. BPR meetodi kasutamise eesmärgiks on ettevõttes teha kiirest ja suuri muudatusi, mis võivad endaga kaasa tuua personali muudatusi, muutuda võivad protsessid ja protsessi etapid. [1, p.200-202]

1.6. Nõuded akrobaatide esinemiskostüümidele

Enne lastevanemate nõudmiste välja selgitamist esinemiskostüümidele, tuleks uurida, millised on üldised nõuded esinemiskostüümidele ning millised on nõudmised akrobaatilistele esinemiskostüümidele. Võimalikult sobivama ja vastupidavama kostüümi valmistamiseks peaks teadma, kuidas toimib esinemiskostüümide valmimisprotsess, milliseid on nõuded esinemiskostüümidele ning olenevalt sellele organiseerida ka nende tootmine.

Võimlejatel, akrobaatidel kui ka rühmavõimlejatel on ette nähtud esinemis riiete reeglid, mille eiramine võib esinemise hinnet alla tõmmata või viia hoopis esinemiskeeluni. Kostüümi lõige, materjalide ja värvikombinatsioonid peaksid olema kooskõlas üldiste eetikanormidega. [19]

Järgnevalt on välja toodud üldised nõuded iluvõimlejate ja akrobaatide võistluskostüümidele;

- „võistlustrikoo kereosa (rinna kohalt allapoole) peab olema korrektne ja läbipaistmatu; kui mõni osa sellest on pitsist, peab trikoo all kasutama alustrikood või läbipaistmatut alusmaterjali;
- trikoo dekoltee ei tohi olla liiga avar ja võib ulatuda kõige rohkem rinnaku alaosani ja selja pealt abaluude alaosani;
- trikoo võib olla nii ilma varrukateta kui ka varrukatega;
- jalgade ava trikoos ei tohi asuda kõrgemal reie sisekülje ülaosast ja puusaluu eesmisest osast;
- trikoo peab liibuma tihedalt ümber keha võimaldades kohtunikel näha kogu keha liikumist ja asendeid;
- Rühmavõimlejate trikood peavad kõikidel rühmaliikmetel olema samasuguse disainiga, samast materjalist ja sama värvi. Väikesed erinevused trikoodes on lubatud vaid mustri materjalide puhul. [19]

Esinemiskostüümide juures on lubatud pikka kombinesooni kasutada juhul, kui see liibub tihedalt ümber keha, retuuse või sukkpükse on lubatud kasutada trikoo all või peal, ainult siis kui nad on pikad ja ulatuvad pahkludeni. Lubatud on kasutada ka seelikut, mis katab puusad ja mille pikkus on maksimaalselt reie ülaosani. Ühe kostüümi valmistamisel võib kasutada mitut erinevat materjali kombineerides neid omavahel, rühmavõimlejal peavad kõigil olema ühesugused kostüümid. Miniklassi võimlejal on keelatud esineda trikoos, „... mis on üleni ihuvärvi ja metall - läikega materjalist (pitsmaterjalist trikoo kereosa peab olema alusmaterjalil põhiõmblusest põhiõmbluseni)“ [19]. Miniklassi võimlejal ei ole lubatud kostüümides kasutada mistahes ehteid ega kaunistusi, nagu litrid, kivid, paelad, ehted jne. Võistlustrikoodel ei ole lubatud ka avar dekoltee. [19]

Kõige olulisemateks teguriteks kostüümide juures on ennekõike mugavus, rõivad ei tohiks esinemise aeg muuta oma esialgset väljanägemist, libiseda paigast, ära vajuda ega panna esinejat ennast ebamugavalt tundma, häbenema nii ennast kui ka kostüümi. Esinemisriideid valides tuleks veenduda kostüümi sobivust etteastesse. Hästi valitud kostüümid on nagu esineja visiitkaart, moodustades osa tantsust, aidates luua etteastest ühtset tervikut. Hästi valitud kostüüm ei tohiks domineerida ja etteastet ja selle sooritust varju jätta, vaid peaks täiendama ja kaunistama seda. Erilist tähelepanu kostüümi kavandamisel tuleks pöörata materjalide valimisele. Laste esinemis riiete õmblemisel tuleks vältida torkivaid ja karedaid materjale, muidu võib laps tunda ennast esinemise ajal ebamugavalt ning ei suuda keskenduda etteaste sooritamisele. Sammuti tuleks esinemiskostüümides vältida sulgi või muid materjale, mis võivad kostüümi küljest lahti tulla ja esinemise ajal sattuda silma, suhu, ninasse, tekitades esinejale ebameeldivusi. Sama hoolikalt nagu valitakse kostüümile tegumoodi ja materjale, tuleks suhtuda ka jalanõude valiku tegemisse. Jalanõud peaksid olema lapse jaoks ennekõike mugavad, vältimaks jalgade pigistamist ja hõõrumist, paraja suurusega ja kindlalt jalas püsima, vastasel juhul võib juhtuda, et need esinemise ajal jalast ära tulevad. Jalanõude juures tuleks vältida ka igasuguseid pandlaid ja rihmasi. Esinemis jalanõudeks sobivad kõige paremini selleks mõeldud spetsiaalsed kingad või sussid. [18]

2. ESINEMISKOSTÜÜMIDE VALMIMISPROTSESSI KIRJELDUS JA ANALÜÜS

Esinemiskostüümide kvaliteedinõuete välja selgitamiseks, tuleks kõigepealt defineerida, mida tähendab kvaliteet esinemisriiete mõistes. Publiku jaoks on oluline, et kostüümid näeksid laval head ja efektsed välja, mida aga tähendab kostüümide kvaliteet tantsijate arvates ja kuidas seda saavutada? Millised omadused on olulised kostüümide juures ringiõpetajate ja lastevanemate jaoks?

Järgnevas empiirilises osas soovibki töö autor välja selgitada akrobaatikaringi „Zagadka“ näitel esinemiskostüümide valmimisprotsessi etapid, uurida ja analüüsida kuidas nad mõjutavad üksteist, leida protsessi kitsaskohad ja teha omapoolseid soovitusi protsessi parendamiseks.

2.1. Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemaja ja akrobaatikaringi „Zagadka“ tutvustus

Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemaja, endise nimega Kohtla-Järve Pioneeride maja, avati 1953.a Asutuses alustasid tööd 14 ringi. [2] Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemaja on huvikoolina tegutsev noorte asutus, mis lisaks haridusstandardeid tagavatele koolidele pakub lastele ja noortele täiendavaid võimalusi vaba aja sisustamiseks, loometegevuseks, teadmiste, oskuste ja vilumuste omandamiseks ja isiksuse arendamiseks [20]. Huvikool on Kohtla – Järve linna eelarvest finantseeritava õppeasutus, kes omab koolitusluba ja on registreeritud Eesti Haridus Infosüsteemis (EHIS). Huvikooli eesmärgiks on läbi erinevate huvialade arendada lastes kehalist ja käelist arengut, arendada vastutustunnet ja suhtlemisoskust, aidates lapsel areneda toimetulevaks isiksuseks. [20]

Huvikooli õppetöös saavad osaleda lapsed ja noored, kelle registrijärgne elukoht asub Kohtla - Järve linnas, väljaspool linna elavad lapsed ja noored saavad ringitööst osa võtta vaid sellisel juhul, kui lapse elukohajärgne omavalitsus on nõus hüvitama koolituskulud või kui kõik koolituskulud on nõus tasuma lapse seaduslik esindaja. Huvikooli õppetöö määratakse huvikooli direktori käskkirjaga ja õppetöö toimub tunniplaani alusel. Õppekava koostamise aluseks on Haridus - ja Teadusministeeriumi poolt kinnitatud õppekava nimi registreeritakse EHIS`es. Õppetöö toimub vastavalt ringile kas rühmades või individuaalselt ja üldhariduskoolide õppetööst vabal ajal.

Huvikooli õppetöö algab 1. septembrist, õppeperiood on jagatud poolaastateks, õppetöö kestvus on kokku 195 õppepäeva ning õppetöö kestvuseks on 45 minutit. [20]

Õppetöö ringides on jagatud kolme astmesse;

- I aste – (algajad) 1-2 aastat huvikoolis õppinud rühmad;
- II aste – (noorem aste) 3-4 aastat huvikoolis õppinud rühmad;
- III aste – (vanem aste) 5 (ja enam) aastat huvikoolis õppinud rühmad. [20]

Huvikool loetakse lõpetanuks, kui õpilane on läbinud huviala vastavalt õppenõukogus sätestatud korrale ning õpilasele väljastatakse huvikooli lõpudokument. Juhul, kui õpilane otsustab huvikooli tegevuse pooleli jätta, kustutatakse õpilane nimekirjast vaid lapsevanema avalduse alusel ja direktori käskkirjaga. Huvikooli õppetöös osalemine on õpilasele tasuline, ringitöö tasu kinnitatakse linnavalitsuse poolt. Õpilase õppetasu mitte tasumisel on kooli juhtkonnal õigus õpilane õppetööst eemaldada käskkirja alusel. [20]

Kohtla-Järve Koolinoorte loomemajas tegutseb viis erineva suunitlusega tantsuringi, kus õpib kokku 244 last (andmed on võetud 20. 03. 2015. a., mis võivad ajas muutuda)[3]. Järgnevalt on välja toodud tabelis 1. Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemajas tegutsevad tantsukollektiivid, nende tantsustiil ja neis osavõtvate laste arv kollektiivide kaupa [20], [3]:

Huvikooli õppekava näeb ette, et igale tantsuringi, igale vanuserühmale seatakse õppepoolaasta jooksul üks tantsuseade, õppeaasta jooksul õpib iga laps selgeks kaks uut tantsu, lisaks korratakse ka eelmisel õppeaastal selgeks õpitud tantse ning käijakse nendega ka esinemas. Vastavalt õpetaja äranägemisele, seatakse ka soolotants võimekamatele lastele. [2]

Tabel 1

Koolinoorte loomemaja tantsuringid

Nr.	Tantsukollektiivi nimetus	Tantsustiil	Osalevate laste arv
1.	Zagadka	akrobaatika	64
2.	Ecarte	estraad	30
3.	Hip – hop tantsurühm	Hip - hopp	28
4.	Arabesk	klassika	61
5.	Mad Masters Crew	breik	61

Olenevalt ringitöodes osalevate laste arvust ja õppekavast, ömmeldakse Koolinoorte Loomemaja õmblejate poolt umbes 488 kostüümi aastas [2]. Esinemiskostüümid koosnevad enamasti mitmest rõiva esemest. See, millistest rõivaesemetest esinemiskostüüm koosneb, oleneb tantsuringi stiilist ja õpetajate nägemusest tantsukostüümist. Peale tantsuringi tegutseb huvikoolis ka näitering, kellele ömmeldakse Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemaja õmbleja poolt näidendite jaoks kostüüme [21]. Eraldi kostüümid on veel erinevate ürituste jaoks, mis toimuvad erinevatel aastaegadel nii sise- kui välistingimustes ja seda tuleb õmblemisel arvestada [2].

Akrobaatikaring „Zagadka“ on Kohtla-Järve Koolinoorte loomemajas tegutsev akrobaatikaring, mille esinemised ei ole vaid akrobaatilised etteasted vaid ka akrobaatiliste elementidega tantsud. Akrobaatikaring „Zagadka“ asutati 15. oktoobril 2001.a. Kohtla-Järve Koolinoorte-Loomemajas, juhendajaks Marina Ravlusevitš, kes alustades õppetööd vaid seitsme lapsega. Juba õppeaasta lõpuks kogus akrobaatikaring populaarsust ja laste arv aasta - aastalt kasvas. Käesolevaks hetkeks on ring tegutsenud 14 aastat ja ringitöös osalevaid lapsi on 2014/2015 õppeaastal 62 [3]. Kõige nooremad neist on 4-5 aastased, vanemas rühmas on ka neid noori, kes on juba gümnaasiumi lõpetanud. [2]

Akrobaatikaring „Zagadka“ on jaotatud kuueks rühmaks, kes õpivad EHIS-e poolt kinnitatud 3-aastaste kursuste järgi ja saavad ringi lõpetades ka sellealase tunnistuse. Huvikooli lõpetamist tõendab huvikooli lõppdokument, milles kajastatakse huvikoolis õppimise aeg ja läbitud õppeainete loend. [20]

Akrobaatikaring on Kohtla-Järve linnas väga populaarne ja tuntud oma kõrge taseme poolest. Õppekava alusel lavastatakse igal aastal akrobaatikaringile „Zagadka“ 16-18 uut tantsu rühmadena ja 4-5 soolotantsu. Esinemas käijakse 4-5 korda kuus, keskmiselt korra kuus võetakse osa riigisisestest võistlustest ja korra õppeaasta jooksul võisteldakse väljaspool Eesti Vabariiki toimuvatel konkursitel. Iga aasta kevadel annab kollektiiv „Zagadka“ suure aruandekontserdi lastevanematele ja

linna elanikele. Repertuaar koosneb akrobaatiliste elementidega tantsudest, rahvatantsudest ja estraaditantsudest. Seoses laste arvu pideva kasvamisega on Marina Ravlusevitšil praeguseks abiks kaks õpetajat-treenerit. 2013 aastal alustas tööd osalise töökoormusega Tatjana Zaitseva ja alates 2015 aasta jaanuarist Andrei Bondarev. [2]

2.2. Uurimismeetodite valik ja põhjendus

Uurimuse meetodi valimisel lähtub töö autor peamiselt probleemi iseloomust. Kostüümide valmimisprotsessi analüüsimiseks ja mõistmiseks tuleb vaadelda protsessi kui tervikut ja registreerida tema etappides toimuvaid tegevusi.

Esinemiskostüümide valmimisprotsessi kitsaskohtade leidmiseks ja probleemi lahendamiseks on autoril raske leida sobivat meetodit kui kvalitatiivne uurimismeetod, valides nendest juhtumiuuringu meetodi.

Juhtumiuuringu meetodi raames on võimalik minna probleemi uurimises sügavuti, teostada vaatlusi, uurida dokumente, küsitleda ja intervjuuerida inimesi. Kvalitatiivuuringute sihtrühm on selgelt piiritletud, vastajate arv on väike ning teemakäsitus on sügav. [7, p.74-86]

Juhtumiuuringus (*case study*) uuritakse probleemi tema loomulikus keskkonnas, kus piirid ilmingu ja tema konteksti vahel pole selged. Juhtumiuuringu raames võib käsitleda ühte konkreetset juhtumit või vaadelda korraga mitut juhtumit. Olukorra ja probleemide uurimiseks kogutakse andmeid erinevate meetoditega, lisaks kvalitatiivsetele andmetele kaasatakse sageli uuringutesse ka kvantitatiivseid andmeid. Juhtumiuuringus kasutatakse vastuste saamiseks enamasti küsimusi miks ja kuidas? Sageli püstitatakse ka hüpoteese, mis on abiks uuringu eesmärgi saavutamisel. Määratakse ära analüüsiüksus, ehk kuidas defineerida juhtumit. Analüüsiüksus määratakse siis, kui esialgsed küsimused ei too välja selgeid vastuseid või on püstitatud eesmärgid liiga ähmased. Seega on analüüsiüksuse määramine otseselt seotud esialgsete küsimustega. Andmed ja hüpoteesid seostatakse omavahel ja võrreldakse juhtumi uuringust saadud mustrit omavahel teoreetilistel eeldustel loodud mustritega. [7, p.74-86], [23, p.94-96]

Käesoleva töö eesmärgi saavutamiseks juhtumiuuringu raames kasutab töö autor andmete kogumiseks vaatlust, süvaintervjuid, ankeetküsitlust ja dokumendianalüüsi. Vaatluse käigus vaatleb töö autor, kuidas on Kohtla-Järve Koolinoorte loomemajas korraldatud esinemiskostüümide valmimisprotsess, milliseid protsessi etappe läbitakse ning kuidas protsessi etappides toimuvad tegevused mõjutavad järgmiseid etappe.

Vaatlus on hea vahend välja selgitamiseks, kuidas on ettevõttes tegelikult protsessid organiseeritud. Võrreldes intervjuudega, kus sageli räägitakse toimuvast moondunud kujul, on vaatluse käigus võimalik andmeid vahetult registreerida, nii nagu nad reaalselt toimuvad. [22, p.199-205]

Vaadeldes inimesi ja nende tegevusi võib vaatlusi jagada ühekordseks vaatluseks, korduv vaatluseks, osalusvaatluseks ja kõrvaltvaatluseks. Ühekordne vaatlus teostatakse ainult üks kord ja kindlal ajahetkel. Mitmekordse vaatluse puhul jälgitakse sama situatsiooni, kuid erinevatel aegadel. Osalusvaatlus kujuneb olenevalt olukorrast, kus vaatleja kuulub ise uuritavasse rühma ja registreerib vahetult rühmas toimuvat. Kõrvaltvaatluse puhul ei kuulu isik uuritavasse rühma, vaid jälgib tegevust kõrvalt. Kõrvaltvaatlus võib toimuda vaadeldava teadlikkuse alusel, kus vaadeldav on teadlik, et tema tegevust jälgitakse ja registreeritakse, ta teab vaatluse eesmärgi ja enda rolli selles. Samas võivad teadliku vaatluse puhul hakata inimesed teisiti käituma ja oma tegevusi eesmärgile soovitud suunas mõjutama. Kuid võib ka vaadelda nii, et vaadeldav ei ole teadlik vaatlusest ja selle eesmärkidest, registreeritav info on sellisel juhul palju realistlikum. Vaatluste läbi viimisel kasutatakse lisaks isiklikule vaatlusele ja tähelepanekute tegemisele ka mehhaanilisi vahendeid, millega fikseeritakse tegevusi ja vaadeldavate reaktsioone. [17, p.109-113], [13, p.74-75]

Esinemiskostüümide valmimisprotsessi vaatluse käigus saadud informatsioon on töö autotri poolt registreeritud ja kirja pandud. Vaatluse käigus dokumenteeritud ja järjestatud protsessi etapid on esinemiskostüümide valmimisprotsessi voodiagrammi koostamise aluseks.

Voodiagrammis märgitakse ära protsessi algus ja lõpp ning kõik protsessis toimuvad tegevused. Voodiagrammi koostamine annab parema ülevaate protsessis toimuvatest tegevustest ning aitab lahti mõtestada esinemiskostüümide valmimisprotsessi etapid. Analüüsides igas etapis toimuvaid tegevusi on võimalik välja selgitada protsessi kitsaskohad, analüüsida neid, teha protsessi etappides muudatusi ning lahendada tekkinud probleemid. [1, p.170-192] Esinemiskostüümide voodiagrammi koostamine, protsessi etappide mõistmine ja analüüsimine võimaldab töö autoril koostada uus, parendatud kostüümide valmimisprotsessi voodiagramm.

Esinemiskostüümide valmimisprotsessi täiuslikumaks ülevaate saamiseks intervjueris töö autor akrobaatikaringi „Zagadka“ õpetajaid. Intervjuu läbiviimiseks valis autor süvaintervjuu, mis viiakse läbi individuaalselt iga vastajaga ning küsitluse läbi viimiseks puudub kinniste küsimustega ankeet [13, p.74-75]. Intervjuu viiakse läbi vabas vormis küsimustega, intervjuerija eesmärgiks on koguda antud probleemi kohta võimalikult palju informatsiooni, suunates oma küsimustega intervjuu käiku ning minnes teema käsitlesega võimalikult sügavuti [7, p.176-188]. Süvaintervjuu võimaldab

genereerida rohkem kvaliteetseid ideid ja sobib kasutamiseks üksikisikute käitumiste ja hoiakute detailseteks uuringuteks ja konfidentsiaalse või piinliku iseloomuga teema käsitlemiseks. [13, p.74-75]

Esinemiskostüümide olulisemate omaduste välja selgitamiseks viis töö autor läbi ankeetküsitluse akrobaatikaringi „Zagadka“ ringitöös osalevate lastevanemate seas.

Ankeetküsitlus kuulub kvantitatiivne uuringu meetodi alla, kus ankeetide abil kogutakse süstemaatiliselt informatsiooni, kasutatakse peamiselt otsustusuuringutes. Küsitlusega saadakse vastused küsimustele mida, kui palju, millal, kui sageli. [76, p.48] Küsitluse eesmärgiks on saada klientidelt võimalikult palju statistilist ja usaldusväärset informatsiooni, saadud vastused töödeldakse ja analüüsitakse statistiliselt [16]. „Ankeet on käepärane meetod, millega saab uurida inimeste hoiakuid, uskumusi, eelarvamusi, aga ka nende veendumuste tugevust, kindlust ja mõjutatavust, katseisikute teadmisi, käitumismotiive, materiaalsel olukorda jm“ [23, p.74-75].

Küsitluse läbiviimiseks on mitmeid erinevaid võimalusi; ankeetküsitlus, telefoniintervjuu, posti teel ja arvuti abil läbi viidavaid küsitlusi. Küsitlusmeetodi valimisel tuleks ennekõike lähtuda valimi suurusest, küsimuste sisust, saada olevatest abivahenditest ja saadaolevatest ressurssidest küsitluse läbi viimiseks. Levinumaks ankeetküsitluse läbi viimise meetoditeks on telefoniintervjuu ja e-posti küsitlused. Telefoni teel läbiviidav küsitlus võimaldab intervjuuerida suurel hulgal inimesi. Küsimused on lühikesed ja lihtsa ülesehitusega, vastamiseks kulub kuni 15 minutit, puudusena võib välja tuua, et küsitluse käigus pole võimalik kasutada abimaterjale. Elektrooniline küsitlus võimaldab küsitleda suurel hulgal inimesi, kuid eeldab selgelt piiritletud ja arvutisidet omava kliendibaasi olemasolu. Elektrooniline küsitlus on kõikidest küsitluse meetoditest kõige odavam ja mugavam. Vastused on anonüümsed ja puudub intervjuerija mõju intervjuu tulemusele. Küsimustik peaks olema võimalikult lühike, et kliendid oleksid motiveeritud küsimustikule vastamiseks. Postiküsitlus võimaldab küsitleda suurt hulka inimesi. Küsitletavad saavad vastamiseks valida omale sobivama aja ja koha. Puuduseks on madal vastamismäär, suur aja- ja rahakulu. [10, p.311-322], [16]

Ankeetküsitluse eesmärgiks oli töö autoril välja selgitada, kuidas on akrobaatikaringi „Zagadka“ ringitöös osalevate laste vanemad rahul seni ömmeldud esinemiskostüümidega ja millised omadused kostüümide juures on lastevanemate jaoks olulised. Kas lastevanemate arvates on vajalik iga tantsu jaoks teha uus kostüüm? Kuidas lapsevanemad suhtuvad korduvalt kasutatavatesse kostüümidesse ning kui palju nad on nõus ühe kvaliteetse esinemiskostüümi eest maksma.

Esinemiskostüümide valmimisprotsessi täiuslikuma ülevaate saamiseks analüüsib töö autor akrobaatikaringile „Zagadka“ varem õmmeldud kostüüme, et välja selgitada, milliseid esinemiskostüüme on varem õmmeldud ning millistest rõivaesemetest need on koosnenud.

Järjest rohkem on hakatud kvalitatiivsetes uurimustes kasutama dokumendianalüüsi, kus andmete kogumiseks kasutatakse mitmesuguseid päevikuid, autobiograafiaid, kirju jne. Lisaks kaasatakse uurimustesse mitmesugustest institutsioonidest pärinevaid statistilisi andmeid. Dokumendianalüüs on hea võimalus täiendada teisi andmekogumise meetodeid, näiteks intervjuud. Dokumentide analüüsi juures on väga oluline jälgida, kes on need koostanud ja kui usaldusväärsed need dokumendid on. [7, p.258-261]

2.3. Olemasoleva esinemiskostüümide valmimisprotsessi kirjeldus

Esinemiskostüümide valmimisprotsessi kohta andmete kogumiseks teostas töö autor vaatluse, jälgides vahetult kuidas kostüümide valmimise protsessi on korraldatud, kuidas saab protsess alguse, millised etapid läbitakse ja mis saab edasi kostüümide, millega enam ei tantsita. Vaatluse tulemusel kogutud informatsiooni põhjal jagab autor, kostüümide loomise protsessi etappidesse. Kvaliteetse ja kõiki osapooli rahuldava esinemiskostüümi valmistamiseks, tuleks põhjalikult uurida, igat protsessi etappi ja seal toimuvaid tegevusi.

Kohtla-Järve Koolinoorte loomemajas töötab 2015 a. kolm õmblejat-kostümeerijat. Töö õmblejate vahel on jaotatud tantsuringide kaupa.

2004. aasta oktoobris võeti Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemajja tööle õmbleja, kelle kohustusteks oli õmmelda esinemiskostüümid asutuses tegutsevatele tantsuringidele. Kuni 2004. a. töötas loomemajas üks kostümeerija, kes oli paralleelselt ka õmblusringi juhendaja, kuna töökoormus oli liiga suureks kasvanud, loobus ta kostümeerija kohast ja tema asemele võeti tööle uus õmbleja. Seoses pidevalt kasvava töökoormusega ja pidevalt kasvava laste arvuga võeti 2007. aastal tööle teine õmbleja ja 2010. aastal lisandus veel kolmaski õmbleja. [2]

Õmbleja koostöös ringiõpetajaga kavandavad tantsule sobiva kostüümi. Õpetaja räägib omapoolse visiooni esinemiskostüümist ning koos joonistatakse esialgne eskiis. Arutatakse läbi loodava kostüümi tegumood, arvestades tantsu eripära ja sobivust konkreetse tantsu jaoks. Peale tantsuseade valmimist esitavad lapsed õmblejale tantsu ja üheskoos õpetajaga arutatakse omavahel uuesti läbi, kas ringiõpetaja nägemus kostüümiks on sobilik, kas kostüümi tegumood sobib tantsu muusikaga ja selles sooritatavate liigutustega. Kostümeerija teeb moejoonise, täidab tellimuse lehe, kuhu

kirjutatakse tellija nimi, tantsuringi nimi, tantsu nimi, millistest rõivaesemetest kostüüm koosneb, kostüümide kogus ja kostüümide valmimise tähtaeg. Tellimusleht läheb kooskõlastamisele direktoriga ja peale allkirjastamist võib õmbleja tööd alustada.

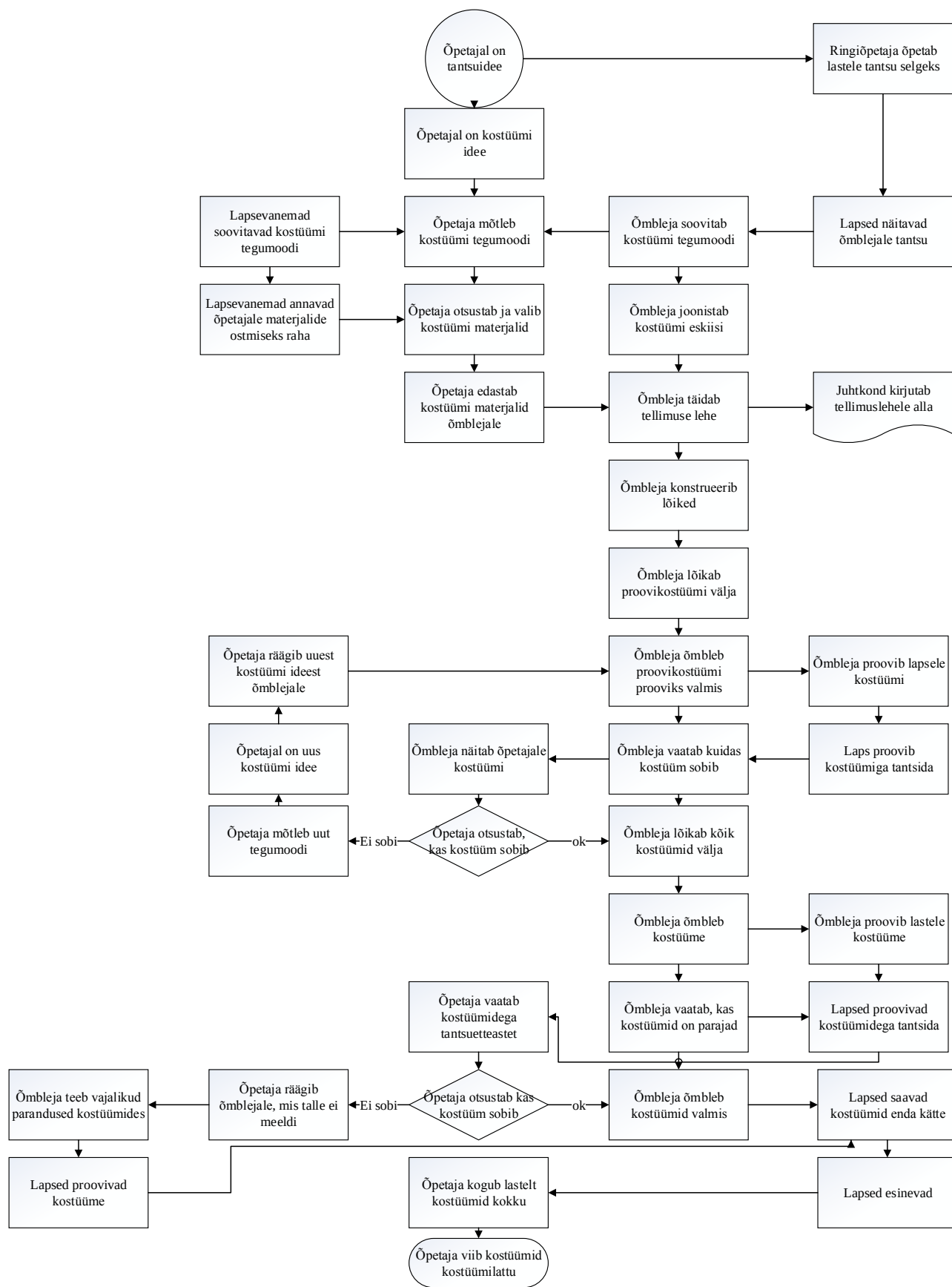
Kangad ostetakse enamasti ringiõpetajate poolt Abakhani kangapoodidest (Tartu, Tallinn, Narva) kui ka teistest suurematest kanga poodidest, kuna Kohtla-Järvel kangapoodi ei ole ja ka ümbruskonnas on kangaste valik väga kesine. Sobivate kangaste leidmine esinemiskostüümide jaoks on keeruline, sageli ei leita sobivat materjali, soovitud värvitooni või kui leitakse, siis pole vajaminevat kanga kogust.

Õmbleja konstrueerib eskiisist lähtuvalt kostüümi valmistamiseks vajalikud lõiked või muudab olemasolevaid põhilõikeid. Õmmeldakse valmis esimene proovikostüüm, teostatakse proov ja vaadatakse koos ringiõpetajaga üle kostüümi vastavust tantsuseadele ning palutakse lapsel kostüümiga ka tantsida, veendumaks, et kostüüm vastab õpetaja ettekujutusele ning võimaldab lapsel ennast mugavalt tunda ja tantsus olevaid liigutusi sooritada. Kui kostüüm vastab õpetaja visioonile ning sobib tantsuseadesse, võib õmbleja oma tööd jätkata ja ka teised kostüümid välja lõigata ning järgmiseks prooviks ette valmistada. Juhul, kui ringiõpetaja pole kostüümi tegumoega rahul, tehakse muudatusi kostüümi lõigetes, muudetakse detaile või nende asukohta, vajadusel muudetakse töövõtteid või lisatakse abimaterjale. Kostüümid lõigatakse välja ükshaaval, kuna laste figuurid on erinevad ja iga kostüümi väljalõikamisel tuleb õmblejal sellega ka arvestada. Juhul, kui mõne lapse mõõdud on ühesugused, või erinevad väga vähe, võib kangast ladestada kihtidena ja lõigata mitu kostüümi korraga välja. Vastavalt materjalide omadustele valib õmbleja kõige sobilikumad töövõtted, töötab esimese proovikostüümi järgi välja kostüümide tehnoloogia ja tehnoloogilise järjestuse, valib teostamiseks sobilikumad töövahendid ja seadmed. Järgneb kostüümi proov, kus proovitakse kõigile lastele kostüümi, vajadusel viiakse sisse parandusi. Enamasti proovitakse proovikostüümiga ka tantsida, et oleks võimalik saada üldist pilti tantsukostüümide sobilikkusest etteastesse. Kui ringiõpetaja jääb kostüümidega rahule ja rohkem muudatusi pole enam vaja sisse viia, siis võib õmbleja kostüümid lõpuni valmis õmmelda. Enne kostüümide lõplikku väljastamist lastele teostatakse viimane kostüümi proov, veendumaks, et kostüümid sobivad lapse figuurile, ei pigista ega hõõru ning proovitakse ka tantsida, vältimaks hilisemaid pretensioone. Kostüümid jäävad laste kätte nii kauaks kuni nendega esinetakse. Enamasti tantsitakse ühte tantsu kaks õppeaastat ja kostüümid peavad selle aja vastu pidama [2]. Juhul, kui kostüüm mingil põhjusel kahjustada saab või lapsele kiiresti väikeseks jääb, viiakse kostüüm õmblejale parandamiseks või ringi õmblemiseks.

Peale kahte aastat tantsimist tagastatakse kostüümid ringiõpetajale, kes viib kostüümid Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemaja kostüümilattu hoiule.

Õmbleja tööülesannete hulka kuulub ka juurdelõikusaktide koostamine, kangakulu ja kostüümi hinna välja arvestamine, seda vaid juhul, kui kostüümi finantseeris Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemaja ning kostüümid võetakse majandusala juhataja poolt arvele. Need kostüümid, mida finantseerisid lapsevanemad jäävad edaspidiseks ringisiseseks kasutamiseks ja on arvel ringisiselt. Kostüümid, mis hetkel kasutuses ei ole hoiustatakse kostüümilattu. [2]

Kostüümide valmimisprotsessi visualiseerimiseks ja paremaks mõistmiseks koostas töö autor kostüümide valmimisprotsessi voodiagrammi (Joonis 1), millel on kujutatud kõik kostüümide valmistamise protsessi etapid ja neis etappides osalejad.

Joonis 1. Olemasoleva esinemiskostüümide valmimisprotsessi voodiagramm

2.4. Esinemiskostüümide valmimisprotsessi etapid ja etappide kirjeldus

Olemasoleva esinemiskostüümide valmimisprotsessi voodiagrammi põhjal on töö autor välja selgitanud esinemiskostüümide valmimisprotsessi etapid ja neis teostatavad tegevused. Saadud informatsiooni põhjal jaotas autor eiesinemiskostüümide valmimisprotsessi etappidesse, milleks on:

- ettevalmistusetapp,
- toote projekteerimise etapp,
- tootmise tehnoloogiline ettevalmistusetapp,
- tootmine ehk toote valmimise etapp,
- toote kasutamise etapp,
- toote utiliseerimise etapp.

Tabelis 2. on töö autori poolt välja toodud Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemaja kostüümide valmimisprotsessi etapid, neis tehtavad tegevused ning välja on toodud ka etapis oleva tegevuse sooritaja.

Tabel 2

Olemasolevad protsessi etapid ja etappide kirjeldused

Protsessi etapp	Protsessi etapi tegevused	Protsessi etapi võtmeisik
Ettevalmistusetapp	Idee leidmine	Õpetaja ja õmbleja
	Parima idee välja sõelumine	Õpetaja ja õmbleja
Toote projekteerimise etapp	Esinemiskostüümi kontseptsiooni leidmine	Õpetaja ja õmbleja
	Esinemiskostüümi kontseptsiooni välja valimine	Õpetaja ja õmbleja
	Eskiisi joonistamine	Õmbleja
	Tellimuse vormistamine	Õmbleja
	Mõõtude võtmine	Õmbleja
Tootmise tehnoloogilise ja organisatsioonilise ettevalmistuse etapp ettevalmistamine	Lõigete välja töötamine	Õmbleja
	Kangakulu välja arvetsmine	Õmbleja
	Finantside hankimine	Õpetaja
	Materjalide ostmise	Õpetaja

	Töötlemise tehnoloogilise järjestuse välja töötamine	Õmbleja
	Seadmete valimine	Õmbleja
Tootmine e. Realiseeritakse tehnoloogilised protsessid	juurdelõikus	Õmbleja
	õmblemine	Õmbleja
	Kontroll e. kostüümide proovimine	Õpetaja ja õmbleja
	õmblemine	Õmbleja
	Kontroll e. kostüümide proovimine	Õpetaja ja õmbleja
Toote realiseerimine	Esinemised	Lapsed
Toote utiliseerimine	Kostüümid korjatakse lastelt kokku	õpetaja
	Kostüümid viiakse kostüümilattu	Õmbleja
	Õmmeldakse ringi	Õmbleja

2.5. Esinemiskostüümide valmimisprotsessi etappide toimivuse võrdlemine teooriaga

Esinemiskostüümide valmistamine on loominguine protsess, mille etappides toimuvad tegevused ei vasta üks-ühele teooriaga. Kostüümide valmistamine koosneb reast tegevustest, mille määravad ära vaid ringiõpetaja ja õmbleja. Nagu iga tootearendusprotsess algab ka kostüümide valmimisprotsess ideede leidmisest uue esinemiskostüümi jaoks.

Teoorias hakkab tootearenduse protsess planeerimisest ja vajaduste välja selgitamisest [9, p.14-19]. Ideede leidmiseks kasutatakse nii individuaalset kui ka grupiviisilist ajurünnaku meetodit [10, p.7]. Akrobaatikaringis „Zagatka“ saab tootearenduse protsess alguse tantsuseadest mille jaoks otsitakse kostüümi ideed. Selleks genereeritakse võimalikult palju ideid ja selekteeritakse nende seast välja parim. Ideede leidmise protsessis osalevad nii õpetaja, õmbleja, lapsed kui ka lapsevanemad. Kui sobiv idee on kostüümi jaoks välja valitud, siis hakatakse sellele otsima sobivamat lõikelist lahendust.

Toote projekteerimise etapis koostatakse teooriast lähtuvalt toote tehniline projekt, joonistatakse eskiis ning töötatakse välja toote spetsifikatsioonid ja dokumentatsioonid [9, p.14-16].

Akrobaatikaringis toimub selles etapis eskiiside joonistamine, mille põhjal joonistatakse moejoonis ja täidetakse tellimuse leht, mis kooskõlastatakse asutuse direktoriga. Kuna esinemiskostüümide valmistamine on loominguine protsess, siis võib sagei tulla ette juhtumeid, kus liigutakse tagasi eelmise etapi juurde ja hakatakse tantsuseadele uut kostüümi ideed otsima. Sellest tulenevalt ei vasta esialgne moejoonis alati lõpptulemusele. Selliste juhtumite puhul uut moejoonist enam ei joonistata, kuid eskiise joonistatakse toote projekteerimise etapis mitmeid kordi, olenevalt sellest, mitu korda sellesse etappi tagasi liiguti.

Vastavalt teooriale peaks tootmise tehnoloogilises ja organisatsioonilises etapis toimuma kõik tootmiseks ettevalmistavad tegevused [9, p.14-16]. Kostüümide tehnoloogilises ettevalmistuse etapis tootmiseks spetsifikatsioon ei koostata, kuna kostüümide valmistamiseks standardid puuduvad. Samuti ei koostata kostüümide õmblemiseks tehnilist dokumentatsiooni ja toote läbilõike jooniseid, kuna kõiki tootmise etappe teostab õmbleja. Kostüümide valmistamise juures on oluline, et õmbleja mõtleks enda jaoks läbi, millises järjestuses ta midagi teeb ning sellest lähtuvalt valib sobilikumad vahendid ja töövõtted. Akrobaatikaringile „Zagadka“ kostüümide valmistamiseks toimub selles protsessi etapis lastelt mõtude võtmine, mille alusel arvestatakse õmbleja poolt välja vajaminev materjali kogus kostüümide valmistamiseks. Materjalide ostmiseks tuleb hankida rahalised vahendid. Kuna enne materjalide ja abimaterjalide ostma minemist pole päris täpselt teada, kui palju need maksavad ja millisest kauplustest sobilikumaid materjale saada on, siis on väga keeruline välja arvestada vajaminevaid rahalisi vahendid. Materialide ostmiseks saadaolevatest ressurssidest sõltub kui kvaliteetne ja sobilike omadustega materjali on võimalik osta.

Teoriast lähtuvalt peaks selles etapis toimuma ka seadmete hankimine, kuid kuna asutusel pole võimalik igaks kostüümi valmistamiseks tellida vajaminevaid seadmeid, peab õmbleja valima olemasolevatest seadmetest sobilikuma, lähtuvalt kanga omadustest. Antud etapis toimuvate tegevuste põhjal järeldab autor, et iga tegevus selles etapis mõjutab otseselt lõpptulemust ja valede valikute tegemine toob endaga kaas ebakvaliteetse kostüümi ning kõikide osapoolte rahulolematuse.

Teoriast lähtuvalt peaks tehnoloogilises ja organisatsioonilises ettevalmistamise etapis toimuma kõik tegevused toimuma lähtuvalt juhtkonnast [9, p.14-16]. Kostüümide valmimise protsessis akrobaatikaringi näitel on võtmeteguriks õmbleja, kes planeerib ja valmistab ette kõik tegevused kostüümide õmblemiseks. Juhul, kui selles etapis teeb otsuseid keegi teine, näiteks ostab materjalid õpetaja, siis kvaliteedi tagamine osutub keeruliseks, kuna ta ei suuda ette näha kõiki kostüümide kvaliteedi tagamiseks tehtavaid tegevusi. Vaid õigesti valitud materjalide, seadmete ja töövõtetega on võimalik kõiki rahuldav esinemiskostüüm valmistada.

Tehnoloogilises ettevalmistuse etapis töötatakse õmbleja poolt välja ka proovikostüüm, mille põhjal otsustatakse, kas kostüümi hakatakse vastavalt eskiisile ja moejoonisele valmistama või minnakse eelmiste etappide juurde tagasi ja hakatakse uusi lahendusi otsima.

Teooriast lähtuvalt peaks tootmise etapis toimuma tootmine vastavalt tehnilistele joonistele, läbilõike joonistele ja spetsifikatsioonidele. Tootmise etapis toimub kõikide eelnevate tegevuste realiseerimine. [9, p.14-16] Kostüümide valmimise protsess akrobaatikaringi näitel on oluliselt loomingulisem ja ranged ettekirjutused tootmiseks puuduvad. Eelmise etapi juures tehtud valesi otsuseid võib tootmise etapis kvaliteedi tagamiseks ja kostüümide täiustamiseks muuta. Peale kostüümide proovimise võib tekkida uusi ideid mida võib kasutada kostüümide täiendamiseks. Samas mass- ja seeriatootmise puhul selline võimalus puudub, kuna tootmine käib rangelt ettenähtud dokumentide alusel.

Teooriast tulenevalt teostatakse tootmise etapis toodete kontrolli kogu tootmisprotsessi vältel [9, p.14-16]. Akrobaatikaringis teostab esinemiskostüümide kvaliteedikontrolli õmbleja, proovides lastele kostüüme ja testides kostüüme tantsimisega, vajadusel teostatakse proove mitmeid kordi, kuni ollakse lõpptulemusega rahul.

Toote realiseerimise etapis toimub toodete realiseerimine tulenevalt asutuse strateegiast [9, p. 14-16] Akrobaatikaringis saavad lapsed selles etapis kostüümid enda kasutusse nagu asutuse sisekorra eeskirjades ette on nähtud. Lapsed kasutavad esinemiskostüüme olenevalt esinemiste sagedusest 3-4 korda kuus. Esinemiskostüümide puuduste esinemisel viiakse need õmbleja juurde parandada. [2]

Toote utiliseerimise etapis viiakse kostüümid asutuses olevasse kostüümilattu, kus need hiljem ümber õmmeldakse uuteks kostüümideks [2].

Esinemiskostüümide valmimisprotsessi võrdluses teooriaga järeldab töö autor, et kostüümide valmimisprotsess on palju loomingulisem ja kostüümide valmistamiseks puuduvad ranged ettekirjutused ja dokumentatsioonid. Kui teooriast lähtuvalt on iga etapi juures isik, kes selles konkreetsetes etapis vastutab toodangu kvaliteedi eest, siis kostüümide valmistamisel vastutab kvaliteedi eest vaid õmbleja.

Esinemiskostüümide valmistamisel läbitakse samasi protsessi etappe nagu teoorias on ette antud, kuid kostüümide valmistamisel jääb osa tegevusi vahele, või toimuvad nad veidi teisel kujul.

2.6. Kokkuvõtte ringiõpetajatega läbiviidud intervjuust

Ringiõpetajatega läbi viidud intervjuu eesmärgiks oli saada vastajatelt pikemaid ja põhjalikumaid vastuseid esinemiskostüümide valmimisprotsessi ja protsessi etappides toimuvate tegevuste kohta, ning välja selgitada, kuidas on õpetajad rahul seni õmmeldud kostüümidega, ning mida tuleks esinemiskostüümide valmimisprotsessis muuta, et saavutada täielik rahulolu kõigi protsessis olevate osapoolte jaoks.

Intervjuu läbi viimiseks valis autor süvaintervjuu. Intervjuu koostas ja viis läbi Marina Ravlusejevitšiga, Tatjana Zaitsevaga ja Andrei Bondareviga töö autor Koolinoorte Loomemajas 29 aprillil 2015 a. Intervjuu viidi läbi kõigi akrobaatikaringi õpetajatega eraldi, vene keeles. Enne intervjuu läbiviimist palus töö autor intervjuueeritavatelt luba intervjuu salvestamiseks, hilisemaks intervjuu läbi kuulamiseks, tõlkimiseks, analüüsimiseks, informatsiooni lahti mõtestamiseks ja kirja panemiseks. (Lisa 3, Lisa 4, Lisa 5).

Kolme ringiõpetajaga läbiviidud intervjuu põhjal (Lisa 3), (Lisa 4), (Lisa 5) järeldab töö autor, et kõikide intervjuueeritud õpetajate arvates on seni õmmeldud kostüümide kvaliteet vastanud nende nõudmistele. Kahe ringiõpetaja Marina Ravlusejevitši ja Tatjana Zaitseva arvates ei ole alati valmis õmmeldud kostüümid vastanud nende poolt välja mõeldud kostüümi ideele. Kostüümide valmistamise juures pidasid kõik kolm õpetajat väga oluliseks kostüümide materjali. Akrobaatiliste tantsude jaoks peaks see olema elastne ja võimaldama tantsijal ennast mugavalt tunda. Esinemiskostüümid ei tohiks elektriseeruda ega liibuda vastu keha ning kangas ei tohiks nõrga siduse tõttu hargneda. Probleemseks kohaks pidasid juhendajad ka kostüümide äärestusühendus õmbluste hargnemist, mida õpetajate arvates põhjustab õmbluste otsas puuduv korralik kinnitus. Intervjuust Andrei Bondareviga selgus ka, et kindlasti tuleks kostüümide ideede leidmise etappi kaasata ka õmbleja, kellega tihedalt koostööd tehes valmiks õpetaja kostüümi ideele võimalikult täpsem esinemiskostüüm.

2.7. Kokkuvõtte õmblejaga läbiviidud intervjuust

Esinemiskostüümide valmimise protsessi kohta täiendavate andmete saamiseks intervjuueeris töö autor Kohtla-Järve Koolinoorte õmblejat Irina Kornõšenkovat, kes akrobaatikaringile „Zagadka“ kostüüme õmbleb. Intervjuu viidi läbi vene keeles ja salvestati hilisemaks tõlkimiseks ja dokumenteerimiseks 30. aprillil 2015 a. Koolinoorte Loomemajas.

Intervjuu eesmärgiks oli saada täiendavat infot kostüümide valmimise protsessi kohta, et välja selgitada millest teguritest tulenevalt esinemiskostüümid ei ole vastupidavad. Irina Gornõšenkova läbi viidud intervjuu põhjal (Lisa 6), järeldeb autor, et koostöö õmbleja ja õpetajate vahel on puudulik. Kõige probleemsemaks kohaks kostüümide valmistamisel on õmbleja arvates valede, ebasobilike materjalide ostmise esinemiskostüümide jaoks. Irina Gornõšenkova sõnul valib akrobaatikaringi õpetaja kostüümi kangaid enamasti värvitooni järgi. Intervjuust selgus ka, et kostüümide ettetellimise aeg on liiga lühike, vaid kaks nädalat enne planeeritavat esinemist teatatakse kostüümi vajadusest. Intervjuust õmblejaga selgus (Lisa 6), et kostüümi tegumoe leidmisel tehakse omavahel koostööd, ringiõpetaja näitab õmblejale tantsu ja selgitab võimalikult hästi oma kostüümi ideed, joonistab, kirjeldab, näitab pilte, et võimalikult hästi edasi anda oma nägemust kostüümist ning koos leitakse sobilikum tegumood antud tantsu jaoks. Kvaliteetsete trikotaažist kostüümide õmblemiseks puuduvad Irina Gornõšenkova sõnul asutuses vajalikud seadmed, elastsete materjalide õmblemisel kasutatakse sik-sak õmblust.

Irina Gornõšenkova ise soovib tihedamat koostööd ringiõpetajatega, et tema soovitusi ja ettepanekuid kostüümide tegumoe suhtes rohkem usaldada.

2.8. Akrobaatikaringi „Zagadka“ lastevanemate küsitluse tulemused

Akrobaatikaringi „Zagadka“ lastevanematele koostati töö autori poolt ankeetküsitlus, mille eesmärgiks oli välja selgitada üldine kostüümidega rahulolu nii lastevanemate kui ka laste seas. Lisaks soovis töö autor välja selgitada lastevanemate jaoks olulisemad omadused esinemiskostüümidele ning teha ettepanekuid ja soovitusi edasisteks kostüümide õmblemiseks ja kvaliteedi parendamiseks.

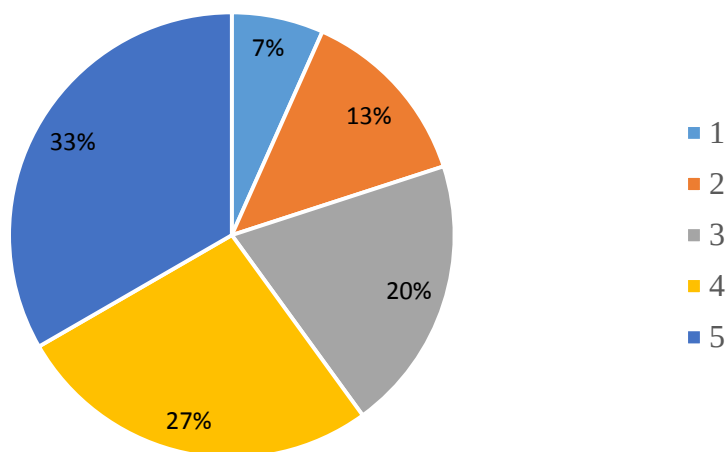
Küsitlus lastevanematele viidi läbi ankeet küsitluse, kasutades Google docs e-küsitluse dokumenti. Küsimused olid nii suletud, valik vastustega kui ka avatud vormis, kuhu vastajad said lisada oma tähelepanekuid ja soovitusi (Lisa 2.). Küsimustik koostati ja viidi töö autori poolt läbi kakskeelsena, eesti- ja venekeeles. Venekeelsed vastused on autori poolt tõlgitud eesti keelde.

Ankeetküsitluse saatis töö autor 53. ringitöös osalevate lastevanematele e-mailile, paludes vastata küsitlusele ankeedis määratud kuupäevaks, viie kalendripäeva jooksul. Vastuseid laekus vaid 11.

Töö autor viis läbi kordus küsitluse, meeldetuletusega e- vormis. Lisaks sellele viis töö autor läbi ka ankeetküsitluse paber kandjal. Vastuseid laekus koos internetiküsitlusega kokku 31. Saadud andmed dokumenteeriti ja analüüsiti, kasutades Exeli tabelit. Avatud vormis esitatud küsimuste vastused tõlgendati ja pandi kirja autori poolt vaid olulisemad märksõnad.

Analüüsi tulemusena selgus, et 33% vastanutest olid seni õmmeldud esinemiskostüümidega väga rahul, 27 % vastajaid olid kostüümidega pigem rahul, 20% vastajaid olid keskmiselt rahul, 13% polnud rahul ja 7% ei olnud üldse rahul (Joonis 2).

Joonisel 2. on välja toodud protsentuaalselt lastevanemate rahulolu kostüümidega.

Joonis 3. Lastevanemate üldine rahulolu seni õmmeldud kostüümidega skaalal 1-5

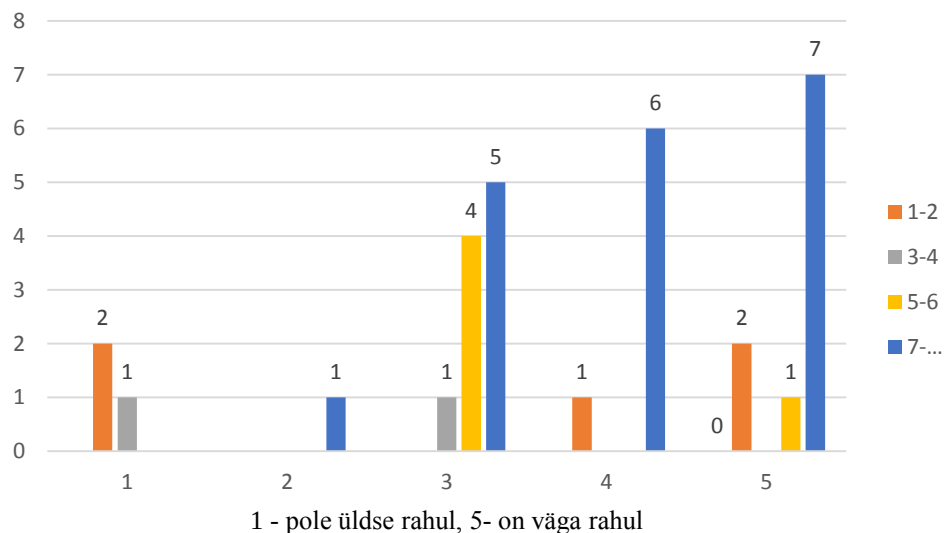
Küsitluses soovis autor välja selgitada lastevanemate rahulolu seni õmmeldud esinemiskostüümidega skaalal 1-5, kus number 1 tähendab - ei ole üldse rahul ja 5 tähendab - on väga rahul. Tabelist selgub, et 31-st vastajast 10 on väga rahul seni õmmeldud kostüümidega, kolm vastajat ei ole üldse rahul õmmeldud kostüümidega, üks vastajat on märkinud rahulolu skaalal number kahe ehk ta pigem ei ole rahul, number kolme on märkinud 10 vastajat, mida võib tõlgendada kui keskmiselt rahulolekut, skaala numbri 4 on märkinud 7 vastajat, mida võib tõlgendada kui üldist rahulolu. Keskmise lastevanemate rahulolunäitaja arvutuste põhjal on 3,6 skaalal 1-5. (Tabel 2).

Tabel 2

Lastevanemate rahulolu kostüümidega skaalal 1-5

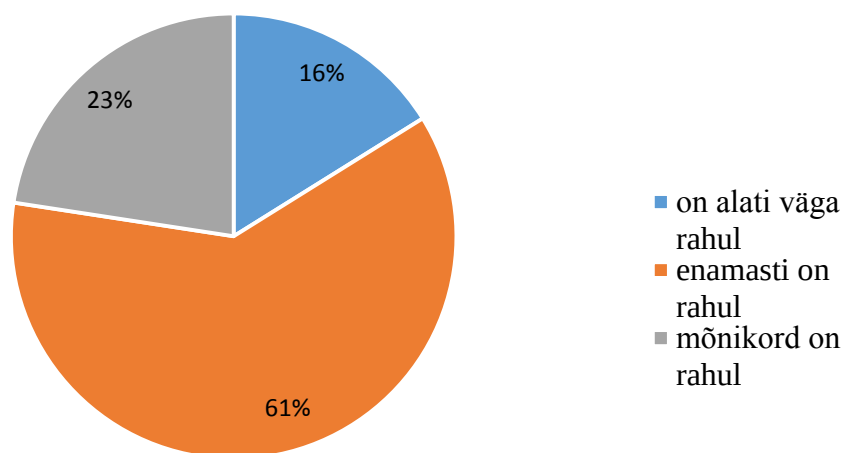
KOSTÜÜMIDE RAHULOLU SKAALA						
Ei ole üldse rahul	1	2	3	4	5	On väga rahul
Vastajad	3	1	10	7	10	

Järgnevas tulpdiagrammis (Joonis 4) on välja toodud lastevanemate rahulolu seni õmmeldud kostüümidega ringitöös osa võtnud laste aastate lõikes. Kõige rohkem oli ankeetküsitluse vastanute seas seitse ja rohkem aastat ringitöös osalenud laste vanemaid 19, 5-6 aastat ringitöös osalenud lapse vanemaid oli viis, 3-4 aastat ringitöös osalenud lapse vanemaid oli kaks ja 1-2 aastat ringitöös osalenud lapse vanemaid vastas küsitlusele viis vastajat. Joonisest 3. järeldab autor, et kõige rohkem on kostüümidega rahule jäänud pikemat aega ringitöös osa võtnud laste vanemad, kõige vähem on olnud rahul 1-2 aastat ringitöös osalenud laste vanemad kahel korral ja 3-4 aastat osalenud lapsevanem ühel korral. Diagrammist võib järeldada, et rohkem ringitöös osalenud laste vanemad on ka rohkem rahul seni õmmeldud kostüümidega. Samas võib väita, et vähem ringitöös osalenud lastele on õmmeldud ka vähem kostüüme ning juhul kui kostüümi juures pole lapsevanemale midagi meeldinud, annabki see põhjuse rahulolematuseks, kuna õmmeldud kostüümide arv on niivõrd väike.

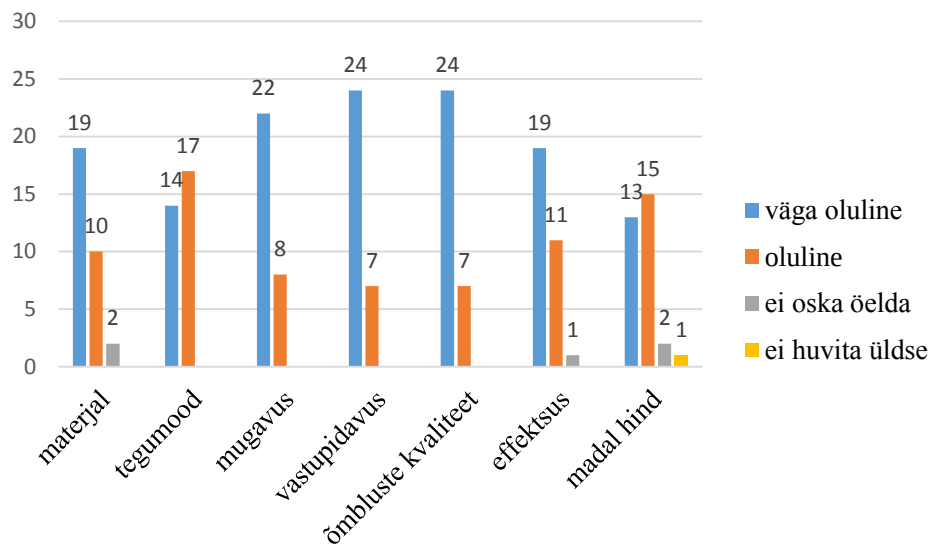
Joonis 4. Lastevanemate rahulolu kostüümidega, ringitöös osalenud lapse aastate lõikes

Joonisel 5. on välja toodud laste rahulolu seni õmmeldud kostüümidega. 16% vastanud lastevanematest väidavad, et nende laps on alati väga rahul, 61% lastevanematest väidavad, et nende laps on enamasti rahul ja 23% lastest on mõnikord esinemiskostüümiga rahul. Antud sektordiagrammi (Joonis 5) põhjal võib väita, et lapsed on enamasti rahul neile õmmeldud esinemiskostüümidega.

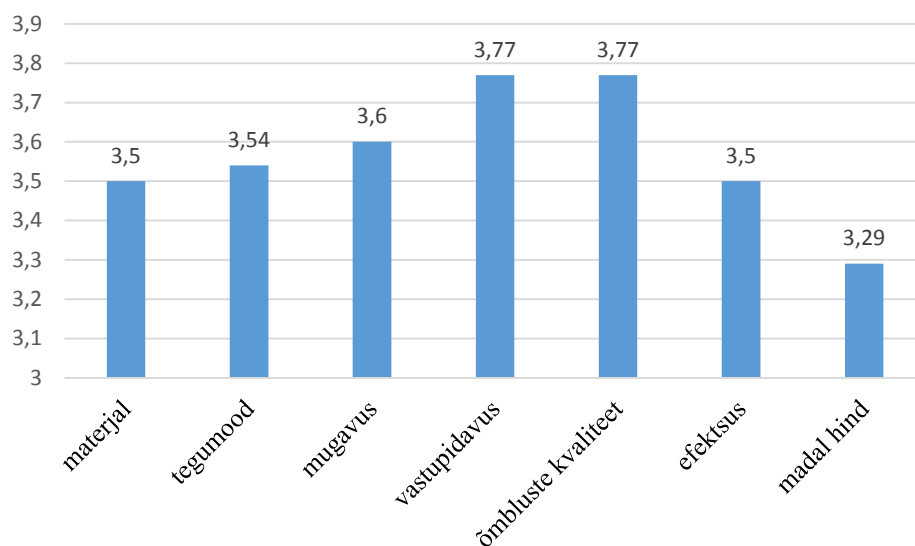
Joonis 5. Laste rahulolu esinemiskostüümidega

Järgnevas kobar-tulpdiagrammis (Joonis 6) on välja toodud lastevanemate jaoks olulisemad omadused esinemiskostüümide juures. Diagrammist selgub, 24ja lastevanema jaoks on väga oluline ja, et kostüüm oleks vastupidav ja kostüümide ühendusõmblused oleksid kvaliteetsed, ei hargneks ega katkeks ja seitsme vastaja arvates oli vastupidavus ja õmbluste kvaliteet oluline, 22 vastaja jaoks oli väga oluline esinemiskostüümi juures mugavus ja kaheksa vastaja jaoks oli mugavust oluline, 19 vastaja jaoks oli materjal väga oluline ja 10 vastajaja jaoks lihtsalt oluline ning kahel korral ei osatud oma arvamust väljendada, 19 vastajat pidasid väga oluliseks kostüümide efektset väljanägemist, 14 vastaja jaoks oli väga oluline kostüümi tegumood ja 17 vastaja arvates oli kostüümi tegumood oluline, 13 vastaja jaoks oli väga oluline kostüümi hind, 15 vastajat pidasid hinda lihtsalt oluliseks ja ühte vastajat ei huvitanud kostüümi hind ültse.

Joonis 6. Kostüümide olulisemad omadused lastevanemate jaoks

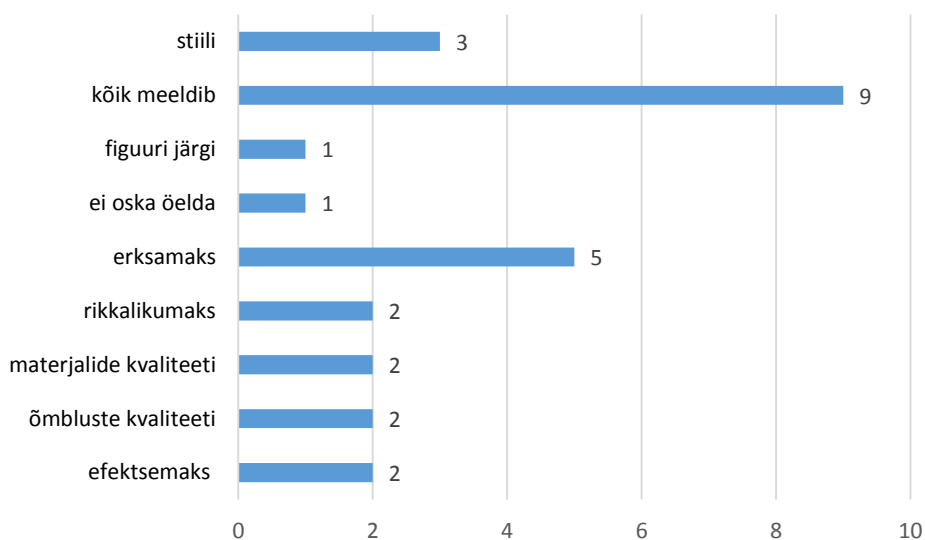
Töö autor arvutas iga lastevanemate jaoks olulise omaduse kohta keskmise näitaja, skaalal 1-5, mida on näha Joonisel 7. Antud diagrammist (Joonis 7) teeb autor järelduse, et lastevanemate jaoks on kõige olulisem kostüümi vastupidavus, mille keskmine olulisuse näitaja on 3,77. Õmbluste kvaliteet, mille keskmine olulisuse näitaja on 3,77. Mugavu, mille keskmine olulisuse näitaja on 3,6. Tegumood, mille olulisuse keskmine näitaja on 3,54. Efektsuse ja materjali olulisuse keskmiseks näitajaks on mõlema 3,5. Kõige vähem oluliseks, kuid mitte tähtsusetuks on kostüümi hind, mille keskmine olulisuse näitaja on 3,29.

Joonis 7.

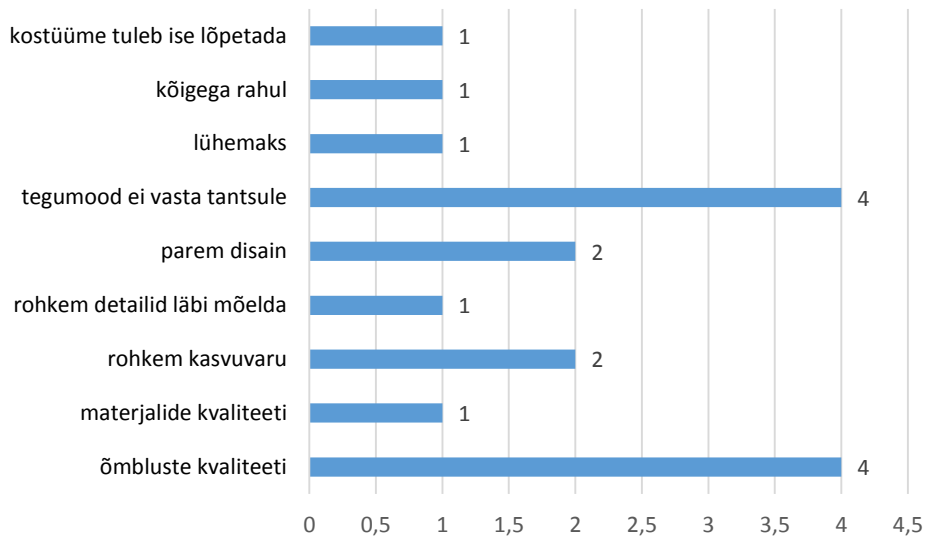
Järgnevas lintdiagrammis (Joonis 8.) on välja toodud ankeetküsitluse vastustes ära märgitud lastevanemate soovitusel kostüümide muutmiseks.

Üheksa vastajat pidasid oluliseks ära märkida, et neile meeldib kostüümide juures kõik ja nad ei pea vajalikuks midagi muuta. Viis vastajat soovisid, et kostüümid oleksid erksamad, kolmel korral sooviti muuta kostüümid stiilsemaks, kahel korral oli soovitud parendada materjalide ja õmbluste kvaliteeti ning muuta kostüümid efektsemaks. Ühel korral sooviti, et kostüümid oleksid rohkem figuuri järgi ning üks vastaja ei osanud öelda, mida võiks kostüümides või nende valmistamisel muuta. Joonis 7. põhjal järeldab autor, et kostüümid peaksid olema senistest erksamad, stiilsemad ja efektsemad, paremad peaksid olema esinemisriiete materjalid ja õmbluste kvaliteet.

Joonis 8. Mõningad lastevanemate soovitusel kostüümide parendamiseks

Järgnevas lintdiagrammis (Joonis 9) on välja toodud, mis lastevanematele seni õmmeldud kostüümide juures ei ole meeldinud. Neljal korral on välja toodud, et kostüümi tegumood ei vasta tantsule ja õmbluste kvaliteet on halb. Kahel korral soovitakse paremat disaini ja suuremat kasvuvaru. Ühel korral on välja toodud, et kostüümi detailid võiks olla rohkem läbimõeldud, kostüüm võiks olla lühem, materjal võiks olla kvaliteetsem ning sageli tuleb kostüüme ise lõpetada. Ühel korral ollakse kõigega täiesti rahul.

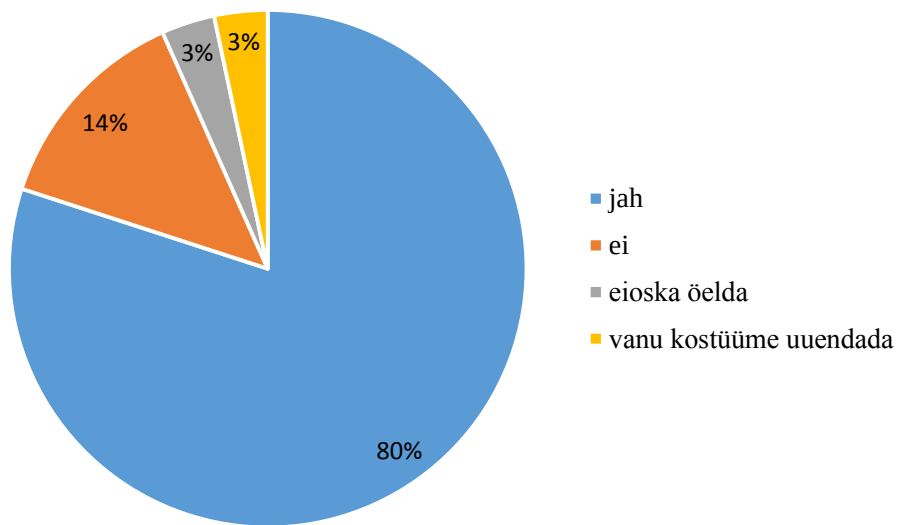

Joonis 9. Mõningad lastevanemate rahulolematuse näitajad

Kahe diagrammi põhjal (Joonis 8), (Joonis 9) mida lapsevanemad soovivad muuta kostüümides ja mis lastevanematele ei meeldi, tulevad välja sarnased tegurid, mida tuleks uute kostüümide valmistamisel arvesse võtta. Töö autor järeldab, et uute kostüümide loomisel tuleks rohkem arvestada kostüümi sobivust tantsuga ning kostüümi detailid tuleks põhjalikumalt läbi mõelda. Lastevanemate arvates võiksid kostüümid laval erksamad ja efektsemad välja näha. Kostüümi õmblemisel tuleks arvestada lapsele figuuri ja selle iseärasustega, ning kostüümidel peaks olema ka piisav kasvuvaru. Joonise 8 ja Joonise 9 põhjal selgub ka, et lapsevanemad sooviksid paremaid materjale ja kõrgemat õmbluste kvaliteeti.

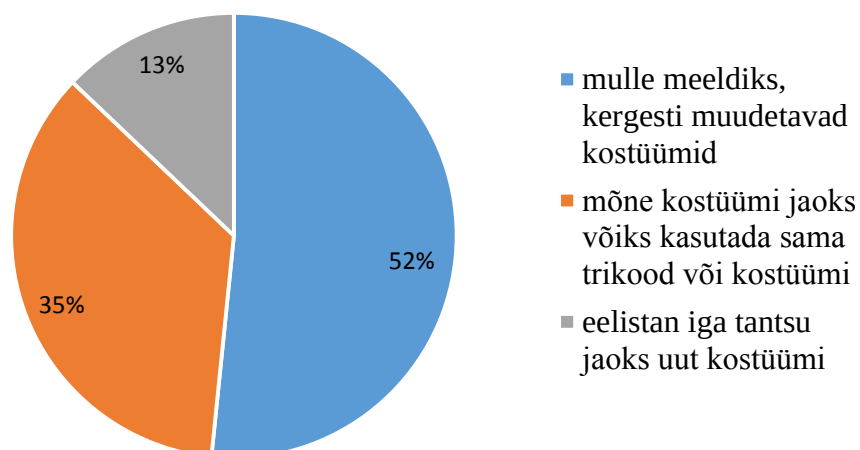
Ankeetküsitluses lastevanematele soovis töö autor teada saada ka lastevanemate arvamust korduvkasutatavate kostüümide suhtes, kas igaks uueks tantsuks soovitakse uut esinemiskostüümi või ollakse nõus kasutama ka varem valmistatud ja kasutatud esinemisriideid. Joonisel 10. selgub, et 80% vastanutest soovib igale uuele seatud tantsule ka uut esinemiskostüümi, 14% lastevanematest arvab, et igaks uueks tantsuks ei pea olema uus kostüüm, 3% vastanutest ei oska öelda ja 3% arvab,

et varem kasutatud kostüüme võiks uuendada vaid detailide lisamisega. Joonise 10. põhjal järeltab autor, et enam kui pooled vastanutest soovivad uute tantsude jaoks ka uusi esinemiskostüüme.

Joonis 10. Uue või kasutatud kostüümi eelistused

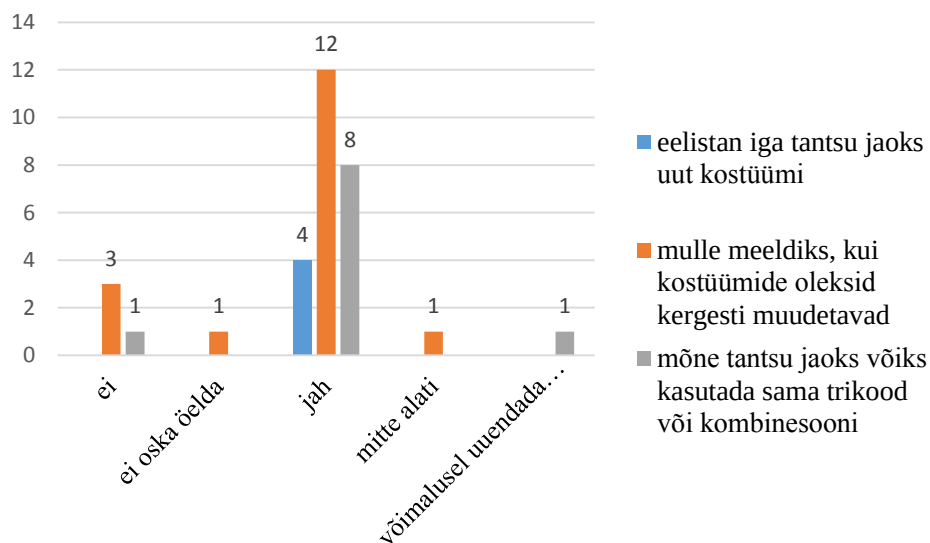
Järgnevas sektordiagrammis (Joonis 11) on autor analüüsinud, kuidas lapsevanemad suhtuvad kostüümi, mida saaks kasutada erinevates tantsudes, muutes vaid aksessuaare või rõivaesemeid. Küsitlusest selgus, et 52% vastanutest sooviks, et kostüüm oleks kergesti muudetav ja kasutatav uues tantsus. 35% vastanutest arvas, et mõne kostüümi jaoks võiks kasutada sama trikood või liibuvat kombinesooni. 13% vastanutest eelistas iga uue tantsu jaoks täiseti uut kostüümi.

Joonis 11. Lastevanemate suhtumine korduv kasutatavatesse kostüümidesse

Analüüsid lastevanemate arvamusi uute või korduvalt kasutatavate kostüümide suhtes selgu, et kuigi 80% vastanutest soovis iga uue tantsu jaoks uut kostüümi (Joonis 10), siis Joonisest 11. selgus, et lapsevanemad, kes soovisid igaks tantsuks uut esinemiskostüümi olid nõus kasutama uue esinemiskostüümina ka varem kasutatud kostüüme, kui nende juures on muudetud detaile, lisatud teisi rõivaesemeid või aksessuaare.

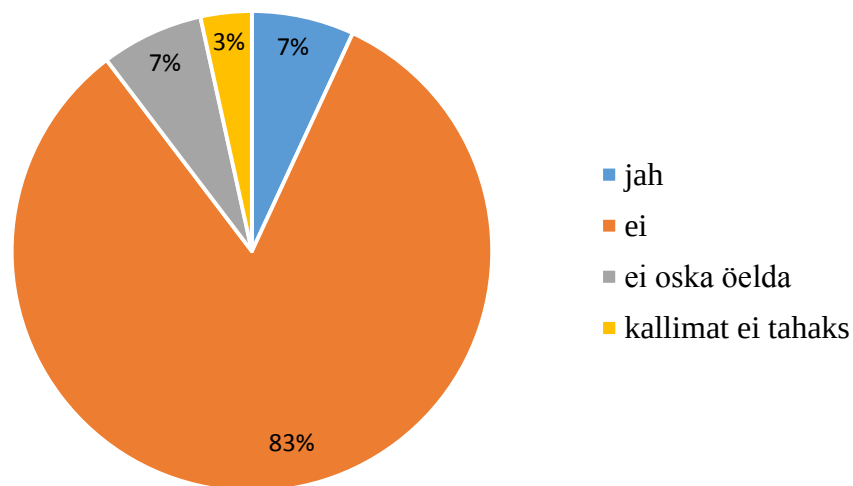
Joonisest 12. selgus, et 24-st vastajast kes soovis iga tantsu jaoks uut kostüümi jäid enda arvamuse juurde kindlaks vaid neli vastajat. 24-st vastajast 12 arvasid, et neile meeldiks lihtsad ja kergesti muudetavad esinemiskostüümid, 8 vastaja arvates võiks kasutada uue tantsu esinemisriieteks samasid trikoosid või liibuvaid kombinesoone. Neljast vastajat, kes ei soovinud iga uue tantsu jaoks uut esinemiskostüümi, arvasid kolm vastajat, et kostüümid võiksid olla kergesti muudetavad erinevate tantsude jaoks ja üks vastaja soovis kasutada sama trikood või liibuvat kombinesooni. Üks vastaja tegi ise ettepaneku uuendada kostüüme detailidega ja üks vastaja arvas, et alati ei ole vajadust uue kostüümi järgi, et kostüümid võiksid olla lihtsad ja kergesti muudetavad.

Joonis 12. Lastevanemate kostüümi eelistused

Töö autor soovis küsitluse käigus välja selgitada ka kuidas lapsevanemad suhtuvad hinda, mida nad kostüümide eest maksavad ning kui suurt summat nad oleksid nõus maksma.

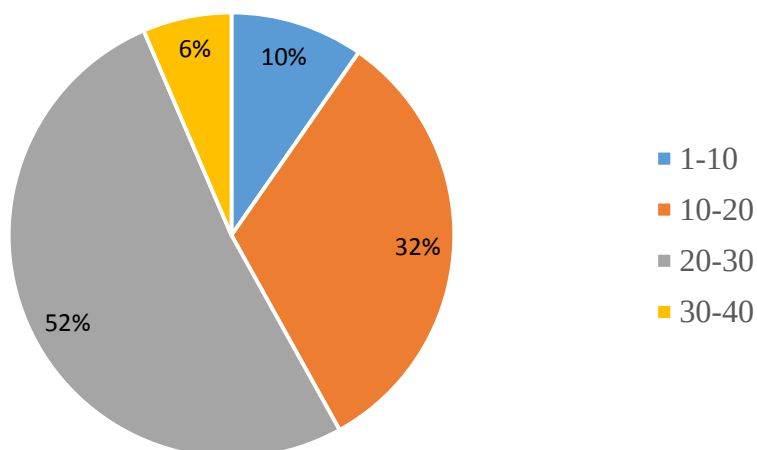
Järgneval sektordiagrammis (Joonis 13) on välja toodud lastevanemate arvamus kostüümidele kulutatava summa kohta. 83% vastanutest arvab, et kostüümidele kulutatav summa ei ole liiga suur, 7% vastanutest arvab, et kostüümi hind on kõrge ning 7% vastanutest ei oska öelda 3% vastanutest ei sooviks kostüümide eest rohkem maksta. Joonise 13. järgi järeldab autor, et seni tehtud kulutused kostüümide õmblemisele ei ole olnud liiga suured.

Joonis 13. Lastevanemate arvamus seni õmmeldud kostüümide hinna kohta

Järgneval sektordiagrammil (Joonis 14) on välja toodud summad, mida lastevanemad on nõus ühe esinemiskostüümi eest maksma.

52% vastanutest on nõus maksma ühe kostüümi eest 20-30 eurot, 32% vastanutest on nõus maksma 10-20 eurot, 10% sooviks maksta 1-10 eurot ja 6% on nõus maksma 30-40 eurot. Aritmeetiliseks keskmise järgi on lapsevanemad nõus maksma ühe esinemiskostüümi eest on 20,5 eurot.

Joonis 14. Hind mida lapsevanemad on nõus kostüümide eest maksma

Lastevanemate seas läbiviidud küsitluse tulemuste analüüsi põhjal järeldab autor, et valdavalt ollakse rahul seni õmmeldud kostüümidega, aritmeetiliselt rahulolu keskmiseks näitajaks skaalal 1-5 on 3,6. Analüüsi tulemusena selgus ka, et lapsed on enamasti rahul esinemis kostüümidega.

Kostüümi kvaliteeti näitajatest on lastevanemate jaoks väga oluline, kostüümi mugavus, et kostüüm ei hõõruks lapse nahka ja oleks igale lapsele figuuri järgi. Esinemiskostüümid peaks olema vastupidavad, kvaliteetselt õmmeldud ning õmblused ei tohiks hakata peale paari esinemist hargnema. Väga oluliseks näitajaks kostüümide juures oli ka kostüümi tegumood, mis peaks olema moodne, detailideni läbi mõeldud ja sobima tantsu etteastega. Kostüüm peaks olema erksamates värvides ja laval efektne välja nägema.

Seni õmmeldud kostüümide hind lastevanemate arvates ei ole kõrge, pigem on nad nõus kvaliteetsemate kostüümide eest rohkem maksma. Keskmiselt on vanemad nõus ühe kostüümi eest maksma 20,5 eurot.

2.9. Akrobaatikaringi „Zagadka“ varem õmmeldud kostüümide analüüs

Esinemiskostüümi omaduste ja karakteristikute välja selgitamiseks kasutas töö autor dokumendianalüüsi, mille käigus analüüsiti Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemaja õmblejate 2009-2014a. juurdelõikus akte. Dokumendi analüüsiga võib koguda ja töödelda erinevaid andmeid, nagu autobiograafiad, päevikud, kirjad, mälestused ja ametlikud dokumendid [22, p.204].

Töö autor valis analüüsiks 2009-2014 aasta juurdelõikus aktid sellepärast, et asutus oli 2010 aastal kapitaalremondis ja osad juurdelõikus aktid polnud enam kättesaadavad ning puudulike dokumentide kaasamine analüüsi polnud autor arvates mõistlik [2]. Juurdelõikuse aktide analüüsi eesmärgiks oli välja selgitada, milliseid kostüüme on viimase viie aasta lõikes õmmeldud akrobaatikaringile „Zagadka“, millistest rõiva esemetest ja esemete kombinatsioonidest need koosnesid. Analüüsi käigus saadud informatsiooni on edaspidi võimalik kasutada akrobaatikaringi „Zagadka“ uute esinemiskostüümide protsessi parendamiseks. Analüüsi käigus saadud andmed võimaldavad välja selgitada, milline tegumood on esinemiskostüümideks kõige sobilikum, arvestades just akrobaatikaringi „Zagadka“ eripära ja vajadusi, vastavlt sellele on võimalik valida sobilikumad materjalid ning seadmed, et tagada esinemiskostüümide kvaliteet.

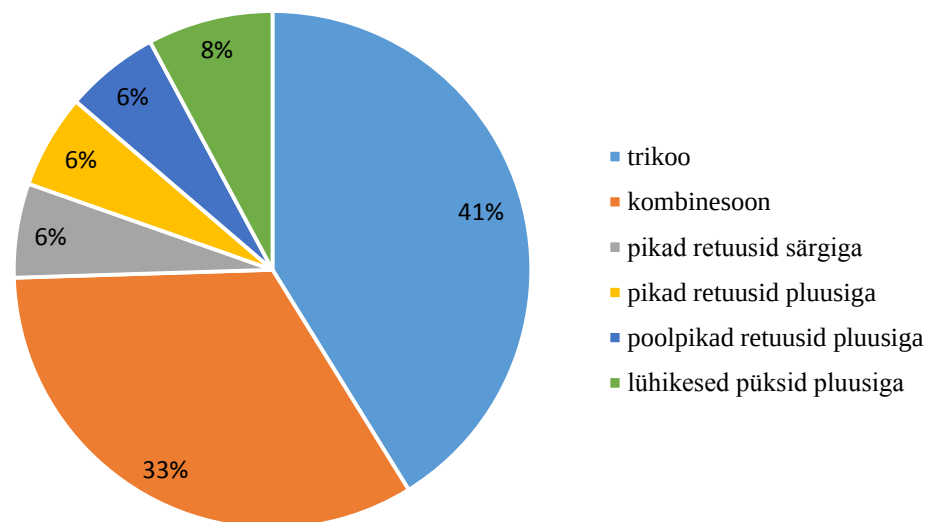
Juurdelõikus aktidest pärinevad andmed kostüümide kohta on autori poolt pandud exeli tabelisse, ära on märgitud tantsu nimi ja millistest rõivaesemetest ja aksessuaaridest need koosnesid (Lisa 1). 2009-

2014 aastal seati 64 tantsu etteasteet ja õmmeldi nendele Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemaja õmblejate poolt ka kostüümid [2].

Käesolevas töös pole analüüsitud uute tantsuseadete jaoks kasutatud varem õmmeldud kostüüme, kuna nende kohta dokumenteeritud andmed puuduvad. Analüüsi teostades liigitas autor kostüümides kasutatud rõivaesemed rühmadesse: trikood, liibuvad retuusid, lühikesed püksid, pikad retuusid ja poolpikad retuusid ning analüüsis nende kasutust teiste rõivaesemetega.

Juurdelõikus akte analüüsides selgus, et 2009-2014 aastal õmmeldi kokku esinemisriided 64 uue tantsu etteaste jaoks. Kokku õmmeldi 635 esinemiskostüümi, mis koosnesid enamasti mitmetest rõivaesemetest. Lisaks uutele esinemiskostüümidele kasutati ka varem õmmeldud kostüüme, kuid mitme tantsu jaoks neid kasutati pole teada, kuna sellekohased dokumendid puuduvad.

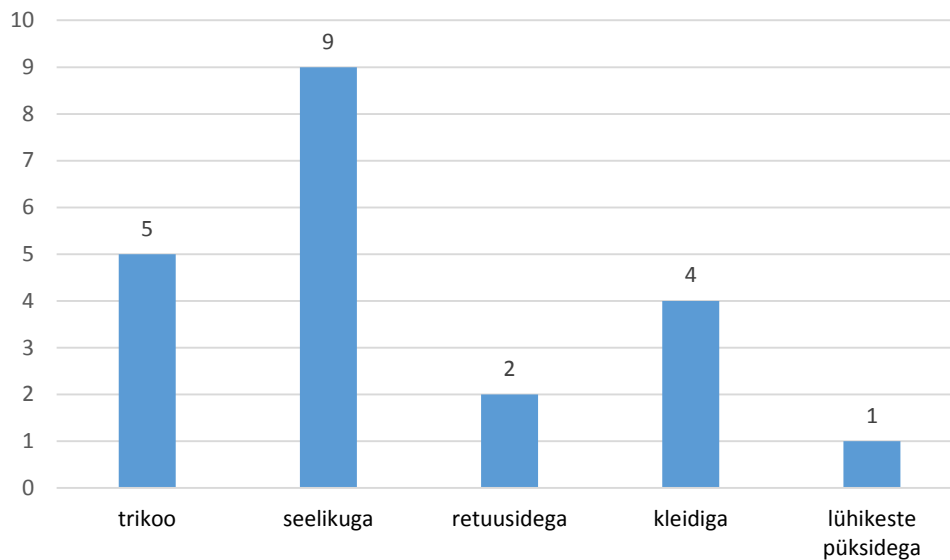
Varem õmmeldud kostüümide analüüsist selgus, et kõige enam kasutati esinemiskostüümidenä trikoo 41% kõigist õmmeldud kostüümidest. 33% esinemiskostüüme koosnesid liibuvatest kombinesoonidest, 8% kostüüme koosnes lühikestest pükstest ja pluusidest. Võrdselt 6% olid pikad retuusid särgiga, pikad retuusid pluusiga ja poolpikad retuusid pluusiga (Joonis 15). Antud analüüsist võib järeldada, et akrobaatilise tantsuringi enamkasutatavate kostüümide rõivaesemeteks olid elastsetest materjalidest liibuva tegumoega rõivaesemed.

Joonis 15. 2009-2014a. õmmeldud kostüümide enim kasutatud rõivaesemed

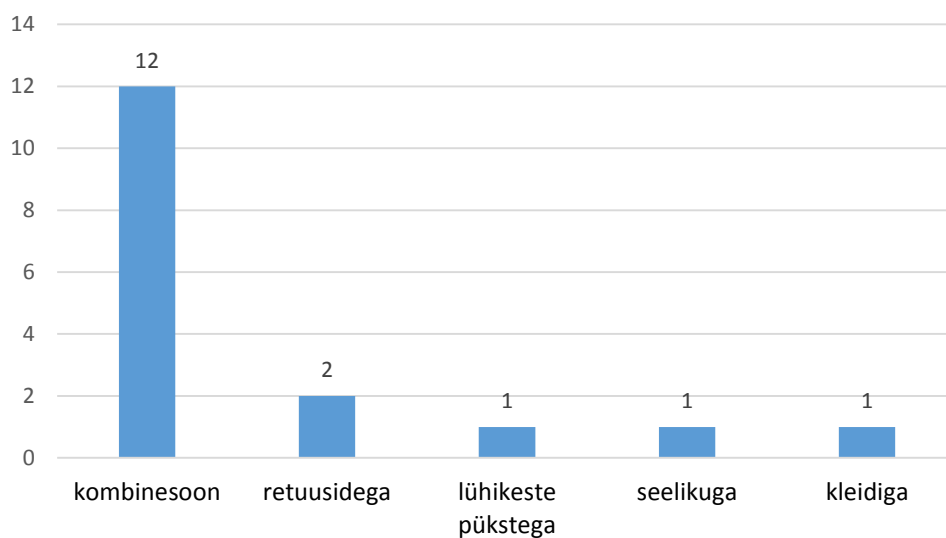
21 korral oli esinemiskostüümina kasutatud trikoosi, neist viiel korral oli kasutatud trikood ilma teiste rõivaesemeteta, 9 korral oli kasutatud trikood koos seelikuga, neljal korral kasutati trikood koos kleidiga, kahel korral kasutati koos retuusidega ja ühel korral koos lühikeste pükstega (Joonis 16).

Antud analüüsist teeb autor järelduse, et trikoo kasutamine akrobaatikaringi esinemisriietena loob palju erinevaid võimalusi selle kasutamiseks. Trikood on võimalik kasutada erinevates etteastetes kostüümi põhjana. Lisades erinevaid rõivaesemeid, detaile ja aksessuaare on trikood kerge muuta uueks esinemiskostüümiks.

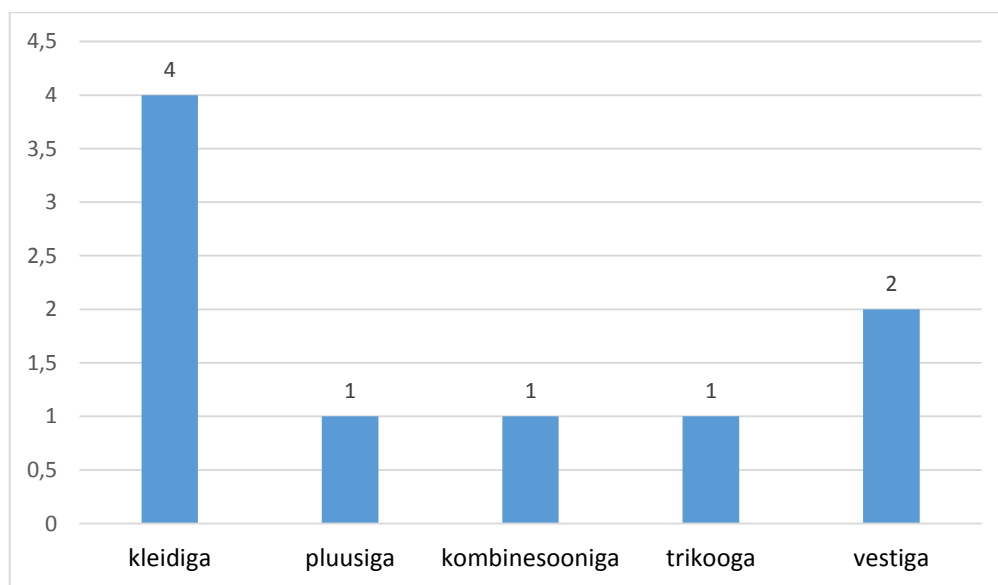
Joonis 16. Trikoo koos teiste rõivaesemetega

2009-2014 aastal õmmeldud kostüümidest selgus (Joonis 17), et 17. korral oli esinemiskostüümina kasutatud liibuvat kombinesooni, sellest 12. korral oli etteaste esitamisel kasutatud ainult kombinesooni, ühel korral oli kasutatud lisaks kombinesoonile ka lühikesi pükse, ühel korral kasutati kombinesooni koos seelikuga ja ühel korral koos kleidiga. Antud analüüsi tulemusena teeb autor järelduse, et kombinesoone kasutatakse esinemiskostüümides pigem eraldiseisva kostüümina, kuid samamoodi nagu trikood on võimalik ka kombinesooni kasutada erinevates etteastetes, kus erinevate detailide ja aksessuaaridega on võimalik seda kergesti muuta uueks esinemiskostüümiks. Samuti võimaldab liibuva kombinesooni kasutamine jälgida akrobaatiliste elementide sooritamist nii publikul kui ka žüriil hinnata nende soorituste perfektsust [19].

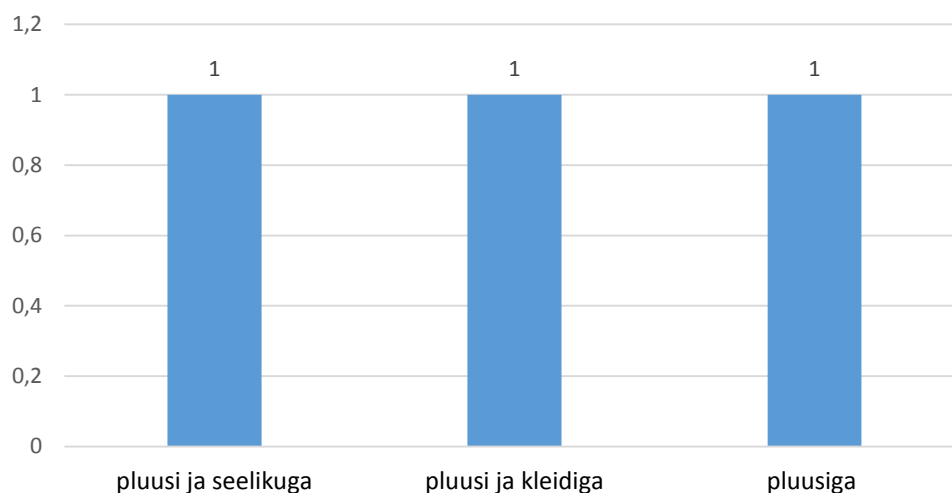
Joonis 17. Liibuva kombinesooni kasutus koos teiste rõivaesemetega

Analüüsid 2009-2014 aastal õmmeldud kostüüme selgus (Joonis 18), et kaheksal korral kasutati esinemiskostüümides ka lühikesi pükse, neljal korral kasutati neid koos kleidiga ja kahel korral vestiga, võrdselt ühel korral kasutati koos pluusiga, kombinesooniga ja trikooga. Antud tabelist teeb autor järelduse, et akrobaatikaringis kasutatakse lühikesi pükse kõige enam koos kleidiga, võimaldades luua tervikliku kostüümi ja sooritada esinejal akrobaatiliste elementidega tantsu ilma piinlikust tundmata.

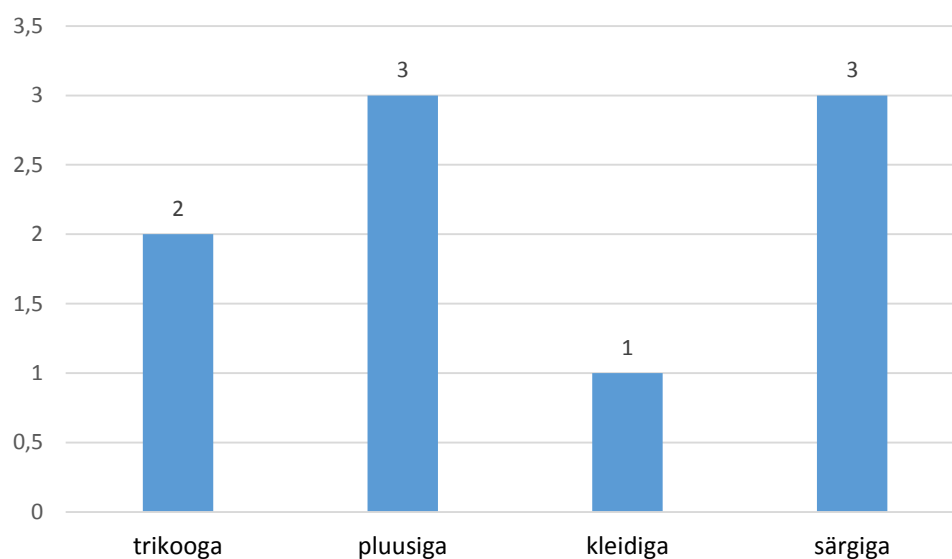
Joonis 18. Lühikesed püksid koos teiste rõivaesemetega

2009-2014 aastal õmmeldud esinemisriiete analüüsist selgus (Joonis 19), et poolpikki retuuse kasutati esinemiskostüümidenä kolmel korral, ühel korral särgiga, ühel korral pluusi ja seelikuga ning ühel korral pluusi ja kleidiga.

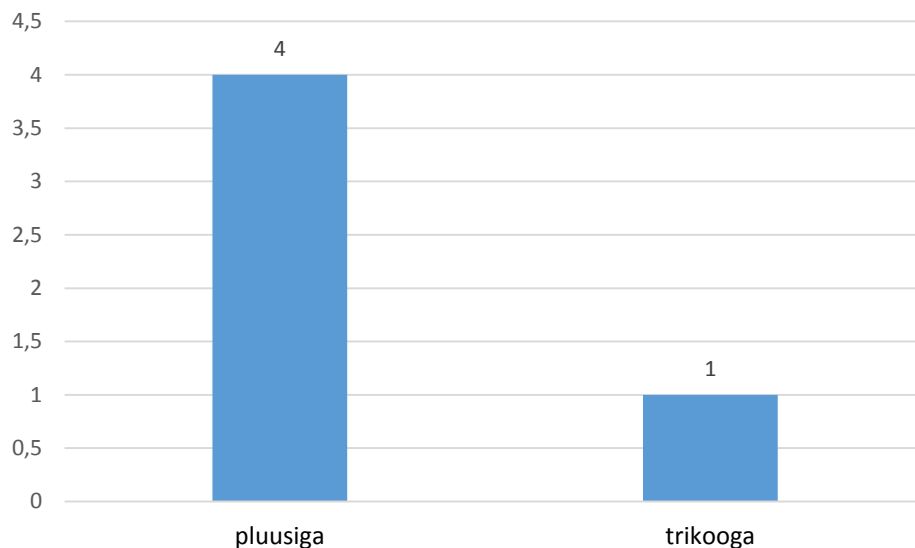
Joonis 19. Poolpikad retuusid koos teiste rõivaesemetega

2009-2014 aastal ömmeldud esinemisriiete analüüsist selgus, et üheksal korral kasutati pikki retuuse, erinevate ülemiste rõiva esemetega. Kahel korral kasutati pikki retuuse koos trikooga, kolmel korral koos pluusiga, kolmel korral koos särgiga ja korra kleidiga (Joonis 20).

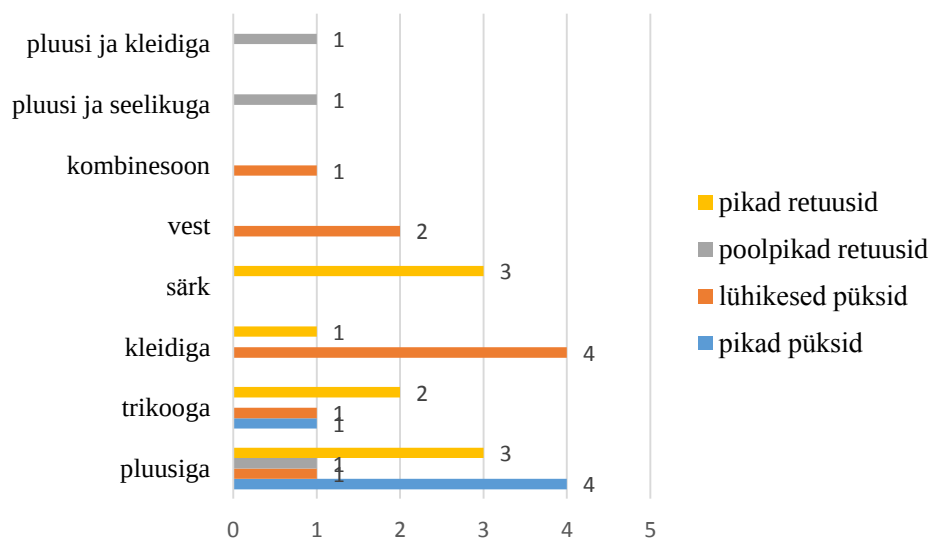
Joonis 20. Pikad retuusid koos teiste rõivaesemetega

Analüüsi tulemusena selgus (Joonis 21), et pikki pükse koos teiste rõivaesemetega on kasutatud viiel korral, neljal korral koos pluusiga ja ühel korral koos trikooga.

Joonis 21. Pikkade pükste kasutamine koos teiste rõivaesemetega

Andmeid analüüsid selgus (Joonis 22), et erineva pikkusega ja stiiliga pükse kasutati kostüümide juures kokku 26 korda.

Joonis 22. Erineva pikkuse ja stiiliga pükste kasutus esinemisriietena

2009-2014 aasta juurdelõikus aktide analüüsist järeldab autor, et kõige enam on kasutatud akrobaatikaringis „Zagadka“ esinemiskostüümidenä trikoosid 21 korral, nii eraldi kui ka koos teiste rõivaesemetega (Joonis 16). Liibuvaid kombinesoone kasutati 17 korda, 12 juhul kasutati kombinesooni eraldi ja vaid viiel korral kasutati koos teiste rõivaesemetega (Joonis 3). Erineva pikkuse ja stiiliga pükse kasutati kokku 26 korral.

Akrobaatikaringile „Zagadka“ ömmeldud kostüümide analüüsist järeldeb töö autor, et esinemiskostüümid, mis on 2009-2014a. ömmeldud on enamus elastsetest või väga elastsetest materjalidest, kostüümi tegumood on valdavalt liibuv ja ümber keha hoidev. Kostüümide täiustamiseks ja kaunistamiseks on kasutatud, erinevaid liastavaid rõivaesemeid nagu kleite, seelikud ja teisi tantsu tegelaskujule viitavaid detaile.

2.10. Kostüümide valmimisprotsessi analüüsist tehtud järeldused

Antud töö käigus läbi viidud uuringutest teeb töö autor, järgmised järeldused; et akrobaatikaringi „Zagadka“ esinemiskostüümide valmimisprotsessi etappides toimuvad tegevused ei vasta üks-ühele teooriale. Uuringute tulemusena selgitas töö autor välja esinemiskostüümide valmimisprotsessi etapid ja analüüsis neis toimuvaid tegevusi.

Akrobaatikaringi „Zagadka“ esinemiskostüümide valmimisprotsessis on seitse olulist etappi, milles toimuvad tegevused mõjutavad otseselt iga järgmist protsessi etappi. Nendeks on:

- Ettevalmistus etapp, kus toimub uutele kostüümide võimalikult paljude ideede seast parima välja valimine ja sellele sobilikuma lahenduse leidmine, kaaludes erinevaid lahendusi lõikelisi lahendusi välja valitud ideele.
- Toote projekteerimise etapp, kus välja valitud esinemiskostüümi ideele joonistatakse eskiis ja moejoonis, täidetakse tellimus leht, mis kinnitatakse asutuse direktori poolt ning võetakse lastelt kostüümide õmblemiseks mõõdud.
- Tootmise tehnoloogiline ja organisatsiooniline ettevalmistuse etapp, kus töötatakse õmbleja poolt vastavalt eskiisile välja lõikeline lahendus, arvestatakse välja vajamineva kanga kogus, hangitakse kangaste ostmiseks finantsilised vahendid, ostetakse materjalid ja abimaterjalid, töötatakse välja tootmise tehnoloogiline järjestus ja valitakse välja vastavalt kangastele ja kostüümi tegumoele sobilikumad seadmed.
- Tootmise etapp, kus lõigatakse kostüümid välja, ömmeldakse ja teostatakse pidevalt kontrolli, lastele kostüüme proovides.
- Toote realiseerimise etapp, kus lapsed saavad kostüümid enda kätte.
- Kasutamise etapp, kus lapsed esinevad kostüümides.
- Toote utiliseerimise etapp, kus kostüümid viiakse kostüümilattu ja hiljem ringi ömmeldakse.

Kuna esinemiskostüümide valmistamine on loominguine protsess, siis kõik teoorias ettenähtud tootearendusprotsessi etappides toimuvaid tegevused akrobaatikaringi esinemiskostüümide valmisatmisel pole võimalikud, ega ka vajalikud.

Töö autori poolt läbi viidud uurimuse tulemuste põhjal selgus, et esinemiskostüümide vähese vastupidavuse põhjuseks on materjalide mitte vastavus tantsuseadele, ka ei ole järgitud üldiseid soovitusi akrobaatilistele esinemiskostüümidele. Esinemiskostüümidele ostab materjalid akrobaatikaringi „Zagadka“ õpetaja, kes kangaste valimisel lähtub ennekõike kangaste värvitoonist või kanga mustri- ning materjalide hinnast. Puudub ka piisav koostöö ringiõpetajate ja õmbleja vahel, mille tulemusena ostetakse õpetaja poolt kostüümide jaoks sobimatud kangad. Ka esinemiskostüümide õmblemise etteteatamise aeg on liiga lühike, sageli soovitakse kostüüme saada vaid nädalase etteteatamise ajaga. Ringiõpetaja ei arvesta sellega, kostüümide valmistamise protsess on pikk ja kostüümid valmivad individuaal tööna, kus õmblejal tuleb arvestada ka laste figuride eripäradega. Sageli tuleb kostüümide valmistamiseks tagasi minna esimese kostüümide valmimisprotsessi etapi juurde ja hakata uusi ideid ja lahendusi kostüümide õmblemiseks otsima. Analüüsi tulemusena selgus ka, et õmblejal puuduvad vajalikud seadmed elastsetest materjalidest kostüümide valmistamiseks, kuid akrobaatiliste esinemiskostüümide juures ongi kõige olulisem materjalide elastsus ja vastupidavad õmblused, mis võimaldavad akrobaatilisi elemente sooritada.

Lastevanemate seas läbi viidud küsitluses selgus, et üldiselt ollakse kostüümide kvaliteediga rahul, 33% vastajatest olid kostüümi kvaliteediga väga rahul ja 7% vastajatest ei olnud üldse rahul. Akrobaatikaringi „Zagadka“ lastevanemate keskmine rahulolunäitaja on skaalal ühest viieni on 3,6 (Tabel 2). Analüüsides lastevanemate rahulolu laste ringitöös osalenud aastate lõikes, selgus, et kostüümidega on rahul pigem lapsevanemad, kelle laps on ringitööst osa võtnud seitse või enam aastat, kuid seda võib seletada ka sellega, et 31st vastajast, kes osalesid küsitluses olid 19 vastajat nende laste vanemad, kelle lapsed on akrobaatikaringis osalenud seitse või enam aastat.

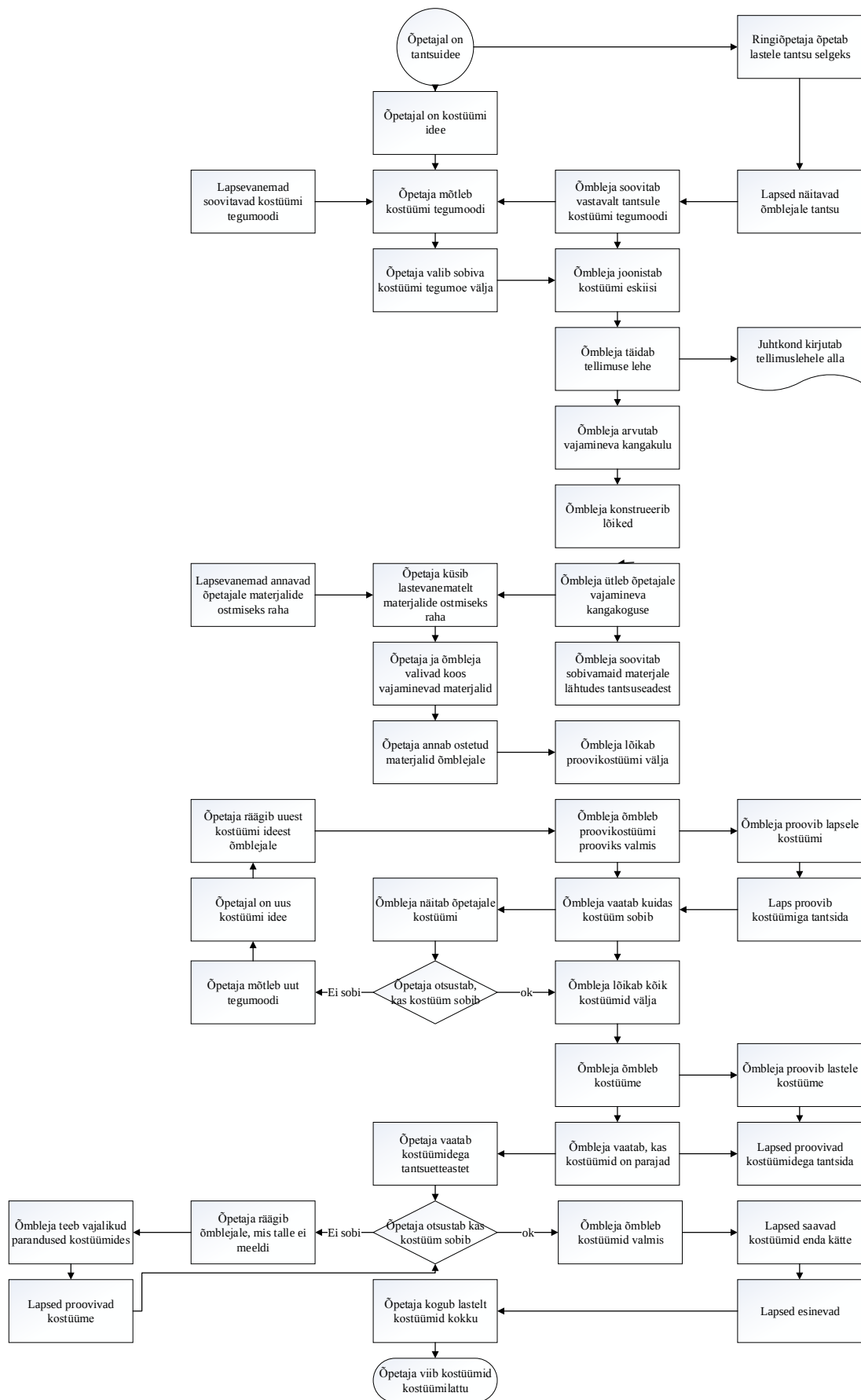
Analüüsi tulemustest selgus ka, et üle poole akrobaatikaringis õppivatest lastest on kostüümidega rahul. Seni ömmeldud kostüümide kvaliteet on küll keskmisest kõrgem, kuid lastevanemate arvates tuleks seda veel parendada. Kõige olulisemateks omadusteks kostüümide juures on lastevanemate jaoks kostüümide vastupidavus, õmbluste kvaliteet, mugavus, tegumood, materjal ja efektsus ning viimasel kohal on madal hind (Joonis 6). Lastevanemate küsitluste tulemuste põhjal järeldab autor, et esinemiskostüümide kvaliteet lastevanemate jaoks on ennekõike kostüümide vastupidavus mis on saavutatav kostüümi kvaliteetsete ühendus õmblustega. Mugavuse tagab kostüümidele õigete materjalide valik, vastavalt kanga omadustele ja tantsu seadele, kostüümi tegumoele ja lõikelisele

lahendusele. Analüüsist selgus ka, et 83% vastajatest ei pea kostüümi hinda liiga kõrgeks. Lastevanemad on nõus maksma ühe kostüümi eest keskmiselt 20,5 eurot.

80% küsitlusele vastanud lapsevanematest soovis uute tantsude jaoks ka uusi esinemiskostüüme, kuid küsimusele, kuidas nad suhtuvad kostüümi, mida erinevate detailidega muutes saaks kasutada erinevates tantsudes, vastasid 52% vastajatest, et neile meeldiks, kui kostüümid oleksid kergesti muudetavad, 35 % vastajatest arvavad, et uute kostüümide jaoks võiks kasutada sama trikood või kombinesooni, vaid 13% vastajatest sooviks igaks tantsuks täiesti uut kostüümi (Joonis 11). Lisaks märgiti lastevanemate poolt ära, et kostüümid jäävad lastele kiiresti väikeseks ning sooviti kostüümide valmistamisel suuremat kasvuvaru, paremat disaini ja rohkem läbimõeldud detailidega kostüüme. Analüüsi tulemusena selgus, et lastevanemate jaoks on kvaliteetsed kostüümid ennekõike vastupidavad ja esineja jaoks mugavad rõivad.

2.11. Ettepanekud esinemiskostüümide valmimisprotsessi parendamiseks

Esinemiskostüümide protsessi parendamiseks koostas töö autor parendatud protsessi voodiagrammi (Joonis 23), kus on autori poolt välja toodud soovituslik protsessi etappide järjestus ja isikud, kes peaksid olema etappides tehtavate toimingute võtmeisikuteks.

Joonis 23. Parendatud esinemiskostüümide valmimisprotsessi voodiagramm

Parendatud esinemiskostüümi voodiagrammilt on näha (Joonis 23), kuidas võiks esinemiskostüümide protsess välja näha ja milliste etappide juures keegi võtmeisikuks on.

Esinemiskostüümide kvaliteedi tõstmiseks tuleks protsessi kõigil osapooltel omavahel tihedamat koostööd teha. Ringiõpetaja peaks õmblejat kaasama juba kostüümide ettevalmistuse etappi. Enne materjalide ostmist tuleks kostümeerijale näidata õpetaja poolt lavastatud tantsuseadet ja võimalikult põhjalikult kirjeldada oma ettekujutust esinemiskostüümist, joonistada esialgne eskiis, et õmbleja saaks võimalikult hästi aru milline on õpetaja visioon loodavast kostüümist. Omavahel tihedalt koostööd tehes välditakse hilisemaid arusaamatusi. Tantsuseadest lähtuvalt, saab õmbleja teha soovitusi võimalikult prima materjal valikuks antud tantsuseadele ning vastavalt tantsu omapärale välja töötada kostüümile sobivam lõikeline lahendus.

Enne materjalide ostmist tuleks õmblejal vastavalt laste arvule ja kostüümi tegumoele välja arvutada kostüümile kuluva materjali kogus. Selleks tuleks eelnevalt lapsed ära mõõta, eeldusel, et kostüümi tegumood on õmbleja ja õpetaja poolt omavahel juba kooskõlastatud.

Kangaid peaksid valima õpetaja ja õmbleja üheskoos, kuna tantsuseadet tehes on õpetajal oma nägemus tantsust, selle kostüümist ning ka selle värvitoonist või mustrist. Õmbleja ülesandeks on aidata õpetajal leida tantsu etteaste jaoks kõige sobivamate omadustega materjal. Esinemiskostüümidele kangaid valides peaks jälgima kangaste kiulist koostist, materjali omadusi ja sobivust konkreesse tantsuetteastesse. Akrobaatilistesse tantsudesse valitavad kangad peaksid olema eriti elastsed ja vastupidavad, kangas peab tantsija liigutustega kaasa venima, ja pärast venitust saama tagasi oma esialgse kuju. Tekstiiltoodete elastsus saavutatakse elastsete kiudude lisamisega nt. sünteetilise kiu, elastaani lisamisega või loodusliku kiu, kummi lisamisega kanga koostisesse [26, p. 36-37].

Akrobaatilistele tantsudele kangaid valides tuleks eelistada silmuskoe kangaid, kuna silmuskoe kangad venivad mõlemas suunas ja võimaldavad valmistada hästi keha ligi hoidvaid rõivaid. Silmuskoe kangaid jagunevad kaheks: koetrikooks ja lõimetrikooks. Akrobaatiliste etteastete jaoks soovitab autor valida kangad, mis on valmistatud koetrikoost, kuna koetrikoo silmused moodustatakse ühest lõngast ning kude võimaldab kangal venida hästi igas suunas, mis ongi akrobaatide jaoks kõige olulisem mugavuse tagamiseks. [28, p.34] Lähtuvalt materjalist ja tantsuseadest tuleks õmblejal valida kostüümi teostamiseks sobilikumad töövahendid ja seadmed, et tagada kostüümile vastupidavus ja õmbluste kvaliteet. Trikotaažtoodete ühendamiseks tuleks eelistada neljaniidilist äärestusühendus õmblusmasinat, kuna selle piste on elastne ja võimaldab

venida koos materjaliga tagades kostüümidele kvaliteetsed õmblused, mis ei katke venituse tagajärjel [14, p.78-79]. Kostüümide õmbluste kvaliteedi tagamiseks tuleb vastavalt materjalidele teha ka õige niidi valik, kuna „...õmblusniidi kvaliteet tagab õmblusmasina korraliku piste ja õmblustoodete kvaliteedi“ [14, p.20]. Õmblusniidi valimisel tuleks lähtuda kostüümi õmblemiseks kasutatavate materjalide omadustest, kuna „...niidi kiusisaldus peab vastama materjali kiulisele koostisele ja otstarbele [14, p. 20]“. Kostüümi õmbluste kvaliteedi tagamise seisukohal on väga oluline valida õmblemiseks ka sobiv õmblusmasina nõel. Nõela jämedus ja nõelateraviku kuju valitakse vastavalt materjali tekstuurile ja koetihedusele [14, p.16-20]. Vaid õigesti valitud materjalide ja töövõtetega on võimalik tagada kostüümide kvaliteet. Lisaks õigete materjalide valikule tuleks jälgida ka akrobaatide esinemiskostüümidele seatud nõudeid ja üldiseid soovitusi esinemisrõivaste valmistamiseks, et tagada lastele esinemise aeg ohutus ja hea enesetunne.

Latevanemate küsitluse põhjal soovitab töö autor esinemiskostüümide valmistamiseks valida lihtsama tegumoega, kuid rohkem omavahel kombineeritavad rõivaesemed. Õmbleja töökoormuse vähendamiseks ja kostüümide kvaliteedi tõstmiseks soovitab töö autor luua akrobaatikaringi „Zagadka“ ühtne kostüümi põhi, kas gruppide kaupa või kogu kollektiivile. Kostüümi põhja põhimõtte seisneb selles, et võetakse kasutusele akrobaatide jaoks kõige sobilikum rõivaese, mida saab teiste rõivaesemete lisamise või vahetamisega muuta kergesti uueks esinemiskostüümiks. Analüüsides akrobaatikaringile õmmeldud kostüüme, selgus, et selleks sobiks kõige rohkem trikoo, ka õpetajad eelistasid esinemiskostüümi põhjana pigem trikood, kuid sobilikuks arvati olevat ka kombinesoon või retuusid ja särgid. Erinevatest tantsudest pärinevaid rõivaesemeid omavahel vahetades ja aksessuaare lisades saab kergesti luua uue etteaste jaoks uue esinemiskostüümi.

KOKKUVÕTE

Lõputöö „ESINEMISKOSTÜÜMIDE VALMIMISPROTSESSI ANALÜÜS AKROBAATIKARINGI „ZAGADKA“ NÄITEL“ eesmärgiks oli analüüsida ja parendada kostüümide valmimise protsessi.

Töö teoreetilises osas andis töö autor ülevaate, millistele teoreetilistele seisukohtadele tuginedes sooviti töö eesmärki saavutada. Autor käsitles toote ja tootearenduse mõisteid, tootearendusprotsessi ja protsessi etappe ning kirjeldas esinemisriiete seatud nõudeid ja üldisi soovitusi. Töö empiirilises osas toetus töö autor töö teoreetilisele osale ja teostas juhtumiuuringu akrobaatikaringi „Zagadka“ esinemiskostüümide valmimisprotsessi probleemsete kohtade välja selgitamiseks ja parendamiseks.

Akrobaatikaringi „Zagadka“ esinemiskostüümide valmimisprotsessi ja protsessi etappides tehtavate tegevuste kindlaks määramiseks teostas töö autor vaatluse, registreeris saadud andmed ja koostas selle alusel esinemiskostüümide valmimisprotsessi voodiagrammi. Voodiagrammi põhjal selgitas töö autor välja protsessi etappides tehtavad tegevused ja protsessi probleemsemad kohad. Täiendavate andmete saamiseks intervjueris töö autor akrobaatikaringi „Zagadka“ õpetajaid ja õmblejat. Intervjuu käigus selgitas töö autor välja, kuidas on korraldatud esinemiskostüümide õmblemine ning millest on tingitud esinemiskostüümide vähene vastupidavus.

Esinemiskostüümide rahulolu ja olulisemate omaduste välja selgitamiseks viis töö autor läbi ankeetküsitluse akrobaatikaringi „Zagadka“ lastevanemate seas ja selgitas välja, kuidas ollakse rahul seni õmmeldud esinemiskostüümidega ning millised omadused esinemiskostüümides on nende jaoks kõige olulisemad.

Lisaks analüüsis töö autor akrobaatikaringile „Zagadka“ 2009-2014 aastal õmmeldud esinemiskostüümide juurdelõikus akte, eesmärgiga välja selgitada, milliseid kostüüme on akrobaatikaringile kõige rohkem õmmeldud ja millistest rõivaesemetest need on koosnenud. Analüüsi käigus saadud tulemuste põhjal saab töö autor soovitada akrobaatiliste etteastete jaoks sobivamat

kostüümi tegumoodi, kostüümide valmistamiseks sobilikumaid materjale ja seadmeid nende valmistamiseks.

Akrobaatikaringi „Zagadka“ esinemiskostüümide valmimisprotsessi analüüsi käigus selgus, et koostöö ringiõpetajate ja õmbleja vahel ei ole sageli piisav, enamasti ostetakse ringijuhtide poolt kostüümi kangad, lähtudes vaid omapoolsest esinemiskostüümi visioonist, kanga värvitoonist ning materjalide soodsast hinnast, seejuures ei arvestata piisavalt kanga omaduste ja tegumoe omavahelist sobivust. Kostüümide kvaliteedi ja vastupidavuse tõstmiseks soovitab töö autor uute kostüümide loomisel suurendada koostööd õpetajate ja õmbleja vahel, kaasata õmblejat juba kostüümide ettevalmistamise etappi, kuna õigete materjalide ja töövahendite valimiseks peaks õmbleja teadma milline on uus tants ning milliseid tantsulisi elemente selles sooritatakse. Esinemiskostüümide valmimisprotsessi analüüsist selgus ka, et õmblejal puuduvad vajalikud seadmed elastsetest materjalidest esinemiskostüümide valmistamiseks.

Lastevanemate seas läbi viidud küsitlusest selgus, et üldiselt ollakse esinemiskostüümide kvaliteediga rahul, keskmine kostüümidega rahulolu näitaja indeks oli 3,6 skaalal ühest viieni. Rohkem rahul olid esinemiskostüümidega lapsevanemad, kelle laps osales ringitöös seitse või enam aastat, ka lapsed ise olid enamasti rahul esinemiskostüümidega. Küsitluse tulemuste põhjal järeldab autor, et lastevanemate jaoks on kvaliteetne esinemiskostüüm ennekõike vastupidav ja mugav, mille ühendusõmblused, ei hargne ega katke tantsides. Esinemiskostüümide kvaliteedi tagavad ka kostüümi tegumoele vastavalt valitud materjalid, mis sobivad tantsu stiiliga ning võimaldavad tantsijal neid sooritada ilma ebamugavust tundmata, ei hõõru ega pigista. Uurimusest selgus ka, et lastevanemate jaoks on oluline kostüümide tegumood ja efektsus, kostüümide madal hind oli lastevanemate jaoks vähem oluline. Kostüümide tegumood võiks olla võimalikult lihtne ja samu kostüüme võiks kasutada erinevate etteastete jaoks. Sära ja efektsuse saavutamiseks, mida soovisid lapsevanemad, võib saavutada efektsete kuid kergesti teisaldatavate detailide lisamisega. 52% küsitluses osalenud lastevanemate arvates võiksid olla esinemiskostüümid kergesti muudetavad ja uutes tantsudes kasutatavad, vaid 13% kõigist vastajatest eelistas iga uue tantsu jaoks täiesti uut esinemiskostüümi.

SUMMARY

The purpose of this thesis named “The Analysis of The Process of Making Performance Costumes Based on The Example of Acrobatics Group “Zagadka” is to analyze and improve the process of making the performance costumes.

Dance group “Zagadka” is an acrobatics oriented dance group which has been in operation already for the past 15 years in Kohtla-Järve Youth Culture Centre [2]. In academic year 2014/2015, there are 62 children attending the acrobatics group [3]. Preparing the costumes is an individual process, meaning that the performance costume is sewn for every child individually, according to his/her measurements.

Since there are a lot of performances, there is a great need for costumes. The initial observation indicated that the design and technology of the clothes are often not properly worked out. Also, there are instances where the costumes only last for a couple of performances and then become unusable. The real expectations and wishes of the parents whose children are attending the group regarding performance costumes are still unknown.

To achieve the purpose, the author conducted an observation, constructed a flow diagram, and analyzed the costumes previously sewn for the group. To collect additional data, she interviewed the sewers. To find out the most important qualities of the performance costumes, the author conducted a questionnaire among the acrobatics group “Zagatka” parents and examined the requirements for performance costumes for acrobats.

The analysis of making the performance costumes pointed out that the main problem is insufficient communication between different parties of the process. The teacher buys the materials and the sewer is not included in the process. The decision to buy certain fabrics is made on wrong grounds, based mainly on the color and price of the fabric.

The analysis of previously made costumes showed that the costumes are mostly made from a close-fitting, elastic material, whereas the centre does not have necessary devices for sewing elastic materials.

During the process of analysis, the author found out that for the parents, it is important that the costumes were long-lasting and that the connecting stitches would not break or become loose. The costumes should be comfortable to wear and look great on stage. The parents also considered a more modern cut to be important. The questionnaire showed that the price of the costume was considered less important. The survey conducted by the author also showed that both the parents and the teachers would like costumes that can be used in various shows by simply changing accessories.

To improve the process of making the performance costumes, the author constructed an improved flow diagram of the process and suggested that the parties involved in the process communicate more with each other. A sewer should be included in selecting and buying the fabrics as she could, based on the characteristic features of the dance, recommend the most suitable fabrics and necessary accessories for production. To improve the quality and usability of the costumes, the author suggested that the centre should get necessary equipment to produce elastic materials.

VIIDATUD ALLIKAD

- [1] J. S. Oakland, Terviklik kvaliteedijuhtimine, Tallinn, Külim, 2006, p.1-16, p.76-94, p.101-128, p.167-265
- [2] Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemaja, dokumendid
- [3] Eesti Haridus Infosüsteem, [Võrgu materjal], Available; <http://www.ehis.ee/>, [Kasutatud 09.märts 2015].
- [4] J. Riives, J. Lavin, Tootmise korraldamine, AS Atlex, Tallinn 2014, p.16, p.107-144
- [5] Turundus teatmik, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2010, p. 149-189
- [6] A. Vihalem, Turunduse alused, Marketing, Külim, 2008, p.132-158
- [7] M-L Laherand, Kvalitatiivne uurimisviis, OÜ Infotrükk, Tallinn, 2008, p.74-86, p.176-188, p.258-261
- [8] K. Karjust, J Kers, I Kiolein ... jt. Uuenduslik tootmine, käsiraamat, TTÜ kirjastus, Tallinn 2011, p.107-136
- [9] J. Olt, V. Maksarov, Tootearendus ja toodangu kvaliteet, Eesti Maaülikool, Tartu 2008, p.14-19
- [10] Tootearendus, Tartu 2006, Tartu teaduspark, p.3-56, p.83-121
- [11] H-E. Kabral, Tootmine ja operatsioonijuhtimine, TTÜ kirjastus, Tallinn, 2007, p.115-151
- [12] Tootearenduse e-kursus, [Võrgu materjal], Available; <http://tootearendusredel.weebly.com/ideede-genereerimine.html> [kasutatud 11.04.2015]
- [13] R. Sirkel, Turundusuuring, Kirjastus Ilo, Tallinn, 2001, p.74-75, p.86-88
- [14] I. Alandi, K. Kuiv, I. Tkatsuk, Õmblusseadmed, AS Atlex, Tallinn 2014, p.16-20, p.78-79

- [15] M. Kurvits, „Kaasaegsed juhtimisteooriad“, 24.10.2011, [Võrgu materjal], Available; http://eope.eek.ee/oo/2011/kaasaegsed_juhtimisteooriad/terviklik_kvaliteedijuhtimine_tqm.html [kasutatud 15. 05.2015]
- [16] A. Berens, juhtimine, „Kliendikesksus“, [Võrgumaterjal], Available: <http://www.juhtimine.ee/static/files/15.Kliendikesksus.pdf> [Kasutatud 15.04.25]
- [17] A. Vihalem, Turundusuuringu alused, külim, 2001, p.109-113
- [18] Н. Довбыш, Общие требования к костюму в танце, [Võrgumaterjal] Available: <http://www.horeograf.com/new/obshhie-trebovaniya-k-kostyumu-v-tance.html> [Kasutatud 13.04.15.]
- [19] Eesti Võimlemis liit, Iluvõimlejate nõuded esinemisriietele [võrgumaterjal], Available: http://www.eevl.ee/files/filemanager/files/EEVL%20Nouded%20RG_AGG%20voistlusriietusele%283%29.pdf [Kasutatud 14.04.15]
- [20] A. Berensen, Kohtla-Järve Linnavolikogu määrus, Kohtla-Järve Koolinoorte loomemaja, põhimäärus, [Võrgumaterjal], Available; <http://21898543.la02.neti.ee/images/8.pdf> [kasutatud 7.03.2015]
- [21] Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemaja, veebileht, [Võrgumaterjal] Available; <http://21898543.la02.neti.ee/groups-of-interest.html> [Kasutatud 10. märts 2015]
- [22] S. Hirsjärvi, P. Remes, P. Sajavaara, Uuri ja Kirjuta, Medicina, Tallinn, 2005, p.412
- [23] A. Kidron, Uuri ja käsiraamat, Erko trükk, p.74-75, p.94-96
- [24] J. Olt, M. Nikolaajev, Tootearendus õppeprogramm, La Pub OÜ, Tartu Teaduspark, 2009, p.132-135
- [25] H-E. Kabral, Tootmiskorraldus, Tallinn, 1997, p.7-10
- [26] I. Boncamper, Tekstiilkiud käsiraamat, Eesti- rõiva ja Tekstiililiit, Oü Infotrükk, Tallinn, p.36-37
- [27] Р. Йонссон, Л. Каръялайнен, В помощь малому предпринимателю, Таллинн, 1996, p.70-71

- [28] A. Tervonen, Kangas, Argo, Tallinn, 2006, p.34-35
- [29] Microsoft Excel andmete töötlemisprogramm
- [30] Google docs küsitluse koostamise programm
- [31] Microsoft Visio, voodiagrammi joonistamise programm

LISAD

Lisa 1. Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemaja juurdelõikuse aktide analüüs

Jk. Nr.	Tantsu nimi	Rõivaesemed, millest kostüüm koosnes	Kostüümide kogus tk.
1	Äike	kombinesoon, retuusid, boolero, särk, tiivad	9
2	Tuli	Kombinesoon	11
3	Levist väljas	pikad püksid, pluus, peakate	7
4	Kuld	trikoo, säärised, peakate	11
5	Kassid	trikoo, boolero, peakate	7
6	Latiino	trikoo, retuusid, seelik, boolero, särk, kindad	11
7	Valgusesse	Kombinesoon	12
8	Me oleme rongis	lühikesed püksid, pluus	7
9	Tõeline sõber	Trikoo	7
10	Lillede valss	trikoo, seelik	11
11	Rändlindude saar	kombinesoon, retuusid	13
12	Piraadid	poolpikad retuusid, pluus, peakate	9
13	Linnud	trikoo, seelik	9
14	Senjoor tomat	trikoo, seelik, tiivad	15
15	Lõbusad tüdrukud	lühikesed püksid	7
16	Meri	Särk	9
17	Lumikellukesed	Kombinesoon	8
18	Lõbus päev	lühikesed püksid, seelik, pluus	7
19	Jänkukesed	kombinesoon, peakate	13
20	DJ	pikad retuusid, põll, särk	7
21	Buratino	lühikesed püksid, pluus, peakate	11
22	Tuli	pikad retuusid, pluus	11
23	Magusad unenäod	trikoo, seelik	7
24	Džaiv	trikoo, seelik	11
25	Minu Rock-n-roll	trikoo, pikad püksid	9
26	Rumba	lühikesed püksid, kleidid	9
27	Lindid	Kombinesoon	12
28	Kristall	kombinesoon, peakate	12
29	Elu nagu šou	lühikesed püksid, säärised	9
30	Merineitsid	Kombinesoon	7
31	Hundid	trikoo, seelik, põlvekaitsmed, kaelaehetd	8

32	Inglid	trikoo, kleidid	11
33	Aafrika	trikoo, seelik	13
34	Tavaline päev	pikad retuusid, pluus	7
35	Kokad	pikad püksid, pluus, peakate	8
36	Kakao	trikoo, seelik	8
37	Barbaariki	lühikesed püksid, pluus, säärised, lipsud	12
38	Kuld kalakesed	poolpikad retuusid, seelik, pluus	12
39	Pingviinid	pikad püksid, pluus, sall, peakate	3
40	Karikakar	trikoo, kleidid, säärised	12
41	Sipelgad	kombinesoon, lühikesed püksid, peakate	16
42	Draakonid	kombinesoon, seelik, tiivad	9
43	Freskod	trikoo, retuusid, kleidid	10
44	Vene	lühikesed püksid, kleidid, peakatted	12
45	Sügis	trikoo, lühikesed püksid	7
46	Spioonid	kombinesoon, maskid	7
47	Vesijooksikud	Kombinesoon	7
48	Balti lained	trikoo, seelik-püksid	9
49	Salamandrid	kombinesoon, peakatted	9
50	Lobisejad	lühikesed püksid, kleidid, peakatted	8
51	Õnneseenend	trikoo, kleidid	11
52	Mullid	lühikesed püksid, kleidid	16
53	Üksinda kodus	poolpikad retuusid, kleidid, pluusid	11
54	Kevadised ojad	lühikesed püksid, kleidid	16
55	Kuradikesed	pikad retuusid, seelik, boolero	14
56	Mustlased	seelik, pluus, peakate	11
57	Ave Maria	kleidid, peakatted	9
58	Uss	kombinesoon, kleidid	1
59	Vene kostüüm	seelikud, pluusid	21
60	Totali Spice	Kombinesoon	10
61	Merineitsid	Kombinesoon	8
62	Linnud	trikoo, tiivad	9
63	Prantsuse tänavail	retuusid, seelik, pluus	14
64	Puud	pikad püksid, pluus	8

Lisa 2. Lastevanematele ankeetküsitlus

Küsitlus lastevanematele kostüümide kvaliteedi kohta

Анкета для родителей о качестве костюмов.

Lugupeetud lapsevanem!

Antud küsitluse eesmärgiks on välja selgitada lastevanemate rahulolu esinemiskostüümidega

Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemaja tantsuringis "Zagadka".

Analüüsides küsitluse tulemusi saame parendada kostüümide kvaliteeti ja välja töötada võimalikult sobivamad esinemiskostüümid.

Küsitluse käigus saadud vastused analüüsitakse anonüümselt.

Küsimustele vastamine võtab Teilt kõige rohkem 10 minutit. Küsitlus tagastage palun ringijuhile.

Küsitlusega seotud probleemide korral võtke ühendust Kristina Villers kristinavllrs@gmail.com

Ette tänades

Уважаемый родитель!

Цель этого вопросника выяснить удовлетворяют ли родителей костюмы акробатического кружка «Загадка» ДТШ.

Анализируя полученные данные мы сможем улучшить качество костюмов и выработать более подходящие варианты.

Анкета анонимная. Анкета занимает не более 10 минут вашего времени.

Если будут вопросы, можно писать по e- meil kristinavllrs@gmail.com Кристина Виллерс

Спасибо, что нашли время.

1. Mitu aastat osaleb Teie laps tantsuringis "Zagadka"?

Сколько лет занимается ваш ребенок в кружке „Загадка“?

- 1-2
- 3-4
- 5-6
- 7-...

2. Kas Te olete rahul seni õmmeldud kostüümidega?

Как вы довольны костюмами?

1 2 3 4 5

Ei ole üldse rahul Не доволен						On väga rahul Да, я очень доволен
----------------------------------	--	--	--	--	--	--------------------------------------

3. Kui te ei ole rahul seni õmmeldud kostüümidega, siis kirjeldage, miks?

Если вы не довольны, то почему?

.....

.....

.....

.....

4. Kuidas on teie laps rahul esinemis kostüümidega?

Доволен ли ваш ребенок костюмами?

- Jah, on alati väga rahul (Да, всегда очень доволен)
- Enamasti on rahul (В основном доволен)
- Mõnikord on rahul (Иногда доволен)
- Ei ole rahul (Не доволен)

-
-
-

5. Kui Teie laps ei ole rahul esinemiskostüümidega, siis millega?

Если ваш ребенок не доволен, то чем?

.....

.....

.....

.....

6. Mida peate oluliseks kostüümide juures?

Что по вашему важно в костюмах?

Materjal материал	Väga oluline Очень важно	Oluline важно	Ei oska öelda не умею сказать	Ei huvita üldse не интересуется
Tegumoodi фасон				
Mugavust удобность				
Vastupidavust прочность				
Õmbluste kvaliteeti качество шитья				
Efektsust эффектность				
Madal hind стоимость				

7. Mida sooviksite kostüümides muuta?

Что бы вы хотели изменить в костюмах?

.....

.....

.....

.....

8. Kas Teie arvates peaks iga tantsu jaoks olema uus kostüüm?

Как Вы думаете, нужен ли к каждому новому танцу новый костюм?

- ☐ Jah (Да)
- ☐ Ei (Нет)
- ☐ Ei oska öelda (Не знаю)
- ☐
-
-

9. Kuidas Te suhtute kostüümi, mida erinevate detailidega muutes saaks kasutada erinevates tantsudes?

Как вы относитесь к возможности, что при помощи детали можно изменять костюм и таким образом использовать его в нескольких танцах?

- ☐ Jah, mulle meeldiks, kui kostüümid oleksid lihtsad ja kergesti muudetavad. (Мне бы это понравилось , если костюм несложный и легко меняемый.)
- ☐ Jah, mõne tantsu jaoks võiks kasutada sama trikood või kombinesooni-trikood (Да в некоторых танцах можно использовать один и тот-же комбинезон.)
- ☐ Eelistan iga tantsu jaoks uut kostüümi (Предпочитаю в каждом танце видеть новый костюм)

-
.....
.....

10. Kas Teie arvates on kostüümidele kulutatav summa liiga kõrge?

Как вы думаете, сумма на костюмы по вашему мнению высокие?

- Jah, on küll (Да, это так)
- Ei, ei ole (Нет не дорого)
- Ei oska öelda (Не знаю)
- Summa pole oluline (Сумма не важна)
-
.....
.....

11. Kui palju olete nõus kulutama ühe kostüümi peale eurodes?

Сколько евро вы согласны тратить на один костюм?

- 1-10
- 10-20
- 20-30
- 30-40
- 40-...

12. Kas sooviksite kostüümide loomisel rohkem kaasa rääkida?

Хотели бы вы чтобы ваше мнение считалось в создании костюмов?

- Jah, soovin küll (Да, хочу)
- Ei ole vajadust, kuna usaldan juba tehtud valikuid (нет необходимости, я доверяю руководителю)
- Ei oska öelda (Не знаю)
- See ei ole minu jaoks oluline (Для меня это не важно)
-
.....
.....

13. Milline võiks olla Teie arvates baaskostüümide tegumood (kostüüm, mida muudetakse erinevate detailidega)?

Если вы считаете, что базовый костюм, в котором меняют детали, нужен, то какой он должен быть по вашему мнению ?

.....
.....
.....

Lisa 3. Intervjuu Marina Ravlusejeviš`iga

1. Kuidas te olete rahule jäänud seni valmis õmmeldud kostüümidega?

Üldiselt olen rahul ja kostüümid on ilusad. Mõnikord on õmbluste kvaliteet halb, kostüümide ühendusõmblused hakkavad hargnema, õmbluste otsad pole korralikult kinnitatud ja lastevanematel tuleb kostüüme ise parandama hakata.

2. Kas esinemiskostüümid vastavad Teie poolt väljamõeldud tegumoele?

Jah, võib öelda küll.

3. Kuidas on lapsevanemad on rahul kostüümide kvaliteediga (Materjalidega, õmbluste kvaliteediga)?

Mõnikord on rahul, kuid mõnikord ei olda eriti rahul. Lapsevanemad soovivad, et kangad oleksid odavad aga samas ka ilusad. On olnud kangaid, mis on ilusad, aga kui lapsed neis kostüümides tantsivad, hakkavad koesilmad kohe jooksuma. Materjalie valides lähtume sellest, et need oleksid odavad aga ilusad. Materjali kvaliteediga on nii, et kui on kvaliteetne kangas, siis on see ka kallis. Samas on ka materjali kvaliteet erinev, osad kangad venivad hästi mõlemis suunas, osad venivad vaid ühes suunas aga kangas on ilus...

Mõnikord lapsevanemad kurdavad, et peavad peale paari esinemiskorda kostüüme parandama hakkama aga seda ei tule eriti tihti ette.

4. Kas ringitöös osalevad lapsed on rahul esinemiskostüümidega, milliseid kostüüme nemad eelistavad?

Lastele meeldivad kostüümid aga ega nende käest eriti kostüümi tegumoodi ei küsitagi. Mõnikord lapsed ütlevad, et kostüüm suur või natuke kitsas aga seda ei tule ka eriti tihti ette. Suuremad lapsed eelistavad liibuva tegumoega kostüüme väikestele lastele meeldib kõik, mida välja mõeldakse.

5. Mida Teie arvates peaks kostüümide valmistamisel muutma, paremini tegema?

Tahaks huvitava tegumoega kostüüme. Mitte alati tantsu seadet tehes ei ole endal kostüümi ideed. On tantse, millele on kohe hea idee olemas ja võib õmblejale töösse anda, aga teinekord ei leia kuidagi sobivat tegumoodi, sellisel juhul aitavad lapsevanemad kostüümi tegumoodi välja mõelda. Meil on

olnud selliseid juhtumeid, kus lapsevanemad aitavad kostüümi välja mõelda, õmbleja teeb ka omapoolseid soovitusi ja tulemuseks oli suurepärase kostüüm.

6. Kas te küsite kostüümi tegumoe kohta lastevanemate arvamust? On see Teie arvates vajalik?

Enamasti tahavad kostüümide loomisel kaasa rääkida väiksemate laste vanemad, vanemate laste vanemad enam kostüümide loomise protsessi ei sekku ja käivad vaid kontsertidel.

Kui ma kostüümi tegumoe suhtes milleski kahtlen, siis jah, küsin nõu. Aktiivsemad lapsevanemad teevad ise kostüümi tegumoe kohta soovitusi. Sellisel juhul ma kuulan nad küll ära, kui mulle idee meeldib, siis võtan seda ka arvesse. Juhul kui mul on oma nägemus kostüümist olemas, siis ma nende arvamust ei küsi. Üldjuhul arvestan nende arvamusega, kuid üks-üheselt arvesse ei võta. Kõige tähtsam on ikkagi see, mida ma ise tahan. Suuremate laste puhul arutame omavahel kostüümi tegumoe üle.

7. Kas Teie arvates peaks iga tantsu jaoks olema täiesti uus kostüüm?

Ei ole vajalik.

8. Kas Te kasutate uute tantsude jaoks ka varem õmmeldud kostüüme? Kuidas suhtuvad sellesse lapsed? Lapsevanemad?

Jah, sageli nii me teemegi. Täies koosseisus varem õmmeldud kostüüme kasutame vaid väikestel lastel, suuremate laste puhul vahetame ikka detaile. Kõik eelnevalt õmmeldud kostüümid on meil alles ja võimaluse korral me neid ka kasutame. Probleeme tekitab vaid kostüümide kogus, kuna sageli ei ole eelnevalt õmmeldud kostüümide kogus alati piisav uue tantsu jaoks. Sellisel juhul tuleb kostüüme juurde õmmelda. Teiseks võimaluseks on õmmelda ikkagi uus kostüüm.

Lapsevanemad suhtuvad varem õmmeldud kostüümide kasutamisesse üldiselt hästi, juhul muidugi, kui kostüüm pole väga vana ja kulunud välimusega. See oleneb jällegi kostüümi materjalist ja õmbluste kvaliteedist. Minu jaoks kvaliteet esinemiskostüümides tähendab, et õmblused ei hargne ega katke esinemise aeg. Lastevanematele aga meeldib, kui nad peavad kostüümide eest vähem maksma.

9. Kuidas te suhtute kostüümi, mida erinevate detailide ja rõivaesemetega saaks kergesti muuta uueks kostüümiks?

Keeruline vastata, selline kostüüm võiks olla, kuid mitte iga tantsu jaoks. Kõik oleneb ennekõike tantsu iseloomust. Näiteks tüdruku või poisi tegelaskuju võib riietada ükskõik millisesse kostüümi kuid näiteks viimati ömmeldud „ussi“ tegelaskujule ei sobi iga kostüüm.

Sama on ka rahvuslikus stiilis tantsudega, kus tuleb lähtuda konkreetsetest rahvuslikest stiilidest. Kõik oleneb ikkagi tantsu seadest ja tegelaskujust, seal kus saame vanu kostüüme kasutada, seal me seda üritame ka teha.

10. Kas ringil võiks olla selline kostüüm? Millest see võiks koosneda (trikoo, liibuv kombinesoon, retuusid särgiga jne). Milliseid värve või värvikombinatsioone võiks kasutada?

Trikoo oleks sobilikum, kuigi näiteks praegu võtsime kasutusele teise kostüümi juurest pluusi ja juurde õmblesime vaid seeliku ja ongi olemas uus kostüüm. Niimoodi rõivaesemeid vahetades võis, oleks väga mugav. Kõige rohkem on kasutuses ikkagi must värv, nii kombinesoonides kui ka trikoodes. Beeži värvi võib ka korduvalt kasutada, kuid see sobib rohkem millegi alla, imiteerides naha värvi, nt koos kleidi või tuunikaga.

11. Millised materjali omadused peksid olema esinemisriietel?

Kui just vaadata akrobaatilisi tantse siis on oluline, et kangas oleks elastne. Aga on ka tantse, mille juures pole oluline, et kangas veniks. Materjale valides lähtume antud tantsu temaatikast. Kõik sõltub jällegi tantsust endast. Sageli hargneb overlok õmblus. Ka niidid peavad olema vastupidavad ja kvaliteetsed, et õmblused ei katkeks. Kostüümi teeb kvaliteetseks õigesti valitud materjal ja õmbluste kvaliteet. Oluline on ka, et kostüüm laval efektne välja näeks.

12. Milliste parameetrite alusel valite kostüümile materjali?

Kangaste valimisel on ikkagi kõige olulisem materjali hind, värvitoon või muster mida antud tantsu jaoks soovin. Materjali kvaliteet on teisejärguline, kvaliteetne kangas on enamasti kallis. Sageli seab piirid ette ka kangaste saada olev kogus, juhul, kui tantsus osaleb palju laps. Podides olev kanga metraaz aga on sageli liiga väike ja sellisel juhul tuleb hakata alternatiive otsima ja osta seda mida soovitud värvitoonis saada on.

13. Kuidas on korraldatud akrobaatikaringis kangaste ostmine?

Enamasti käib nii, et arvutame keskmiselt, kui palju kangast ühe lapse peale kulub, mitu meetrit, kogun lastevanemate käest mingi summa nt. 10 eurot, ostan materjali ära ja seejärel jagan summ tantsus osalevate laste arvu vahel ära, kui vaja siis küsime lastevanematelt juurde.

Sageli on nii et ostame odavama põhikanga ja detailide jaoks ostame kallima nt. läikiva või litritega kanga. Üldiselt ilma litriteta kostüüm laval hea välja ei näe, kuid see oleneb muidugi ka lava valgustusest ja lava tehnika võimalustest.

14. Kui palju te kogute lastevanematelt raha kostüümide õmblemiseks?

Kõige kallim kostüüm on olnud 25 eurot, kõige odavam 11-12 eurot inimese kohta. Kõik oleneb jällegi kostüümi tegumoe ja ka sellest, kas kasutatakse varem õmmeldud rõivaesemeid. Ei tahaks lastevanemate käest palju küsida, valime ikkagi odavamaid materjale kuna tantse on meil palju ja osadel vanematel osaleb ringitöös mitu last.

15. Akrobaatika ringis on kolm õpetajat, kuidas on teil omavahel korraldatud tantsude seadmine ja kostüümide õmblemine?

Kõik õpetajad teevad tantsuseadeid ja vastavalt oma ettekujutusele mõtlevad välja ka kostüümi tegumoe. Üldiselt me teineteise tegemistele vahele ei sega, igaühel on oma ettekujutus tantsust ja sinna sobivast kostüümist. Kui kellelgi meist pole kindel kostüümi tegumoe suhtes, siis arutame omavahel, suuremate laste puhul küsime ka nende arvamust.

Lisa 4. Intervjuu Tatjana Zaitseva`ga

1. Kuidas te olete rahul seni valmis õmmeldud kostüümidega?

Jah, olen rahul. Mõnikord on juhtunud, et valmis õmmeldud kostüüm ei vasta eelnevalt väljamõeldud tegumoele, kuid üldiselt olen rahule jäänud.

2. Kas lapsevanemad rahul kostüümide kvaliteediga (Materjalidega, õmbluste kvaliteediga)?

On neid vanemaid, kes on rahul kostüümidega aga on ka neid vanemaid, kes pole rahul ja üritavad oma rahulolu saavutada, enamasti väljendavad rahulolematust ühed ja samad inimesed. Rahulolematuse põhjuseks on enamasti kostüümide tegumood, õmbluste kvaliteedi kohta üldiselt ei kurdeta.

3. Mida Teie arvates peaks kostüümide valmistamisel muutma, paremini tegema?

Minu arvates ei peaks midagi muutma, kõik sobib.

4. Kas Teie arvates peaks iga tantsu jaoks olema täiesti uus kostüüm?

Ei pea.

5. Kas te kasutate uute tantsude jaoks ka varem õmmeldud kostüüme? Kuidas suhtuvad sellesse lapsed? Lapsevanemad?

Mugav on kasutada vanu kostüüme ja nii on ka lastevanemate jaoks odavam. Kui tantse on palju, siis kasutame ka vanu kostüüme. Lapsevanemad on sellega rahul ja isegi rõõmustavad selle üle. Kui kostüüm on heas seisukorras, siis pole vastuväiteid.

6. Kuidas te suhtute kostüümi, mida erinevate detailide ja rõivaesemetega saaks kergesti muuta uueks kostüümiks? Kas ringil võiks olla selline kostüüm?

Jah, mulle meeldiks see, niimoodi olekski õigem.

7. Millest see võiks koosneda (trikoo, liibuv kombinesoon, retuusid särgiga jne). Milliseid värve või värvikombinatsioone võiks kasutada?

Rohkem kasutame trikoosi, mulle meeldiks rohkem pikkade varrukatega trikoo. Värvide suhtes on raske öelda, tantsud on erinevad ja ühte konkreetset värvi ei oska välja tuua.

8. Millest lähtuvalt mõtlete välja kostüümi tegumoe?

Enamasti tuleb tegumood ikka tantsust enesest, kuulame muusikat ja tekib ettekujutus kostüümist. On rühmasi, kus vanemad ise pakuvad välja kostüümi idee, aga enamasti mõtleme ikka ise tegumoe välja.

9. Milliste parameetrite alusel valite kostüümile materjali?

Materjal peaks olema eelkõige kvaliteetne ja vastupidav, mitte rebenev. Kvaliteetne materjal tähendab, et oleks mugav, ja kostüüm ei kisuks vastu jalgu ja keha.

10. Kui oluline on kostüümi materjali valides kanga hind, on see määrav kangaste valimisel?

Kangas ei tohiks olla liiga kallis ega ka liiga odav. Kusagil 30-35 eurot oleks normaalne. Olulisem on, et materjal oleks mugav, hind on teisejärguline.

Lisa 5. Intervjuu Andrei Bondarevi`ga

1. Kuidas te olete rahul seni valmis õmmeldud kostüümidega?

Ma ei tööta siin küll pikka aega, kuid need, mis seni on õmmeldud, nendega olen rahul.

2. Kas lapsevanemad on rahul kostüümide kvaliteediga?

Jah.

3. Kas te küsite kostüümi tegumoe kohta lastevanemate arvamust? On see Teie arvates vajalik?

Ma üritan nende arvamust kostüümide suhtes mitte küsida, sellepärast, et mina sean tantsud ja ei küsi ju millist tantsuseadet teha, seega on mul juba algselt tantsu seadet tehes ettekujutus, milline kostüüm võiks olla. Ainus, millega ma arvestan on laste vanus ja milline kostüüm on antud vanusega lastele sobilik ja eakohane. Sellest tulenevate piirangutega ma arvestan. Kuid mina arvan, et pigem peaks kostüümide valmistamise protsessi kaasama õmbleja, kellele proovide aeg näidatakse tantsu, et üheskoos leida parim tegumood, lähtudes muidugi õpetaja esialgsest ideest ja alles peale seda tuleks koos õmblejaga minna materjale valima, et leida see kõige sobivam kangas just antud tantsu iseloomu arvestades.

4. Kas ringitöös osalevad lapsed on rahul esinemiskostüümidega, milliseid kostüüme nad eelistavad?

Vanemal rühmal, kes on juba 15-16 aastat vanad, neil on juba oma arvamus, seega väljendavad nad seda, mulle see meeldib või ei meeldi. Kuid jällegi lahendab olukorra õpetaja. Ma muidugi kuulan ka laste arvamust, mõtlen, kuid võtan siiski vastu oma otsuse, toetudes oma kogemusele, kuidas kostüüm kehal istub ja milliseid liigutusi võimaldab sooritada.

Ma muidugi kõiki nüansse ei pruugi teada, kuna naise kehal on erinev, siin ma muidugi küsin neilt, kuidas oleks mugavam. Kuulan kõik ettepanekud ära ja teen sellest omad järeldused.

5. Mida Teie arvates peaks kostüümide valmistamisel muutma, paremini tegema?

Ma ei arva, et midagi peaks muutma nende valmistamises. Ma arvan, et peaks kasutama rohkem vanu kostüüme ja neid uuendama. Kas neid ringi õmblema või lisama detaile ja sellest peaks piisama.

6. Millest lähtuvalt mõtlete välja kostüümi tegumoe?

Kõik sõltub ikkagi tantsu iseloomust. Enamasti tegelen ma kaasaegse koreograafiaga ja seal kasutatakse lihtsaid kostüüme, see ei ole šou kus kõik peab läikima. Minu kostüümid on rangemad, enamasti valged, mustad, pruunid, läikivaid peaaegu ei ole. Aga šou jaoks peaksid olema materjalid muidugi läikivamad, kas siis kivikestega kaunistatud või litritega, aga siis läheksid kostüümid liiga kalliks. Samas peab olema laval ka teatud valgustus, et need kaunistused esile pääsleksid ja läigiksid. Materjale valides lähtume ka sellest, kus me esinema hakkame. Kuna esineme erinevates kohtades, siis ongi nii, et kusagil näeb kostüüm hea välja aga teises kohas enam mitte nii hea.

7. Kas Teie arvates peaks iga tantsu jaoks olema täiesti uus kostüüm?

Ei pea, kuid see oleneb jällegi suuresti tantsuseadest, millest lugu jutustab. Näiteks päike, sellisel juhul on selge, et tantsule on vaja konkreetset kostüümi ja teist stiili tantsule seda enam kasutada ei sobiks näiteks džäss`ile. Muidugi on kostüüme, mida saab kasutada uutes tantsudes, näiteks erinevatest tantsudest pärit pükse, särke, seelikuid omavahel vahetades või teisi detaile lisades. Minu arust ei ole mõttekas igaks tantsuks õmmelda uut kostüümi. Siin on nii palju kostüüme, et ma ei teagi miks neid veel kogu aeg juurde õmmeldakse.

8. Kuidas suhtuvad sellesse lapsed ja lapsevanemad, et kasutate varem õmmeldud kostüüme?

Ei tea. Ma töotan siin liiga lühikest aega.

9. Kuidas te suhtute kostüümi, mida erinevate detailide ja rõivaesemetega saaks kergesti muuta uueks kostüümiks?

Jah, ma olen selle poolt. Kuna olen siin veel liiga uus siis ma ei tea veel hästi, milliseid kostüüme meil on. Kindlasti olen ma selle poolt, et neid uutes tantsudes kasutada. Mina leian, et ei ole vaja välja mõelda ja pidevalt õmmelda uusi ja keerulisi kostüüme, vaid pigem peaks õmblema lihtsamaid aga selliseid riide esemeid, mida saaks hiljem omavahel kombineerida. Muidugi kui laste esinemisoskus ei ole hea, siis tulekski igaks tantsuks õmmelda uusi ja efektseid kostüüme, siis on publik hõivatud kostüümide vaatamisega ja tants muutub teisejärguliseks. Mina leian, et pigem olgu kostüüm kvaliteetsematest materjalidest aga lihtsam. Ilusasti tõsta jalga võib ka lihtsates lühikestes pükstes, esile peab pääsema tants ise, tehnika on kõige tähtsam.

10. Kas ringil võiks olla selline kostüüm? Millest see võiks koosneda (trikoo, liibuv kombinesoon, retuusid särgiga jne). Milliseid värve või värvikombinatsioone võiks kasutada?

Arvan, et võiks olla küll. Poiste puhul võiks olla kolme värvi pükse, valged, mustad ja punased, vahetatakse vaid ülemist osa ja aksessuaare (lipsud, mütsid jne). Tüdrukute puhul näiteks vanemal rühmal võiksid olla retuusid ja särk, neid võib erinevate rõivaesemetega kombineerida, või siis tuunika retuusidele peale panna ja on jälle uus kostüüm. Kindlasti sobiks ka trikoo, enamuses tantsudes kasutatakse kostüümipõhjana trikoosi, vahetatakse vaid seelikuid või pannakse peale tuunikaid, kombineeritakse pükstega jne.

11. Milline kostüüm sobiks kõige paremini akrobaatide jaoks?

Kindlasti liibuv ja veniv, riietus peab võimaldama sooritada akrobaatilisi elemente, tõsta jalgu teha spagaati jne. Hästi sobiks erinevate tantsude jaoks retuusid ja särk, neid on kerge omavahel kombineerida. Mulle endale kombinesoonid eriti ei meeldi, minu arvates pole need siiski piisavalt mugavad, tahes tahtmata hakkab mõningates kohtades kiskuma, ka lukk seljal ei anna venima. Sellisel juhul peaks kombinesoon olema ilma lukuta, kuid siis on seda keeruline selga panna. Mina olen harjunud natuke teises formaadis töötama, eelistan pigem pükse ja särke.

12. Millised materjali omadused peksid olema esinemisriietel?

Enamus esinemisriided peaksid ikkagi olema õmmeldud venivast materjalist ja olema vastupidavad, mitte ühekordsed. Lisaks peab kostüümi materjal liigutustega kogu aeg kaasa venima. Materjali elastsus ongi tantsuriiete juure kõige olulisem asi, see on esimene mida ma vaatan kangaid valides. Elastses kostüümis on mugav tantsida ja see on tantsija jaoks väga oluline. Muidugi, siin võib vaadata ka teise küljepealt, näiteks: pluss võib olla ju ka mitte venivast materjalist õmmeldud, aga selle lõige on niipalju avar, et tagab tantsijale mugavuse, kõik sõltub jällegi tantsu iseloomust.

13. Milliste parameetrite alusel valite kostüümile materjali?

Kõigepealt vaatan muidugi materjali, seejärel vaatan hinda, kui see on liiga kallis, siis vaatan edasi. Lähtun kangaste valimisel summast, mida mulle võimaldatakse, üritan nendesse raamidesse mahtuda. See hakkab muidugi piirama, alati tahaks ju teha midagi ilusat.

14. Kas te ei arva, et kui kostüüm on liiga ilus ja rikkalik, siis vaadatakse rohke kostüüme aga mitte tantsu ennast?

Ei karda, siin tuleb mängu juba midagi muud. Näiteks meil on praegu teine grupp, suuremad tüdrukud, kes on kõige tugevamad just tehnika poolepealt, neile tahaks panna just raske koreograafiaga tantsu, kus oleks ka tark lugu jutustada, neile tahaks teha midagi kallist aga lihtsat, nii pääseb tants ise paremini esile.

Lisa 6. Intervjuu Koolinoorte Loomemaja õmbleja - kostümeerijaga

1. Kuidas on Koolinoorte Loomemajas korraldatud kostüümide õmblemine?

Mitte eriti hästi. Kümme päeva enne esinemist tuuakse materjalid, õmmelge. Muidugi on paaril viimasel aastal olukord veidi paremaks muutunud, kuu aega enne plaanitavat esinemist antakse teada, milliseid kostüüme on vaja. Vähemalt üks kuu oleks vaja ette teada. Kuid tuleb muidugi ette ka olukordi kus on vaja kiiresti teha, nii nädalaga.

2. Kas ja kui palju palutakse teilt abi uue esinemiskostüümi idee leidmiseks?

Kolmest korrast ühel juhul küsitakse minu arvamust. Kui küsitakse, siis hakkame koos mõtlema. Juhul kui 'petaja ei tea, millist kostüümi teha, siis kirjeldab ta tantsu ja siis kirjeldan mina enda nägemust sellest, mis võiks sobida, teinekord otsime internetist ideid ja arutleme võimaluste üle. Kuid enamasti tullakse juba konkreetse ideega ja kostüümi sooviga.

3. Kuidas teile seletatakse uue kostüümi tegumoodi (joonistatakse, kirjeldatakse)?

Mõnikord näitab õpetaja pilti, teinekord laseb tantsu muusikat, mõnikord näitab ka tantsu. Enamasti ikka näidataks tantsu, harva juhtub seda et ei tea, milline see on. Vastavalt tantsuseadele teen endapoolsed soovitused kostüümi tegumoe suhtes, enamasti ta nõustub minu soovitustega, kuid tuleb ette ka juhuseid, kus ta jääb oma soovile kindlaks. Tihti Marina Ravlusejevitsš ikkagi soovib, et ma teeks omapoolseid ettepanekuid. Teised õpetajad on vähe tantsuseadeid teinud, kuna nad pole veel kaua siin töötanud. Enamasti kirjeldab ja näitab Marina enda peal, mida ta soovib, kus on krooked, milline on varrukas jne. Teinekord joonistab või näitab pilti.

4. Kas te sooviksite uue kostüümi loomisel rohkem kaasa rääkida?

Jah, tahan küll, sest teinekord mulle ei meeldi see mida soovitakse, nüüd viimastel aastatel on rohkem hakatud kuulama minu soovitusi ja nõuandeid, tulemus on talle meeldinud. On olnud juhtumeid, kus Marina on tulnud oma kindla ettekujutusega kostüümist, minu soovitusi ta ei kuulnud, lõpuks tegime kokku kolm proovikostüümi, kuni lõpuks võttis ta minu soovitusi kuulda. Kuid on ka niimoodi olnud, et ta tuleb oma kindla sooviga ja suudab lõpuks piisavalt hästi kostüümi tegumoe ära seletada ja tulemus on tõepoolest olnud suurepärase.

5. Kas Teie jaoks on oluline enne kostüümi õmblema hakkamist näha tantsuseadet?

Jah, loomulikult, sealt alates saan ma alles tööle hakata, teha oma soovitusi ja välja töötada sobilikumad lõiked.

6. Kes valib tantsu jaoks kangad? Kas Teiega konsulteeritakse kangaid valides?

Kangad valib õpetaja. Ta enamasti ei küsi minu käest, vaid ostab ise ära. Praegu on ta vähemalt hakanud küsima vajamineva kanga koguse kohta, varem lihtsalt osteti kangad ära, selline kangakogus, nagu saada oli, sellest peavad ka kostüümid välja tulema. Praegu on vähemalt väikese varuga hakatud kangaid ostma. Olen suutnud lõpuks selgeks teha, et väikene kangavaru peaks siiski olema.

7. Kas Teie arvates peaks õmbleja osalema kangaste ostmisel?

Jah, kindlasti, muidu ostetakse täiesti sobimatuid materjale ja ka kostüümi tegumoodi peaks teadma, et arvestada välja vajaminev kanga kogus, et väga palju üle ei jääks ja samas ei peaks kangaid keerutama, et kuidagimoodi omadega välja tulla. Ma olen palju kordi öelnud, võtke mind kaasa, kui kangaid valima lähete, mõnikord on kaasa võetud, kuid enamasti ostetakse siiski ise. Kangaste valimisel saab otsustavaks kanga värvitooni, õpetajad isegi ei vaata, kas materjal sobib esinemiskostüümiks. Ka ei vaadata seda, kas materjal sobib välja mõeldud kostüümi jaoks, nende jaoks on kõige tähtsam saada soovitud värvitooni või mustrit. Aga kui valida ebasobiv materjal, siis valmis õmmeldud kostüüm ei vasta soovitud tegumoele.

8. Mis tagab Teie arvates kostüümile kvaliteedi?

Kostüüm peab lapse seljas hea välja nägema ja tantsides mugav olema. Kõige olulisemaks teguriks on minu arvates mugavus, et laps saaks selles ka hingata, osad materjalid on kemikaalidega nii ära töödeldud, et neis pole võimalik isegi hingata.

9. Kas teie arvates on Teil olemas vajalikud vahendid(niidid, nõelad jne.), seadmed, kvaliteetsete kostüümide õmblemiseks?

Meil on praegu enam vähem kõik olemas, mitte kõik vajalikud õmblusmasinad aga enam-vähem. Trikootaši õmblemiseks on meil vaid kolmeniidiline äärestusmasin ja koduseks õmblemiseks mõeldus overlok õmblusmasin. Vaja oleks küll kattermasinat, aga praegu peame sik-sak õmblusega

hakkama saama, kuna see õmblus võimaldab venivatest materjalidest kostüüme õmmelda. ÜritaN siiski võimalikult kvaliteetselt õmmelda.

10. Kas Teie arvates on kostüümide tegumood liiga ühenäolised?

Üldiselt on küll sarnased, kuid erinevad materjalidega ja erinevad värvitoonidega tunduvad siiski erinevad. Mina olen rahulik, mida soovitakse, seda ka teen. Kliendil on alati õigus.

11. Mida peaks Teie arvates kostüümide valmistamisel muutma, et need oleksid vastupidavamad?

Sageli kasutatakse ka varem õmmeldud kostüüme, selles mõttes on Marina tubli. Näiteks ühest kostüümist võtab retuusid teisest pluusi juurde on vaja õmmelda vaid mõni pisi. Kostüüme õmmeldakse meil tõesti palju, kuid iga tantsu jaoks ei sobi kasutada vanu kostüüme kuid ta ikkagi üritab võimaluse korral rohkem vanu kostüüme kasutada, sellisel juhul muidugi töökoormus väheneb. Minu arvates on see lausa uskumatu, kuid ta mäletab, millised kostüümid on olemas, ringi algusaastatest alates.

12. Mida Teie arvates peaks muutma kostüümid õmblemisel?

Tahaks, et rohkem küsitaks õmblejate arvamust ja õpetajad võiks rohkem usaldada meie soovitusi. Materjalid võiksid olla kvaliteetsemad ja rohkem looduslikest materjalidest. Kuid kvaliteetsemad kangad on kallimad ja sellepärast ostetaksegi madalama kvaliteediga kangaid.

